

Nr 122.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1932 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I den till riksdagen den 4 januari 1932 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/1933 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen

ej mindre, under punkt 174 av det vid statsverkspropositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, att, i avbidan på den proposition angående omorganisation av folkskoleseminarierna m. m., som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna dels en minskning av det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, nu 1,837,000 kronor, med 37,000 kronor till 1,800,000 kronor — därav till folkskoleseminarierna 1,640,000 kronor och till stipendier för elever vid folkskoleseminarier 160,000 kronor —, dels till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m. för budgetåret 1932 1933 ett extra reservationsanslag av 57,500 kronor, dels ock det ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg åt lärare vid folkskoleseminarierna till 200,000 kronor,

än även, under punkt 178 av nämnda statsrådsprotokoll, att, i avbidan på den proposition angående omorganisation av småskoleseminarierna m. m., som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna dels en minskning av det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 178,000 kronor, med 9,000 kronor till 169,000 kronor, dels till verksamheten vid statens småskoleseminarium i Hagaström för budgetåret 1932/1933 ett extra reservationsanslag av 29,000 kronor, dels en minskning av det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier, nu 310,000 kronor, med 70,000 kronor till 240,000 kronor, dels en minskning av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier, nu 65,000 kronor, med 49,000 kronor till 16,000 kronor, dels ock till tillfällig löneför-

bättring för lärare vid småskoleseminarier, inrättade av landsting eller stad, som ej deltagit i landsting, för budgetåret 1932/1933 ett extra förslagsanslag av 40,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 26 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 143, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta följande organisation av statens folk- och småskoleseminarier att träda i successiv tillämpning med början av läsåret 1933/1934:

Folkskoleseminarierna skola vara till antalet 11, därav 6 dubbelseminarier och 5 enkelseminarier. Varje dubbelseminarium skall innefatta en fyraårig och en tvåårig linje, den senare studentkurs. Varje enkelseminarium skall innefatta en fyraårig linje. Dubbelseminarierna skola förläggas till Stockholm, Uppsala, Växjö, Lund, Göteborg och Umeå. Enkelseminarierna skola förläggas till Linköping, Karlstad, Falun, Härnösand och Luleå; dock skall å tid, som framdeles kommer att bestämmas, seminariet i Karlstad utvidgas med en kurs för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor. Seminarierna i Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg, Karlstad, Härnösand och Luleå skola vara avsedda för manliga elever, seminariet i Karlstad dock med det undantag, som nyss angivits. Seminarierna i Stockholm, Växjö, Falun och Umeå skola vara avsedda för kvinnliga elever.

Småskoleseminarierna skola vara till antalet 7, därav 4 dubbelseminarier och 3 enkelseminarier. Dubbelseminarierna skola förläggas till Strängnäs, Skara, Landskrona och Falun. Enkelseminarierna skola förläggas till Kalmar, Lycksele och Haparanda. Varje dubbelseminarium skall innefatta två tvååriga linjer. Enkelseminarierna skola omfatta, seminariet i Kalmar en tvåårig linje samt seminarierna i Lycksele och Haparanda vardera en treårig linje.

dels medgiva, att den av förre rektorn J. Wockatz till staten såsom gåva överlämnade fastigheten vid småskoleseminariet i Hagaström må efter nämnda seminariums nedläggande utan vederlag återgå till Wockatz,

dels beträffande anslagen till folkskoleseminarierna under budgetåret 1932/1933

1. öka den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m. ingående anslagsposten: Folkskoleseminarierna, nu 1,620,000 kronor, med 20,000 kronor till 1,640,000 kronor;

2. minska den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m. ingående anslagsposten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier, nu 217,000 kronor, med 59,000 kronor till 158,000 kronor;

3. minska det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m., nu 1,837,000 kronor, med 39,000 kronor till 1,798,000 kronor;

4. till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 59,500 kronor;

5. uppföra det ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg åt lärare vid folkskoleseminarierna med oförändrat belopp 200,000 kronor;

dels ock beträffande anslagen till småskoleseminarierna under budgetåret 1932/1933

1. minska det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 178,000 kronor, med 9,000 kronor till 169,000 kronor;

2. för uppehållande av verksamheten vid statens småskoleseminarium i Hagaström för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 29,000 kronor;

3. för budgetåret 1932/1933 minska det ordinare förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier, nu 310,000 kronor, med 70,000 kronor till 240,000 kronor;

4. medgiva, att där landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, upprättat småskoleseminarium, vilket åtnjutit statsunderstöd, blivit nedlagt eller ordinarie lärare vid dylikt seminarium eljest genom inskränkning av verksamheten blivit för seminariet obehörlig, statsbidrag likväl må efter Kungl. Maj:ts beprövande kunna utgå för tiden 1 juli 1932—30 juni 1933 till belopp, motsvarande grundlön och ålderstillägg ävensom tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg till sådana ordinarie lärare, som genom nedläggandet eller inskränkningen ej längre erfordras för seminariets uppehållande, dock att Kungl. Maj:t må äga för varje särskilt fall bestämma det antal lärare, för vilkas avlönande statsbidrag må utgå, samt meddela de villkor och bestämmelser Kungl. Maj:t eljest finner för gott föreskriva;

5. minska det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier, nu 65,000 kronor, med 49,625 kronor till 15,375 kronor;

6. besluta, att tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, skall även för budgetåret 1932/1933 utgå med $\frac{3}{4}$ av det belopp, som må tillkomma motsvarande lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor och vid statens småskoleseminarier;

7. till tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, anvisa för budgetåret 1932/1933 ett extra förslagsanslag av 40,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sist omförmälda statsrådsprotokoll.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *G. Bissmark* m. fl. (I: 318) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Andersson* i Falkenberg m. fl. (II: 475), i vilka motioner hemställts,

det riksdagen måtte besluta, att de författningsenliga avlöningsförmåner, som tillkomma lärare vid nedlagda seminarier och som kunna åligga landsting och stad, som icke deltagar i landsting, skola helt övertagas av staten, samt att staten lämnar ersättning för de avlöningar, som kunna anses böra utbetalas till de vaktmästare, som varit vid seminariet anställda en tid av minst 10 år;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *J. Bergman* m. fl. (I: 325) och den andra inom andra kammaren av herr *N. Nilsson* i Karlstad m. fl. (II: 476), i vilka motioner föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att i enlighet med kungl. skolöverstyrelsens förslag staten måtte övertaga landstingsseminariet i Kristinehamn, att utredning verkställes om hur landsbygdens ungdom, som fått sin skolorbildning uteslutande eller huvudsakligen i folk- och fortsättningsskolor, i begränsad omfattning må kunna utbildas till folkskollärare, att antalet lektorstjänster vid dubbelseminarierna fastställas först efter förnyad utredning, varvid bör tillses, att de tvååriga studentkurserna få tillräckligt antal väl kvalificerade lärare, att verksamheten vid folkskoleseminariet i Karlstad får fortgå som hittills med sex klassavdelningar, tills seminariets ställning i den blivande seminarieorganisationen blir bestämd och att därför i första klassen innevarande år skola intagas två avdelningar om tillsammans 50 elever;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av friherre *I. Lagerfelt* m. fl. (I: 326) och den andra inom andra kammaren av herr *D. Pettersson* i Bjälbo m. fl. (II: 485), i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid ett bifall i huvudsak till det i Kungl. Maj:ts proposition nr 143 framlagda förslaget till organisation av småskoleseminarierna måtte besluta, att ett enkelseminarium för utbildning av småskollärarinnor skall förläggas till Linköping;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Petrus Nilsson* m. fl. (I: 327) och den andra inom andra kammaren av herr *H. Schött* m. fl. (II: 481), i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville besluta, att folkskoleseminariet i Kalmar måtte bibehållas antingen som ett kvinnligt enkelseminarium eller som ett kvinnligt dubbelseminarium med en fyraårig kurs och en kurs för studenter;

dels en inom första kammaren av herr *A. Thelin* väckt motion (I: 328), vari hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 143 måtte göra det uttalandet, att inträdesfordringarna till 4-årigt folkskoleseminariums 1:sta klass böra höjas till det mått av kunskaper, som realexamen eller — beträffande kvinnliga elever — jämväl avgångsbetyg från vare sig högre flickskolas högsta klass (normalskolekompetens) eller från kommunal flickskolas högsta klass å den teoretiska linjen äro avsedda att garantera;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *L. Tjällgren* m. fl. (I: 329) och den andra inom andra kammaren av

herr *N. Hammarlund* m. fl. (II: 484), i vilka motioner hemställts, dels att riksdagen måtte besluta sådan ändring av Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda förslag, att antalet tvååriga studentkurser begränsas till 4 och de fyraåriga kurserna i erforderlig grad utökas, dels ock att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till de förändringar i organisationen, som på grund härav kunna befinnas nödvändiga;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Oscar Olsson* m. fl. (I: 330) och den andra inom andra kammaren av herr *I. Anderson* i Norrköping m. fl. (II: 482), i vilka motioner föreslagits, att vid bifall i huvudsak till Kungl. Maj:ts proposition nr 143 rörande den nya folkskoleseminarieorganisationen riksdagen måtte besluta, att dubbelseminarier skola upprättas i Linköping och Karlstad samt att åtminstone vid ett eller ett par enkelseminarier med reservlokaler för utvidgad lärarutbildning övningsskolan får samma omfattning som vid dubbelseminarierna;

dels en inom första kammaren av herrar *J. P. Johansson* och *I. Pauli* väckt motion (I: 331), vari hemställts, att riksdagen måtte, med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 143, dels besluta följande organisation av statens folk- och småskoleseminarier att träda i successiv tillämpning med början av läsåret 1933/1934: Folkskoleseminarierna skola vara till antalet 8, därav 3 studentseminarier, 3 dubbelseminarier och 2 enkelseminarier. Varje studentseminarium skall innefatta en tvåårig utbildningskurs med omkring 75 elever i vardera årskursen. Varje dubbelseminarium skall ha två fyraåriga linjer och bygga på en kunskapsnivå, i det hela motsvarande real-examen. Varje enkelseminarium skall innefatta en dylik fyraårig linje. Studentseminarierna skola förläggas till Stockholm, Uppsala och Lund. Dubbelseminarierna skola förläggas till Linköping, Göteborg och Umeå. Enkelseminarierna skola förläggas till Falun och Karlstad, av vilka det i Karlstad skall förenas med ett dubbelt småskoleseminarium; efter särskild utredning och å tid, som framdeles kommer att bestämmas, skall seminariet i Falun kunna utvidgas med en kurs för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor. De olika seminariekurserna skola stå öppna för såväl manliga som kvinnliga lärjungar, och proportionen dem emellan regleras genom särskilda beslut av Konungen och riksdagen gemensamt. Småskoleseminarierna skola vara till antalet 7, därav 4 dubbelseminarier och 3 enkelseminarier. Dubbelseminarierna skola förläggas till de nuvarande folkskoleseminarierna i Luleå, Karlstad, Växjö och Landskrona. Enkelseminarierna skola förläggas till Lycksele (det nuvarande statliga småskoleseminariet), Falun (det nuvarande landstingsseminariet) och Linköping (det nuvarande landstingsseminariet). Varje dubbelseminarium skall innefatta två tvååriga linjer; dock skall dubbelseminariet i Luleå omfatta en treårig och en tvåårig linje. Enkelseminarierna skola omfatta, seminarierna i Falun och Linköping vardera en tvåårig linje samt seminariet i Lycksele en treårig linje; dels medgiva, att den av förre rektorn *J. Wockatz* till staten såsom gåva

överlämnade fastigheten vid småskoleseminariet i Hagaström må efter nämnda seminariums nedläggande utan vederlag återgå till Wockatz; dels beträffande anslagen till folkskoleseminarierna och till småskoleseminarierna under budgetåret 1932/1933 vidtaga de ändringar i ovannämnda propositions förslag, som kunna bli erforderliga genom bifall till här ovan framställda förslag;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *Henrik Andersson* och *A. O. Frändén* (I: 332) och den andra inom andra kammaren av herr *P. S. Hedlund* i Häste m. fl. (II: 486), i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville besluta att småskoleseminariet för det inre mellan-Norrland måtte förläggas till Östersund;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *K. A. Andersson* (I: 333) och den andra inom andra kammaren av herrar *T. Wijkander* och *A. Forssell* (II: 483), i vilka motioner hemställts, att riksdagen i fråga om inträdesvillkoren till fyraårigt folkskoleseminarium måtte besluta, dels att samtliga inträdessökande skola avlägga inträdesprov i vissa föreskrivna ämnen; dels att rätt till avläggande av nämnda prov må tillerkännas 1:o den, som avlagt realexamen, 2:o den, som erhållit avgångsbetyg från en högre flickskolas eller en kommunal flickskolas teoretiska eller praktiska linje, 3:o under vissa villkor den, som avlagt godkänd avgångsexamen från av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd högre folkskola samt 4:o den, som efter tidigare företagen prövning vid seminariet i enlighet med fordringarna i realexamen erhållit minst betyget godkänd i de av realskolans kunskapsämnen, vilka icke ingå i det nyss nämnda för alla inträdessökande gemensamma inträdesprovet, dock att prov endast behöver avläggas i ettdera av språken tyska eller engelska;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *C. I. Asplund* och *P. Sandström* (I: 334) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Hage* m. fl. (II: 487), i vilka motioner hemställts, att riksdagen, vid fattande av beslut med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 143 angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna, måtte bestämma dels att folkskoleseminariet i Luleå alltjämt skall vara dubbelseminarium, avsett att bereda undervisning åt såväl manliga som kvinnliga lärjungar, eller att organisationen av seminariet på annat sätt ordnas så, att såväl manliga som kvinnliga lärjungar kunna beredas undervisning vid seminariet; dels att småskoleseminariet i Murjek åtminstone tillsvidare skall fortsätta sin verksamhet;

dels en inom första kammaren av herr *Olof Olsson* väckt motion (I: 338), vari hemställts, det riksdagen måtte, dels besluta nedanstående organisation av statens folk- och småskoleseminarier, nämligen i fråga om folkskoleseminarierna: 20 examensavdelningar — inklusive två ettåriga studentkurser — fördelade på 2 samseminarier, förlagda till Umeå och Lund; 5 dubbelseminarier, förlagda till Uppsala, Karlstad och Linköping för manliga elever samt till Falun och Göteborg för kvinnliga elever med den ena parallellav-

delningen i Falun utgörande en tvåårig kurs för småskollärarinnor; 4 enkelseminarier, förlagda till Luleå och Växjö för manliga elever samt till Stockholm och Kalmar för kvinnliga elever jämte en manlig och en kvinnlig studentkurs, som förläggas till respektive Stockholm och Växjö; i fråga om småskoleseminarierna: 14 examensavdelningar, fördelade på 5 dubbelseminarier, förlagda till Härnösand, Strängnäs, Skara, Kalmar och Landskrona; samt 4 enkelseminarier, förlagda till Haparanda, Lycksele, Kristinehamn och Linköping; dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en skyndsam utredning, avseende såväl inträdesfordringarna till folkskoleseminarierna som studentkursernas antal och gestaltning i övrigt;

dels en inom första kammaren av herr *E. Sjödahl* väckt motion (I: 339), vari föreslagits riksdagen att besluta 1:o) att antalet examensavdelningar vid småskoleseminarierna måtte bestämmas till minst 14; 2:o) att ett dubbelseminarium för utbildning av småskollärarinnor måtte förläggas till Göteborg; samt 3:o) att fyra tvååriga studentlinjer upprättas och förläggas till Stockholm, Uppsala, Göteborg och Lund;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *N. S. Norling* och *C. A. Carlsson* (I: 340) och den andra inom andra kammaren av herrar *F. Månsson* i Furuvik och *N. Holmström* (II: 494), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 143 med den ändring, att antalet småskoleseminarier bestämmas till 8, därav 3 dubbelseminarier, förlagda till Strängnäs, Skara och Landskrona samt 5 enkelseminarier, förlagda till Kalmar, Lycksele, Haparanda, Falun och Hagaström;

dels en inom andra kammaren av herr *H. Molander* m. fl. väckt motion (II: 454), vari föreslagits, att riksdagen, med frångående av Kungl. Maj:ts i propositionen väckta förslag, måtte besluta, att småskoleseminariet i Härnösand skall bibehållas, och på grund därav såsom driftsanslag för kommande budgetår anslå högst 39,050 kronor;

dels en inom andra kammaren av herr *G. Persson* i Falla väckt motion (II: 472), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de studentkurser, som infogas i seminarieorganisationen, ej må bli till antalet flera eller anordnas med längre utbildningstid än som nu gäller;

dels en inom andra kammaren av herr *A. Thomson* väckt motion (II: 495), vari hemställts, att riksdagen måtte — med avslag av propositionen nr 143 i vad den rör folk- och småskoleseminariernas framtida organisation — dels besluta följande organisation av statens folk- och småskoleseminarier att, med nedan angivna undantag, träda i successiv tillämpning med början av läsåret 1933/1934: Folkskoleseminarierna skola vara till antalet 11, därav 9 dubbel- och 2 enkelseminarier anordnade på följande sätt: 1) Dubbelseminarier: a) lärarseminarium i Linköping med två fyraåriga linjer; b) samseminarier i Karlstad, Umeå och Luleå med vardera två fyraåriga linjer; c) lärarseminarier i Uppsala och Göteborg och lärarinneseminarium i Stock-

holm med vardera en fyraårig och en tvåårig linje (studentkurs); d) samseminarium i Lund med en fyraårig och en tvåårig linje (studentkurs), båda med såväl manliga som kvinnliga elever; e) lärarinneseminarium i Falun med en fyraårig och en tvåårig linje (kurs för utbildande av småskollärarinnor till folkskollärarinnor). 2) Enkelseminarier: f) lärarseminarium i Växjö och lärarinneseminarium i Kalmar med vardera en fyraårig linje. Småskoleseminarierna skola vara till antalet 10, därav 5 dubbel- och 5 enkelseminarier. Dubbelseminarierna skola förläggas till Strängnäs, Kalmar, Landskrona, Skara och Härnösand. Enkelseminarierna skola förläggas till Linköping, Kristinehamn, Falun, Lycksele och Haparanda. Varje dubbelseminarium skall omfatta två tvååriga linjer. Enkelseminarierna skola omfatta: seminarierna i Linköping, Kristinehamn och Falun vardera en tvåårig linje samt seminarierna i Lycksele och Haparanda vardera en treårig linje. De nuvarande folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand samt de nuvarande statliga småskoleseminarierna i Hagaström och Murjek skola från och med början av läsåret 1932/1933 successivt nedläggas. I de nuvarande landstingsseminarierna skola nya elever icke intagas i första klassen med följande undantag: Elever skola intagas i nämnda klass vid landstingsseminarierna i Göteborg, Linköping, Kristinehamn, Falun, Kalmar, Skara och Härnösand år 1932 och vid landstingsseminariet i Lund åren 1932 och 1933; dels medgiva att den av förre rektorn J. Wockatz till staten såsom gåva överlämnade fastigheten vid småskoleseminariet i Hagaström må efter nämnda seminariums nedläggande utan vederlag återgå till Wockatz; dels vid ett bifall till vad ovan hemställts — med ändring av vad Kungl. Maj:t i nedannämnda avseende föreslagit — till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 57,500 kronor; dels ock hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning av frågan om inträdesvillkoren vid folkskole- och småskoleseminarierna och därav följande spörsmål om nämnda seminariers organisation samt, i den mån så kan anses påkallat, förelägga riksdagen resultatet av denna utredning;

dels en inom andra kammaren av herr *J. Weijne* väckt motion (II: 496), vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta 1) att bifalla de delar av Kungl. Maj:ts proposition nr 143, som äro ägnade att medföra omedelbar ekonomisk besparing; 2) att icke biträda propositionen i fråga om de föreslagna höjda inträdesfordringarna till den fyraåriga seminariekursen; 3) att hemställa hos Kungl. Maj:t om ytterligare utredning beträffande kursplaner, inträdesfordringar, upprättandet av samseminarier, småskollärarinnors utbildning för tjänstgöring i folkskola etc.;

dels ock en inom andra kammaren av herr *R. Lundquist* i Rotebro väckt motion (II: 497), vari hemställts, att riksdagen i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 143 måtte dels beakta de synpunkter ifråga

om övningsskolornas utvidgning, som i motionen anförts, vid bestämmandet av antalet övningsskollärartjänster och vid prövningen av föreliggande förslag till disponering av olika seminariefastigheter, dels ock besluta, att från vederbörande skoldistrikt skall såsom bidrag till avlöning av seminariernas övningsskollärare utgå anslag motsvarande vad som distriktet eljest hade måst erlägga i lärarlöner för undervisning av de barn, vilka erhålla undervisning i de till statens små- och folkskoleseminarier knutna övningsskolorna.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna I: 318, 325 och 326, II: 481, I: 328, 329, 330, 331, 332 och 333, II: 487, I: 338, 339 och 340, II: 454, 472, 495, 496 och 497.

Beträffande förevarande ärendes tidigare behandling har i propositionen erinrats om följande:

Frågan om statens övertagande av de utav landstingen och stad, som icke deltagit i landsting, inrättade småskoleseminarierna har varit föremål för utredning genom särskilda sakkunniga, de s. k. 1929 års seminariesakkunniga, vilka utgjordes av förutvarande statsråden, ledamoten av riksdagens första kammare, läroverksadjunkten Olof Olsson och numera undervisningsrådet N. J. F. Almqvist samt ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren Gunnar Persson i Falla. Dessa hade, jämlikt Kungl. Maj:ts den 5 juli 1929 lämnade bemyndigande, av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet tillkallats den 17 augusti 1929 för att inom departementet biträda med utredning av vissa frågor om ytterligare inskränkningar i den nuvarande folkskoleseminarieorganisationen samt om statens övertagande av de utav landstingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna m. m. Med skrivelse den 23 december 1930 avgåvo de sakkunniga »utredning och förslag av frågorna om ytterligare inskränkningar i den nuvarande folkskoleseminarieorganisationen samt om statens övertagande av de utav landstingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna m. m.» (statens offentliga utredningar 1931: 4). Sedan yttranden över sagda betänkande avgivits den 28 januari 1931 av skolöverstyrelsen och den 9 februari 1931 av statskontoret samt centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening inkommit med en den 20 februari 1931 dagtecknad skrift i fråga om utbildningstidens längd vid småskoleseminarierna, avlät Kungl. Maj:ten den 26 februari 1931 proposition, nr 212, till riksdagen angående den del av ifrågavarande sakkunnigbetänkande, som avser frågan om *småskoleseminariernas* omorganisation.

De frågor, som i förberörda proposition förelades riksdagen, avsågo: 1) statens övertagande av småskollärarytbildningen, 2) två- eller treårig kurs vid småskoleseminarierna, 3) lärarbehovet vid småskolor och mindre folkskolor, 4) elevantalet i seminarieklasserna, 5) lärarkompetensen vid seminarierna, 6) seminariernas antal och förläggning, 7) lokalbehovet, 8) organisationens genomförande, 9) ekonomiska frågor.

Riksdagen biföll i princip förslaget om statens övertagande av småskolläroarbilden. I sin skrivelse, nr 199, den 12 maj 1931 yttrade riksdagen därom:

Beträffande själva principfrågan, huruvida staten bör helt övertaga och ansvara för småskolläroarbilden, delar riksdagen den mening, som under de år, frågan varit under utredning, samstämmigt gjorts gällande av dem, som haft att yttra sig i ärendet, nämligen, att ett sådant övertagande snarast möjligt bör ske. De skäl, såväl pedagogiska och organisatoriska som ekonomiska, vilka tala härför, hava närmare utvecklats av departementschefen, och det torde vara tillfyllest, att riksdagen här hänvisar till vad departementschefen sålunda andragit. Det är visserligen sant, att ett dylikt utsträckande av den statliga verksamheten också innebär en kostnadsökning, men denna omständighet synes i förevarande fall icke få åberopas såsom ett motiv för staten att undandraga sin medverkan till en åtgärd, som måste anses vara ur det allmännas synpunkt i synnerligen hög grad önskvärd.

Angående den föreslagna förutsättningen för att staten skulle övertaga nämnda utbildning anförde riksdagen:

Det av Kungl. Maj:t föreslagna villkoret för statsövertagandet, nämligen att vederbörande landsting och stad kostnadsfritt och med full äganderätt till staten överlämna den för seminarieutbildningen använda fasta och lösa egendom, varav staten finner sig vara i behov, står i full överensstämmelse med det av 1929 års riksdag i ämnet gjorda uttalandet och föranleder ingen erinran från riksdagens sida.

Frågan om en mera detaljerad plan för seminarieorganisationens genomförande, seminariernas förläggning m. m. ansågs icke böra föreläggas 1931 års riksdag utan anstå till år 1932. Två av dessa detaljspörsmål syntes dock vara så utredda, att de kunde underställas redan 1931 års riksdag, nämligen frågan om utbildningstidens längd och frågan om seminarieklassernas storlek.

Vad angår frågan om *utbildningstidens längd* yttrade riksdagen i sin förutnämnda skrivelse:

Vad angår frågan om lärokursens längd, har departementschefen av pedagogiska skäl uttalat vissa sympatier för de framkomna kraven på kursens förlängning till treårig men av statsfinansiella skäl ansett sig nödsakad att stanna vid den hittillsvarande ordningen med tvåårig lärokurs, utom vad angår de redan treåriga statsseminarierna i Haparanda och Lycksele.

Det synes visserligen riksdagen obestriddigt, att en bättre läroarbilden skulle vinnas, därest tiden för lärokursen utsträcktes till tre år, men riksdagen måste uppenbarligen även taga hänsyn till att statens åtgärder på området anpassas efter vad som är av behovet verkligen påkallat, så att icke mera kraft, tid och pengar förbrukas, än som är nödvändigt för att nå den effekt, staten åsyftar. Riksdagen kan nu för sin del i likhet med 1929 års seminarieakkunniga icke finna det ådagalagt, att för närvarande något oundgängligt behov föreligger av en förlängning. De mindre folkskolorna, med hänsyn till vilka seminarierna i Haparanda och Lycksele erhållit treårig lärokurs, äro numera ställda på avskrivning, och, så vitt

angår småskolans behov, torde den tvååriga lärokursen kunna giva ett i stort sett tillfredsställande resultat, om lärotiden väl utnyttjas. De förbättringar i lärarutbildningen, som kunna vara önskvärda, synas riksdagen i första hand böra ernås genom reformer i det inre seminariearbetet. Riksdagen finner sig alltså, jämväl med tanke på rådande statsfinansiella läge, böra besluta, att lärokursen, med ovan angivna undantag, bibehålles såsom tvåårig.

Det andra detaljspörsmålet, som förelades 1931 års riksdag till avgörande, gällde *elevantalet i seminarieklasserna*. I sin förberörda skrivelse, nr 199, anförde riksdagen härom följande:

I fråga om elevantalet i seminarieklasserna har Kungl. Maj:t i anslutning till den mening, som hävdats av en reservant bland seminariesakkunniga och av skolöverstyrelsen, föreslagit, att nämnda antal skulle bestämmas till omkring 25 per klass. Majoriteten bland de sakkunniga åter har ansett, att elevantalet per klassavdelning borde fastställas till 28 (högst). Denna mening har vunnit understöd i motionerna I: 260 och II: 426.

Riksdagen anser sig böra först och främst bringa i erinran, att, då riksdagen år 1929, i syfte att vinna besparingar i utgifterna för lärarutbildningen för folkundervisningsanstalterna, förordade vidtagande av en utredning rörande möjligheterna till inskränkningar i seminarieorganisationen — riksdagen betonade uttryckligen, att undersökningen borde inrikta sig både på folkskole- och småskoleseminarierna — riksdagen därvid såsom sin mening uttalade, att man lämpligen kunde räkna med ett elevantal av omkring 28 per klass i stället för det antal av 25 Kungl. Maj:t föreslagit. Berörda uttalande gällde, i det sammanhang det gjordes, folkskoleseminarierna, men det är av vikt att hålla denna riksdagens uppfattning i minnet, även då det såsom nu är fråga om elevantalet i småskoleseminariernas klasser, ty, liksom numera beträffande dessa senare, hade skolöverstyrelsen i sitt då avgivna yttrande rörande folkskoleseminarierna med mycken styrka framhållit det ur pedagogisk synpunkt angelägna i att elevnumerären per klass sänktes från förutvarande 30 till 25. Riksdagen fann likväl det ekonomiska intresset böra tillerkännas företräde. Den av riksdagen påkallade höjningen till 28 skulle nämligen medgiva en nedskärning av organisationen med ett par avgångsklasser.

Sammanlunda är förhållandet i detta fall. Med ett elevantal av 28 per klassavdelning i småskoleseminarierna kan en motsvarande besparing vinnas jämväl beträffande småskoleseminarierna, och frågan blir då närmast att avgöra, huruvida en dylik besparing bör eftersträvas, därest den eljest visas kunna genomföras utan olägenheter, eller om man kan och bör i detta sammanhang bortse från besparingsintresset.

Så vitt riksdagen kunnat finna, förhåller sig saken så, att seminariesakkunnigas majoritet uppvisat, att med en enkel omläggning av den praktiska utbildningen det låter sig göra att även med ett elevantal av 28 per klass utan men vare sig för seminarieeleverna eller för lärjungarna i övnings-skolan åstadkomma en fullt tillfredsställande lärarutbildning jämväl i fråga om de praktiska undervisningsövningarna. De invändningar, som häremot framkommit, äro helt allmänt hållna utan att närmare angiva, vari de påtalade olägenheterna skulle bestå, och riksdagen kan icke tillerkänna dem vitsord gentemot de sakkunnigas på en i detalj utförd undersökning grundade omdöme.

Då riksdagen alltså kommit till den slutsatsen, att den högre elevsiffran icke visats medföra några pedagogiska eller organisatoriska olägenheter, i varje fall inga, vid vilka man har anledning att fästa något större avseende, måste riksdagen, i betraktande av den kostnadsminskning, det för statsverket kan komma att innebära, om elevantalet bestämmes till högst 28 per klass, ansluta sig till de yrkanden, som därom framställts i motionerna I: 260 och II: 426.

På grund av förefintligt överskott av småskollärarinnor synes det emellertid, på sätt departementschefen ifrågasatt, böra ligga i Kungl. Maj:ts hand att tills vidare under övergångsåren med beaktande av föreliggande förhållanden bestämma det antal elever, som vid de olika seminarierna skall intagas.

I ytterligare en punkt träffade riksdagen ett avgörande, nämligen i fråga om *nyintagning av elever till första klassen under läsåret 1931/1932*. I sin meranämnda skrivelse yttrade riksdagen beträffande lärarbehovet:

Såsom departementschefen framhållit, är det ytterst vanskligt att i detta avseende göra några hållbara kalkyler. Det förefaller emellertid riksdagen, som om de verkställda beräkningarna skulle giva tillräcklig vägledning för statsmakterna, då det ett kommande år gäller att bestämma seminariorganisationens omfattning. Något definitivt ståndpunktstagande av riksdagen till denna fråga påkallas icke nu. Riksdagen vill dock såsom sin mening uttala, att det synes riksdagen klokt att under alla förhållanden giva organisationen ett visst mått av elasticitet, så att den utan större svårigheter kan anpassas efter förekommande växlingar i lärarbehovet.

Vad angår läraröverskottet anförde riksdagen:

Med hänsyn till det föreliggande överskottet av utexaminerade småskollärarinnor har departementschefen ansett det önskvärt, att möjlighet bereddes Kungl. Maj:t att för budgetåret 1931/1932 inverka reglerande på nyintagningen av elever vid de nu befintliga icke-statliga men statsunderstödda småskoleseminarierna. För sådant ändamål har begärts riksdagens medgivande, att såsom villkor för utgående av statsbidrag för budgetåret 1931/1932 till dylikt seminarium finge i de fall, Kungl. Maj:t funne omständigheterna sådant påkalla, stadgas, att nyintagning av elever till första klassen icke måtte äga rum under läsåret 1931/1932.

Riksdagen anser det lämpligt att lämna ett dylikt bemyndigande; dock torde detsamma böra komma till användning allenast, där det visar sig nödvändigt för att underlätta genomförandet av övergången till den nya organisationen och, där det kan ske, utan att seminarierna tillskyndas avsevärda olägenheter eller svårigheter.

I överensstämmelse med detta riksdagens uttalande beslöt riksdagen att lämna Kungl. Maj:t det begärda medgivandet rörande nyintagning av elever till första klassen under läsåret 1931/1932.

I avseende å vad propositionen innehöll angående lärarkompetensen vid seminarierna, seminariernas antal och förläggning, lokalbehovet, organisationens genomförande samt ekonomiska frågor, ansåg sig riksdagen icke hava anledning att göra något uttalande, då förslag från Kungl. Maj:ts sida i dessa hänseenden icke då föreläge. Riksdagen ville i detta sammanhang allenast framhålla vikten av att nämnda frågor bringades till ett slutligt avgörande vid 1932 års riksdag.

I. Småskoleseminarierna.

Efter den erinran om frågans tidigare behandling, för vilken i det föregående redogjorts, har departementschefen övergått till frågan om den framtida seminarieorganisationen i dess helhet och därvid i huvudsak följt samma ordning, som förekommer i 1929 års seminariesakkunnigas betänkande. I det följande har han således först upptagit frågan om småskoleseminarierna och därefter frågan om folkskoleseminarierna.

Beträffande småskoleseminarierna har departementschefen inledningsvis anförde:

Av det föregående framgår, att 1931 års riksdag fattat följande beslut: 1) att staten skall snarast möjligt övertaga all småskolläraryt utbildning, 2) att utbildningskursen vid småskoleseminarierna skall vara tvåårig, utom vad angår de redan treåriga statsseminarierna i Haparanda och Lycksele, vilka fortfarande skola vara treåriga, samt 3) att elevantalet i varje klassavdelning skall vara högst 28, varjämte riksdagen 4) medgivit, att såsom villkor för utgående av statsbidrag för budgetåret 1931/1932 till landstingsseminarium finge, i de fall Kungl. Maj:t funne omständigheterna sådant påkalla, stadgas, att nyintagning av elever till första klassen icke skulle äga rum under läsåret 1931/1932. Såsom synes, har riksdagen i punkterna 2)—4) fattat slutgiltigt beslut, varför jag kan i det följande lämna dem ur räkningen. Likaså har riksdagen slutgiltigt avgjort principfrågan om statens övertagande av all småskolläraryt utbildning, varför jag nu icke heller behöver befatta mig med denna fråga.

De frågor rörande småskolläraryt utbildningen, vilka nu böra bli föremål för behandling, avse lärarbehovet, lärarkompetensen vid seminarierna, seminariebehovet, seminariernas antal och förläggning, seminarieorganisationens genomförande och ekonomiska frågor.

I fråga om *lärarbehovet* (sid. 12—46 i statsrådsprotokollet) har departementschefen till en början redogjort för vissa av de seminariesakkunniga verkställda utredningar och beräkningar ävensom för skolöverstyrelsens med anledning härav den 28 januari och den 10 november 1931 avgivna utlåtanden, beträffande vilket allt utskottet tillåter sig att hänvisa till statsrådsprotokollet.

A. Lärar-
behovet.

För egen del har departementschefen anförde följande:

Såsom synes av det föregående har ett omfattande och erkännansvärt arbete av skolöverstyrelsen och de sakkunniga nedlagts på beräkningar av det lärarbehov, som skulle kunna läggas till grund för en ny seminarieorganisation, avsedd att äga bestånd för en längre tid framåt. De olika beräkningarna hava givit ganska olika resultat. Bortser man från skolöverstyrelsens beräkning 1927, enligt vilken årsbehovet av lärare skulle vara 327 — vilken beräkning dock nu enligt överstyrelsens uttalade mening icke längre äger någon aktualitet — har sagda årsbehov beräknats

av de sakkunniga till 400,
eventuellt » 380,

av de sakkunniga i deras framlagda organisationsplan	till 412,
av reservanten G. Persson	» 370,
av skolöverstyrelsen i dess yttrande ²⁸ / ₁ 1931	» 370,
allt under förutsättning, att en tvåårig kurs för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor inrättas; skulle denna förutsättning bortfalla, komma dessa tal att minskas med 28, och man kommer ned till lägst reservanten G. Perssons lägsta siffror 340 à 342, högst 384,	
av skolöverstyrelsen i dess yttrande ¹⁰ / ₁₁ 1931	» 400,
av skolöverstyrelsen i dess framlagda organisationsplan	» 420.

Som synes röra sig siffrorna mellan 340 och 420. Skillnaden utgör 80 och representerar i det närmaste tre avgångsavdelningar med 28 elever i varje.

Bemärkas bör emellertid — något, på vilket såväl de sakkunniga som skolöverstyrelsen fäst uppmärksamheten — att alla beräkningar med avseende på det framtida lärarbehovet äro sannolikhetskalkyler. Att komma till en närmelsevis exakt siffra, som kan bli gällande för ett 20- eller 30-tal år framåt, torde ej vara möjligt. Detta med hänsyn till det stora antal variabla faktorer, som ingå i beräkningarna. Såsom sådana faktorer må nämnas nativitetsförhållandena, vilka relativt snabbt inverka på lärjungefrekvensen i småskolan, det allmänna folkskoleväsendets fortgående omdaning särskilt i riktning mot mindre folkskolors förändring till egentliga folkskolor och biträdande lärarynnors utbytande mot examinerade folkskollärare, läroverksreformens verkningar på småskolestadiet, indragning av skolor med för litet barnantal eller på grund av skolskjutsars anordnande samt det befintliga överskottet av småskollärarynnor. I sin senaste utredning förklarar också skolöverstyrelsen sig vara — med hänsyn till de osäkerhetsmoment, som måste vidlåda varje mera teoretisk beräkning av ifrågavarande slag, och den växling i förhållandena under även relativt korta tidsperioder, som erfarenheten hittills ådagalagt — väl medveten om vanskligheten av att på detta sätt fixera ett bestämt tal.

Med hänsyn till nu angivna svårighet, för att icke säga omöjlighet att med avseende på lärarbehovet anställa ens något så när tillförlitliga beräkningar för någon längre tid framåt, anser jag försiktigheten bjuda, att den seminarieorganisation, som nu är i fråga, bygges på beräkningar, som avse lärarbehovet endast för den närmaste framtiden. I sådant avseende synas mig de i det föregående omförmälda beräkningarna och särskilt de, som skolöverstyrelsen lämnat i sin senaste utredning av frågan, kunna vara vägledande.

Skolöverstyrelsen fäster där uppmärksamheten på den utveckling hän mot en starkare nedgång i lärartjänsternas antal fram till år 1939, som utredningen visar. Den totala minskningen skulle komma att uppgå till 917. Vidare har överstyrelsen i sin översikt av de faktorer, som ligga till grund för beräkning av lärarbehovet, angivit behövt antal nyanställda lärare under åren 1928/1929—1938/1939. Håller man sig här till åren 1931/1932—1938/1939, finner man, att medeltalet för dessa år icke blir högre än 348. Redan härav framgår, att de tal rörande lärarbehovet, vid vilka de sakkunniga och skolöverstyrelsen slutligen stannat, kunna betydligt reduceras. Jag bortser härvid från den eventualiteten — till vilken överstyrelsen vid

sina senaste beräkningar icke heller tagit hänsyn — att en föreslagen två-årig kurs skulle anordnas för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarinnor. Till den frågan återkommer jag i det följande.

När det nu gäller att fastställa ett sådant tal för årsbehovet av lärare, på vilket en ny seminarieorganisation skall byggas, och när man därvid av flera skäl — ej minst de statsfinansiella — måste tillse, att organisationen icke blir för vid, måste enligt min mening utöver den reducering av de sakkunnigas och skolöverstyrelsens tal, som nyss nämnts, komma en ännu längre gående reducering. I sin skrivelse nr 199 uttalade 1931 års riksdag, att det syntes riksdagen klokt att under alla förhållanden giva organisationen ett visst mått av elasticitet, så att den utan större svårighet kunde anpassas efter förekommande växlingar i lärarbehovet. I detta uttalande kan jag helt instämma. Men för åstadkommande av en sådan elasticitet är en stark begränsning av organisationen oundgänglig, så att man icke riskerar en ny period av arbetslöshet bland småskolans lärarinnor. Med hänsyn härtill anser jag, att man icke nu bör utgå från ett högre årsbehov av lärare än 300 eller något därutöver. Den av riksdagen ifrågasatta elasticiteten kan då lätt vinnas därigenom, att nya utbildningskurser anordnas på extra stat, när behovet ökas, och indragas, när de icke vidare äro behövliga.

Å sid. 46—90 i statsrådsprotokollet har departementschefen till behandling upptagit frågan om *seminariebehovet*, inbegripet både det behövliga antalet avgångsavdelningar och seminariernas förläggning. Efter utförliga redogörelser för de seminariesakkunnigas förslag i dessa delar, myndigheternas — främst då skolöverstyrelsens — med anledning härav avgivna yttranden ävensom åtskilliga i frågan ingivna framställningar, beträffande vilka redogörelser utskottet tillåter sig att hänvisa till statsrådsprotokollet, har departementschefen för egen del anfört huvudsakligen följande:

B. Seminariebehovet.

Vad först beträffar *antalet avgångsavdelningar* vid småskoleseminarierna ha de sakkunniga ansett, att sagda avdelningar borde utgöra 15 med en årlig utexaminering av 412 lärare. Skolöverstyrelsen har i sin senaste utredning räknat med samma antal avgångsavdelningar men med en årlig utexaminering av 420 lärare.

Då jag emellertid i det föregående föreslagit, att den nya seminarieorganisationen skulle bygga på en årlig utexaminering av 300 lärare eller något därutöver, och då jag vidare, i likhet med skolöverstyrelsen, på grund av 1931 års riksdags beslut rörande elevantalet räknar med ett antal av 28 elever i varje avgångsklass, följer därav, att seminarieorganisationen kan begränsas till att omfatta 11 avgångsavdelningar, varigenom erhålles en årlig utexaminering av 308 lärare.

Vad sedan angår *seminariernas förläggning* ha de sakkunniga från sin utgångspunkt angående lärarbehovet föreslagit, att den nya seminarieorganisationen skulle omfatta 3 dubbelseminarier och 9 enkelseminarier. Dubbelseminarierna skulle förläggas till Strängnäs, Skara och Kalmar; enkelseminarierna till Murjek, Haparanda, Lycksele, Östersund, Falun, Hagaström, Linköping, Lund och Halmstad. Staten skulle övertaga — under villkor som omnämnas i riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 maj 1929 — landstingsseminarierna i Östersund, Falun, Linköping, Lund och Halmstad, vadan således seminarierna i Uppsala, Malmköping, Göteborg, Uddevalla,

Härnösand, Bollnäs, Västerås, Örebro, Jönköping, Växjö, Borås och Kristinehamn skulle nedläggas. Mot dessa förslag ha dock två ledamöter anfört avvikande mening, den ene — Almkvist — angående seminarierna i Härnösand, Kristinehamn och Hagaström, den andre — Persson — beträffande seminariet i Murjek.

Skolöverstyrelsen har i sin senaste utredning, likaledes från sin utgångspunkt rörande lärarbehovet, föreslagit en organisation, omfattande 5 dubbelseminarier och 5 enkelseminarier. Dubbelseminarierna skulle förläggas till Strängnäs, Kalmar, Landskrona, Skara och Härnösand, enkelseminarierna till Linköping, Kristinehamn, Falun, Lycksele och Haparanda. Seminarierna i Jönköping, Växjö, Lund, Halmstad, Göteborg, Borås, Örebro, Västerås, Hagaström, Bollnäs, Östersund och Murjek skulle indragas.

Såsom av skolöverstyrelsens senaste utredning framgår, hava de landsting, som äga egna byggnader, på ett undantag när, förklarat sig villiga att, under villkor att de finge behålla sina seminarier, till staten kostnadsfritt och med full äganderätt överlåta all den fasta och lösa egendom, varav staten kunde finna sig vara i behov. Likaså ha de landsting, som för seminarieutbildningen äga endast lös egendom, förklarat sig villiga att kostnadsfritt till staten överlämna denna. Vidare ha vissa kommuner, som åt landstingsseminarier upplåtit lokaler, gjort mer eller mindre frikostiga erbjudanden till ekonomiska uppoffringar, för att de skulle få behålla sina seminarier.

Alla dessa erbjudanden äro givetvis synnerligen erkännansvärda. Det är högst sannolikt, att staten anser sig böra med tacksamhet taga emot åtminstone vissa delar av den lösa egendom, som sålunda ställts till de nya småskoleseminariernas förfogande. Huruvida staten däremot behöver tillgodogöra sig landstingens erbjudanden av lokaler för nämnda seminarier är en fråga, som äger nära samband med det sätt, på vilket den nya folkskoleseminarieorganisationen uppbygges. På detta samband mellan folk- och småskoleseminarier fäste 1929 års riksdag uppmärksamheten, då riksdagen i sin skrivelse nr 145 uttalade såsom angeläget, att frågorna om folkskolläro- och småskolläro-utbildningen icke prövas var för sig utan såsom ett enda sammanhängande spörsmål om statens anordningar för utbildning av lärare för folkundervisningsväsendet. »Därigenom», yttrade riksdagen, »torde det bliva möjligt att särskilt beträffande lokalfrågorna vinna den mest praktiska och för staten minst kostsamma lösningen av berörda organisationsfrågor.»

Vid ett närmare övervägande av frågan om seminariernas förläggning har jag funnit oundgängligt att taga hänsyn till nyssnämnda samband mellan folk- och småskoleseminarier. Vad angår lokalfrågorna har jag därför utgått ifrån de seminariebyggnader, som staten själv har i sin ägo, och undersökt, i vilken utsträckning de skulle förslå för tillgodoseende av det lokalbehov, som erfordras för den nya seminarieorganisationen, sådan jag tänkt mig densamma. Jag håller nämligen före, att det ur alla synpunkter, framför allt de statsekonomiska, vore lämpligast, om alla såväl folk- som småskoleseminarier kunde inrymmas i statens egna byggnader. Av undersökningen har också framgått, att så kan ske. Sagda byggnader visa sig nämligen, om ock med några smärre förändringar, innehålla så stort förråd av lokaler, att dessa synas vara tillräckliga icke blott för den fasta organisation av folk- och småskoleseminarier, som jag kommer att föreslå, utan ock därutöver för ett avsevärt antal tillfälliga kurser för utbildning av folk- och småskollärare, om ett ökat lärarbehov så skulle kräva; detta dock under

den förutsättningen, att vissa av de nuvarande folkskoleseminarierna nedläggas och lämna rum för nya småskoleseminarier. Till denna förändring skall jag strax återkomma.

Vad beträffar den nya organisationen av småskoleseminarierna har jag redan uttalat mig för en utexamineringskapacitet av 11 avgångsavdelningar. Vid fördelningen av dessa på olika seminarier utgår jag ifrån att flertalet seminarier böra ur såväl pedagogisk som ekonomisk synpunkt anordnas som dubbelseminarier. Inom den av mig tänkta ramen för seminarieorganisationen anser jag mig böra bereda plats för 4 sådana seminarier. Nu har skolöverstyrelsen föreslagit, att dylika seminarier böra förläggas till Strängnäs, Landskrona, Skara och Härnösand och därvid uppvisat, att utrymme där kan åt dem beredas i de samtidigt av överstyrelsen till nedläggande föreslagna folkskoleseminariernas byggnader i sistnämnda städer.

Vad angår folkskoleseminariet i *Strängnäs* må erinras, att detta avvecklar sin verksamhet enligt statsmakternas beslut vid slutet av vårterminen 1932 och att dess byggnader därefter kunna tagas i anspråk för ett småskoleseminarium av dubbeltyp. Frågan om därvarande seminarietomt, som äges av staden och upplåtits för folkskoleseminariet, har förut varit oklar, men i skrivelse den 21 oktober 1931 har staden förklarat sig villig att upplåta tomten även för ett småskoleseminarium. Visserligen har staden därvid förbehållit sig rätt att, om med igångsättandet av småskoleseminariet skulle dröja utöver höstterminen 1932, få framställa anspråk på ersättning av kronan för den förlust, som genom folkskoleseminariets indragning vållas Strängnäs, men då detta förbehåll, såsom skolöverstyrelsen anmärker, icke synes hava framställts såsom villkor för tomtupplåtelsen för ett småskoleseminarium, synes hinder icke möta för ett beslut att förlägga ett sådant seminarium till Strängnäs.

Vad beträffar folkskoleseminariet i *Skara* ha de sakkunniga föreslagit, att detta skulle nedläggas och utbytas mot ett dubbelt småskoleseminarium. Skolöverstyrelsen har biträtt detta förslag och därutöver föreslagit nedläggande av folkskoleseminarierna i *Landskrona* och *Härnösand*, vilka likaledes skulle ersättas av dubbla småskoleseminarier. Såsom framgår av det förslag, som jag i det följande kommer att framlägga beträffande folkskoleseminarierna, skulle seminarierna i Skara och Landskrona nedläggas. I de byggnader, som sålunda bliva lediga, böra enligt min mening småskoleseminarier av dubbeltyp förläggas. Vad Härnösand beträffar, innebär mitt förslag i det följande, att folkskoleseminariet där skulle bibehållas. Ett förläggande dit av ett småskoleseminarium av dubbeltyp låter sig sålunda icke göra, därest min uppfattning om småskoleseminariernas förläggande till statens byggnader bör vinna beaktande. Det fjärde dubbelsmåskoleseminarium, som jag vill förorda, bör enligt min mening förläggas till *Falun*, där lokaler kunna beredas inom därvarande folkskoleseminarium, vilket skulle, såsom jag kommer att föreslå, förvandlas från dubbelseminarium till enkelseminarium.

Under förutsättning sålunda, att — utöver folkskoleseminariet i Strängnäs, om vars nedläggande beslut redan fattats — folkskoleseminarierna i Skara och Landskrona komma att upphöra med sin verksamhet och folkskoleseminariet i Falun kommer att förändras från dubbelseminarium till enkelseminarium, föreslår jag, att till en var av nämnda fyra städer må förläggas ett småskoleseminarium av dubbeltyp.

De återstående behövliga tre småskoleseminarierna måste enligt min plan vara anordnade som enkelseminarier. Utöver de två statliga enkelseminarierna i Lycksele och Haparanda skulle alltså erfordras ytterligare ett dylikt seminarium. Skolöverstyrelsen har ansett, att ett småskoleseminarium bör förläggas till södra Sverige och funnit Kalmar vara en lämplig förläggningsort. Under förutsättning att folkskoleseminariet därstädes nedlågges, varigenom utrymme skulle erhållas för ett småskoleseminarium, föreslår jag i anslutning härtill, att det tredje enkelseminariet förlägges till Kalmar.

Vad beträffar landstingsseminarierna äro seminarierna i Uppsala, Malmköping och Uddevalla redan indragna, och seminarierna i Borås, Örebro, Västerås och Bollnäs skola enligt vederbörligt beslut nedläggas år 1932. Alla de övriga synas böra indragas på tider, som med hänsyn till den nya organisationens successiva genomförande kunna befinnas lämpliga. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma dessa tider. Jag återkommer härtill i det följande.

Vad angår de av staten ägda småskoleseminarierna i Hagaström och Murjek ha reservanterna bland de sakkunniga — Almkvist och Persson — på anförda skäl föreslagit, den förre nedläggandet av seminariet i Hagaström, vilket förslag framställdes under jämförelse med seminariet i Kristinehamn, och den senare nedläggande av seminariet i Murjek. Skolöverstyrelsen har under jämförelse med landstingsseminariet i Falun föreslagit nedläggande av seminariet i Hagaström, varjämte överstyrelsen föreslagit nedläggande av seminariet i Murjek. Även bortsett från någon som helst jämförelse har överstyrelsen anført synnerligen starka skäl, som tala för nedläggande av båda dessa seminarier. Jag finner dessa skäl övertygande och tillstyrker så mycket hellre bifall till överstyrelsens förslag att småskoleseminarierna i Hagaström och Murjek indragas, som en sådan indragning står i god överensstämmelse med mitt eget organisationsförslag.

I fråga om seminariet i Murjek, som helt äges av staten, finnes intet hinder för nu nämnda anordning. Vad angår den framtida dispositionen av den till seminariet hörande fastigheten synes en utredning därom böra vidtagas, innan den frågan förelägges riksdagen.

Vad beträffar seminariet i Hagaström har detsamma av dess ursprunglige ägare, förre rektorn därstädes J. Wockatz överlämnats åt staten såsom gåva. Då det allmänna ej längre har anledning att tillgodogöra sig den en gång givna gåvan för det ändamål, densamma avsåg, och då efter med Wockatz förda underhandlingar denne icke varit benägen att medgiva donationens utnyttjande till annat med den statliga undervisningsverksamheten förbundet ändamål, bör ifrågavarande donation återgå till Wockatz. Han har nu också i en skrivelse av den 5 februari 1932 själv gjort framställning därom. Jag vill erinra, att ett fortsatt användande för statens räkning av Hagaström-seminariets byggnader säkerligen skulle draga ej oväsentliga kostnader. Fastigheten, som är lagfaren för kronan, bör sålunda utan vederlag återgå till Wockatz. Riksdagens medgivande härtill torde erfordras.

I överensstämmelse med det nu anförda föreslår jag följande

Plan över den nya seminarieorganisationen.

Seminarier	A n t a l		Seminarier, som böra ned- läggas
	examens- avdel- ningar.	årligen ut- examinerade lärare	
Strängnäs	2	56	Linköping
Kalmar	1	28	Jönköping
Landskrona	2	56	Växjö
Skara	2	56	Lund
Falun	2	56	Halmstad
Lycksele	1	28	Göteborg
Haparanda	1	28	Borås
			Kristinehamn
			Örebro
			Västerås
			Falun
			Hagaström
			Härnösand
			Bollnäs
			Östersund
			Murjek
7 seminarier	11	308	16 seminarier

Denna förläggning av seminarierna torde kunna försvaras även ur geografisk synpunkt. Som synes finge man för Sydsverige seminarierna i Landskrona och Kalmar med en årlig utexaminering av 84 lärare, för mellersta Sverige seminarierna i Skara och Strängnäs, vilka årligen komme att utexaminera 112 lärare, för nedre Norrland och Dalarne seminariet i Falun, med en utexaminering av 56 lärare om året, samt för övre Norrland seminarierna i Lycksele och Haparanda, vilkas utexaminering av tillhoppa 56 lärare om året synes enligt skolöverstyrelsens utredning vara tillräcklig för detta område. Givetvis komma gränserna mellan seminariernas rekryterings- och avlevereringsområden att bliva något flytande, men ett sådant förhållande kommer att förefinnas, hur man än söker att placera seminarierna, och i praktiskt avseende har detta näppeligen någon större betydelse i våra dagar med deras utvecklade kommunikationsförhållanden.

Å sid. 90—98 i statsrådsprotokollet har departementschefen behandlat frågan om *seminariernas inre organisation*. Departementschefen har härvid erinrat, att skolöverstyrelsen i sin senaste utredning under rubriken »De särskilda seminariernas organisation» upptagit till skärskådande vissa frågor, som röra småskoleseminariernas inre anordning. En av dessa, nämligen om lärarnas anställningsförhållanden, hade behandlats av de sakkunniga, och en annan, nämligen om lärarkompetensen, hade reservationsvis framförts av ledamoten av de sakkunniga N. J. F. Almkvist.

C. Seminariernas inre organisation.

Departementschefen har till en början redogjort för seminariesakkunnigas och överstyrelsens framställning i denna del. Utskottet tillåter sig att i detta avseende hänvisa till statsrådsprotokollet.

För egen del har departementschefen anfört följande:

Jag har intet att invända mot vad överstyrelsen anfört angående övnings-skolans anordning vid småskoleseminarierna. Icke heller föranleder överstyrelsens yttrande rörande lokalbehovet någon erinran från min sida, och jag kan vidare ansluta mig till vad överstyrelsen anfört rörande det behövliga antalet lärare vid seminarierna. De av överstyrelsen i denna punkt upptagna spörsmålen angående lärotidens längd, åtskillnad mellan ämnes- och övningsskollärare och kompetensfordringar för erhållande av lärartjänster vid seminarierna synas mig visserligen betydelsefulla, men det torde icke vara erforderligt att i detta sammanhang taga ställning till desamma.

Vad skolöverstyrelsen i sitt yttrande om anställningsförhållandena anfört rörande blivande stadgebestämmelser om lärartillsättningen vid småskoleseminarierna biträder jag. Att sådana åtgärder vidtagas, som möjliggöra tillmötesgående av de sakkunnigas och skolöverstyrelsens uttalade önskan, att ordinarie lärare, vilka nu äro eller tidigare varit anställda vid seminarier, som redan äro eller komme att bliva nedlagda, må kunna i största möjliga mån vinna anställning vid de blivande statsseminarierna, har jag redan förordat. Däremot kan jag icke biträda de sakkunnigas förslag om en till längden fastställd övergångstid, under vilken lediga tjänster vid de nya statsseminarierna icke skulle ledigförklaras utan efter prövning av Kungl. Maj:t besättas med lärare från de nedlagda småskoleseminarierna. Dels finner jag en så begränsad övergångstid mindre lämplig, dels anser jag, att den ifrågasatta prövningen bör ankomma på skolöverstyrelsen, som enligt min mening bör fortfarande tillsätta de ordinarie ämnes- och övningsskollärartjänsterna.

Vad beträffar rektors ställning instämmer jag i skolöverstyrelsens uttalande. Att nya enhetliga författningsbestämmelser för småskoleseminarierna, ny seminariestadga däri inbegripen, måste utfärdas följer redan av 1931 års riksdags beslut, att all småskollärarytbildning skall ombesörjas av staten.

D. Ekono-
miska syn-
punkter.

Beträffande *de ekonomiska synpunkterna rörande den nya seminarieorganisationen* hava de sakkunniga och skolöverstyrelsen yttrat sig angående engångskostnader, årsomkostnader samt kostnader för lärare på indragningsstat.

En redogörelse för dessa yttranden återfinnes å sid. 99—118 i statsrådsprotokollet, vartill utskottet här tillåter sig att hänvisa.

För egen del har departementschefen (sid. 119—126 i statsrådsprotokollet) anfört huvudsakligen följande:

Vad beträffar *engångskostnaderna* för den seminarieorganisation, som de sakkunniga föreslagit, har byggnadsstyrelsen beräknat till nybyggnads-, förändrings- och reparationsarbeten vid de landstingsseminarier, som skulle övertagas av staten, en kostnadssumma av 169,600 kronor samt för iordningställandet av de ledigblivna seminarielokalerna i Strängnäs ett belopp av 98,800 kronor. De sakkunniga ha dock ansett, att sistnämnda belopp skulle kunna nedprutas med 33,000 kronor till 65,800 kronor, om med inläggandet av en ifrågasatt värmeledning finge anstå, åtminstone tills vidare.

Sedermera har byggnadsstyrelsen beräknat nybyggnads-, ändrings- och reparationsarbeten vid folkskoleseminariet i Skara till ett belopp av 150,800 kronor. Komplettering av den lösa egendomen — rumsinventarier, undervisningsmateriel och böcker skulle enligt skolöverstyrelsens förslag fordra 70,735 kronor. Sammanlagda kostnaderna skulle således enligt denna beräkning uppgå till 456,935 kronor. Emellertid ha de sakkunniga ansett, att komplettering av den lösa egendomen icke borde ske i någon större omfattning, förrän en granskning ägt rum av det förråd, som kunde bliva tillgängligt från de landstingsseminarier, vilka komme att nedläggas. Själva ha de därför icke angivit någon totalsumma för engångskostnaderna.

Enligt skolöverstyrelsens förslag rörande den nya seminarieorganisationen skulle kostnaderna för ändrings- och reparationsarbeten böra beräknas till 282,900 kronor och kostnaderna för komplettering av den lösa egendomen till 82,085 kronor. Av sistnämnda summa skulle 9,520 kronor behövas till rumsinventarier vid seminariet i Strängnäs, vadan allt det övriga för lös egendom skulle falla på de landstingsseminarier, som staten enligt överstyrelsens förslag skulle övertaga. Samtliga engångskostnader skulle enligt överstyrelsens förslag uppgå till 364,985 kronor.

Med den seminarieorganisation jag föreslagit skulle engångskostnaderna stanna vid en betydligt lägre summa. Då jag föreslagit, att alla småskoleseminarier skulle inrymmas i statens egna byggnader, bortfalla alla förut nämnda kostnader för istandsättande av vissa landstingsseminarier, och kvar stå endast kostnader för ändrings- och reparationsarbeten vid folkskoleseminarierna i Strängnäs och Skara. Några sådana arbeten vid folkskoleseminarierna i Landskrona och Kalmar torde nämligen icke vara behövliga. Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för nämnda arbeten i Strängnäs till 98,800 kronor och i Skara till 150,800 kronor. I fråga om seminariet i Strängnäs skulle emellertid kostnaderna enligt de sakkunnigas mening kunna nedbringas till 65,800 kronor, och däri instämmer jag. Vad beträffar folkskoleseminariet i Skara har skolöverstyrelsen ansett, att med någon reduktion i ombyggnadsprogrammet de av byggnadsstyrelsen beräknade kostnaderna skulle kunna nedbringas med 25,000 kronor, kanske mera. Såsom bidrag till kostnaderna har Skaraborgs läns landsting och Skara stad erbjudit sig att betala vardera 25,000 kronor under förutsättning att ett statligt dubbelt småskoleseminarium inrättas i Skara i stället för därvarande folkskoleseminarium, för den händelse detta nedlägges. Statens bidrag till de ifrågavarande ändrings- och reparationsarbetena skulle sålunda enligt överstyrelsens mening kunna stanna vid 75,000 kronor. Med anledning härav har jag från byggnadsstyrelsen inhämtat, att en besparing av omkring 25,000 kronor i den ursprungligen beräknade kostnaden kan vinnas, under förutsättning att vissa angivna modifikationer få göras i arbetena. Jag finner sålunda intet hinder för att beräkna statens bidrag till kostnaderna för ifrågavarande arbeten till 75,000 kronor.

Kostnaderna för ändrings- och reparationsarbeten skulle således upptagas med följande belopp.

för folkskoleseminariet i Strängnäs	65,800 kronor,
» » » Skara	75,000 »

Härtill skulle komma:

för rumsinventarier i Strängnäs	9,520 »
---	---------

Summa 150,320 kronor.

I likhet med de sakkunniga och skolöverstyrelsen håller jag före, att de ifrågavarande engångskostnaderna lämpligen kunna fördelas på flera år.

Då engångskostnaderna enligt skolöverstyrelsens förslag skulle uppgå till 364,985 kronor men enligt mitt förslag till endast 150,320 kronor, vinnes sålunda enligt mitt förslag en besparing av 214,665 kronor, d. v. s. mer än hälften av den summa, som enligt skolöverstyrelsens förslag skulle vara erforderlig. Ännu billigare ställer sig mitt förslag i jämförelse med de sakkunnigas, enligt vilket engångskostnaderna skulle uppgå till 456,935 kronor.

Vad sedan angår *årsomkostnaderna* hade skolöverstyrelsen redan år 1927 verkställt i detalj gående beräkningar, vilka intagits i de sakkunnigas betänkande å sid. 102—105. Mot dessa hade varken de sakkunniga eller statskontoret haft något att invända. Samma beräkningar har överstyrelsen nu följt i sin senaste utredning.

Beräknade lärarpersonalen vid statens småskoleseminarier i Haparanda och Lycksele har överstyrelsen sålunda utgått ifrån att ingen ändring skulle göras i nuvarande avlöningsförhållanden. I fråga om avlöning åt rektorerna vid de nya statsseminarierna har överstyrelsen däremot räknat med att den vid dubbelseminarierna skulle utgå med samma belopp som åt rektorerna vid seminarierna i Haparanda och Lycksele, således med, utom bostad eller ersättning därför, för manlig rektor 4,900 kronor och för kvinnlig rektor 4,300 kronor, samt vid enkelseminarierna i enlighet med bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev till statskontoret den 18 juni 1927 angående avlöningsförmåner åt lärarpersonalen vid statens småskoleseminarium i Hagaström, alltså med, utom bostad eller ersättning därför, för manlig rektor 4,400 kronor och för kvinnlig rektor 3,800 kronor. Till dessa nu nämnda fasta avlöningsbelopp skulle kunna komma tre ålderstillägg å 400 kronor för manlig och 300 kronor för kvinnlig rektor. Lärarna i övrigt skulle avlönas i enlighet med nu gällande avlöningsbestämmelser för lärarpersonalen vid landstingsseminarierna, således ordinarie manlig ämnes- eller övningsskol-lärare med 3,400 kronor och ordinarie kvinnlig ämnes- eller övningsskol-lärare med 2,800 kronor, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg å 400 kronor för manlig och 300 kronor för kvinnlig lärare. För åtnjutande av förenämnda avlöningsförmåner vid de nya statsseminarierna bör enligt överstyrelsens mening gälla samma villkor och bestämmelser, som i sådant avseende äro stadgade för lärarpersonalen i Haparanda och Lycksele. Vidare anser överstyrelsen, att tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg böra utgå efter samma grunder, som gälla för statens småskoleseminarier i Haparanda och Lycksele.

I samtliga nu anförda punkter rörande avlöningsförhållandena kan jag ansluta mig till skolöverstyrelsens mening. Särskilt finner jag lämpligt, att rektorerna vid de nya statsseminarierna erhålla en bestämd lön med de belopp, som föreslagits, och icke ett särskilt rektorsarvode samt att tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg få vid nämnda seminarier utgå efter samma grunder, som nu gälla vid statsseminarierna i Haparanda, Murjek och Lycksele.

Enligt de sakkunnigas förslag till ny seminarieorganisation skulle årsomkostnaderna för denna uppgå till 605,970 kronor, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg dock ej inräknade. Statens omkostnader för budgetåret 1930/1931 beräknades av seminariesakkunniga till 585,500 kronor. Beräknas de kommunala utgifterna till 226,525 kronor — år 1925 uppgingo de till 226,524 kronor — blir summan av alla nuvarande årsomkostnader 812,025 kronor. Årsomkostnaderna för den av de sakkunniga

föreslagna organisationen skulle således innebära en total besparing av 206,055 kronor om året.

Med utgångspunkt från de av skolöverstyrelsen föreslagna avlöningsbeloppen, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg icke heller här inräknade, och med hänsyn tagen jämväl till erforderliga arvoden åt timlärare, vikarier m. fl. ävensom till behöfvlig materiel, till ved och ljus m. m. har skolöverstyrelsen lämnat en översikt över de beräknade årliga driftkostnaderna, vilka skulle föranledas av den utav överstyrelsen föreslagna seminarieorganisationen. Enligt denna översikt skulle utgiftsstaterna för småskoleseminarierna, om man utgår ifrån att manlig rektor är anställd vid alla seminarier och beträffande avlöningarna åt rektorer och ordinarie lärare räknar endast med grundlöner, uppgå till sammanlagt 404,750 kronor. Härtill skulle komma ålderstillägg med 44,200 kronor och elevstipendier med 142,200 kronor. Totalomkostnaderna skulle sålunda bliva 591,150 kronor. Då statsutgifter och kommunala utgifter för den nuvarande organisationen av skolöverstyrelsen beräknats till 820,289 kronor, skulle ett fullständigt genomförande av överstyrelsens plan för den nya organisationen medföra en årlig total besparing av minst 229,139 kronor.

Vad vidkommer årsmkostnaderna, sådana de skulle ställa sig enligt den av mig förordade nya seminarieorganisationen, utgår jag från skolöverstyrelsens nyssberörda beräkningar. Med tillämpning av dessa på mitt organisationsförslag, varvid tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg således icke äro inräknade, skulle utgiftsstaterna för seminarierna bliva följande:

1.	2.	3.	4.	5.	6.
S e m i n a r i e r	Grundlön	Timlarare och vikarier	Övriga arvoden	Utgifter till materiell, ved och ljus m. m.	Summa
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Dubbelseminarier:					
Strängnäs	25,100	10,915	1,425	11,500	48,940
Landskrona	25,100	10,915	1,425	11,500	48,940
Skara	25,100	10,915	1,425	11,500	48,940
Falun	25,100	10,915	1,425	11,500	48,940
Enkelseminarier:					
Kalmar	16,200	4,150	850	7,750	28,950
Lycksele	22,000	5,150	850	8,500	36,500
Haparanda	20,200	5,150	850	10,500	36,700
Summa	158,800	58,110	8,250	72,750	297,910

Härtill komma ålderstillägg och elevstipendier. Liksom skolöverstyrelsen räknar jag med att samtliga lärare befinna sig i tredje lönegraden. Beloppet för ålderstillägg skulle då, efter en beräkning av 5,200 kronor för varje dubbelseminarium och 3,400 kronor för varje enkelseminarium med undantag av seminariet i Lycksele, där ålderstilläggen böra beräknas till 4,700 kronor, uppgå till 32,300 kronor. I fråga om stipendier åt seminariernas elever följer jag, liksom skolöverstyrelsen gjort, nuvarande beräkningsgrunder.

Till sådana stipendier har skolöverstyrelsen beräknat 10,000 kronor för varje dubbelseminarium och 5,000 kronor för varje enkelseminarium. Då emellertid särskilda bestämmelser gälla för seminarierna i Lycksele och Haparanda, enligt vilka stipendierna vid dessa seminarier utgått med 67,200 kronor, skulle till stipendier erfordras ett belopp av sammanlagt 112,200 kronor. I detta sammanhang anser jag mig böra erinra om de anslag till trädgårdarnas underhåll och skötsel (inklusive avlöning till trädgårdsbiträde), vilka för närvarande utgå vid folkskoleseminarierna i Strängnäs, Kalmar, Landskrona och Skara och vilka synas böra utgå även för det fall, att dessa folkskoleseminarier utbytas mot småskoleseminarier. Sagda anslag utgöra för seminariet i Strängnäs 3,200 kronor, i Kalmar 3,600 kronor, i Landskrona 3,500 kronor och i Skara 2,600 kronor; tillhoppa 12,900 kronor.

Samtliga årsomkostnader för den av mig föreslagna seminarieorganisationen skulle sålunda uppgå till 455,310 kronor. Då överstyrelsen, såsom förut nämnts, beräknat årsomkostnaderna för den nuvarande organisationen till 820,289 kronor, skulle således mitt förslag medföra en total årlig besparing av 364,979 kronor.

I jämförelse med nuvarande totala årsomkostnader för småskolläro-utbildningen skulle enligt de tre nu föreliggande förslagen vinnas följande totalbesparing:

Enligt de sakkunnigas förslag	kronor 206,055: —,
» skolöverstyrelsens förslag	» 229,039: —,
» mitt förslag	» 364,979: —.

Vad slutligen beträffar frågan om lärarna vid de nedlagda seminarierna och därmed sammanhängande avlönings-, statsbidrags- och pensionsspörsmål bör denna fråga tydligen bringas till slutgiltig lösning i samband med den nya seminarieorganisationens genomförande. Jag upprepar här vad jag i sådant avseende yttrade i proposition nr 212 till 1931 års riksdag, och vid vilket jag fortfarande håller fast:

»Det gäller till en början att skilja mellan frågan om avlöning och frågan om statsbidrag till lärarna vid nedlagda landstingsseminarier. Dessa lärare komma på landstingens indragningsstat, och avlöningsfrågan utgör sålunda ett mellanhavande mellan vederbörande lärare och seminariets huvudman, landstinget. Då en lärare på sådan indragningsstat erhåller annan ordinarie befattning, blir landstinget givetvis löst från alla förpliktelser gent emot läraren. Men så länge ordinarie lärare kvarstår på indragningsstaten, dit han överförs utan eget förvållande, äger han givetvis att uppbära alla de avlöningsförmåner — såväl grundlön och ålderstillägg, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg som eventuellt kommunala tillägg utöver de författningssenliga förmånerna — på vilka han gent emot landstinget kan göra *rättsligt grundade* anspråk gällande på grund av anställningsvillkoren och med den ordinarie befattningen överhuvud sammanhängande omständigheter.

Det torde därför icke förhålla sig så, att riksdagen utan vidare kan besluta i vad mån vederbörande befattningshavare skall få behålla sina avlöningsförmåner såsom ordinarie lärare. Vad riksdagen däremot torde hava att besluta om är, i vad mån staten bör *hjälpa landstingen* med bidrag till ifrågavarande avlöning. Jag kan icke finna annat, än att den princip riksdagen i sådant hänseende följt under de senare åren, då det gällt att provisoriskt ordna denna fråga, är den riktiga, nämligen att statsbidrag utgår

till landstinget med belopp motsvarande samtliga författningsenliga löneförhöjningar, innefattande sålunda även provisorisk avlöningsförbättring och dyrtidstillägg. Däremot synes mig staten icke böra lämna bidrag till sådana lönetillägg, vilka landstingen må hava tillförsäkrat lärarna utöver de författningsenligt bestämda och vilka lärarna eventuellt kunna göra rättsligt anspråk på att få behålla även efter seminariets nedläggande.

Att de ordinarie lärarna på indragningsstat skola få bibehålla sin pensionsrätt i statens pensionsanstalt, därom synas inga meningsskiljaktigheter hava varit rådande. Starka billighetsskäl synas mig också tala för det av de sakkunniga framlagda samt av skolöverstyrelsen, statens pensionsanstalt och statskontoret understödda förslaget, att rektor vid nedlagt småskoleseminarium, då han räknar minst 10 tjänstår såsom rektor, må bibehållas vid rätten till rektorspensionen.»

Då jag således tillstyrkte bifall till sistnämnda förslag, förutsätter jag såsom självfallet, att statens pensionsanstalt skall höras, innan frågan om rätt för en rektor, som gjort ansökning om bibehållande av rektorspensionen, avgöres av Kungl. Maj:t.

Det nu anförda avsåg emellertid endast landstingsseminariernas lärare. Då det nu ifrågasättes, att även statsseminarierna i Murjek och Hagaström skulle nedläggas, blir det givetvis, under förutsättning att riksdagen lämnar sitt medgivande till nedläggandet, staten, som får ansvara för ledigbliven lärares vid dessa seminarier avlöning och pensionsavgifter. Visserligen hava dessa lärare skyldighet att låta sig förflyttas till andra befattningar inom undervisningsväsendet, men den möjligheten föreligger, att sådan förflyttning icke kan äga rum omedelbart efter det deras tjänster blivit indragna. Det oaktat äga de flesta av dem rätt att uppbära samtliga sina författningsenliga löneförhöjningar, inklusive tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, och att behålla sin nuvarande pensionsrätt. Det torde då vara lämpligast, att utgifterna för deras avlöning och pensionering utgå från samma anslag, från vilket statsbidragen till avlöning åt de vid landstingsseminarierna ledigblivna lärarna utgå, och att de således behandlas lika med dem, som vid landstingsseminarierna uppföras på indragningsstat. Det sistnämnda får givetvis icke hindra deras förflyttning till andra befattningar, när sådana kunna erbjuda sig. Frågan blir dock icke aktuell förrän budgetåret 1933/1934.

De sakkunniga hava ansett det omöjligt att för närvarande beräkna kostnaderna för de lärare, som skulle uppföras på indragningsstat. Däri instämmer jag. De sakkunniga hava dock funnit sig kunna föreslå, att anslaget till lärarlönerna, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg oberäknade, under det första året efter det den statliga seminarieorganisationen trätt i kraft skulle förslagsvis sättas till 100,000 kronor. Häremot har skolöverstyrelsen icke haft något annat att anmärka, än att utgifterna i fråga borde ur budgetär synpunkt tills vidare bestridas ur förslagsanslaget till »understöd åt småskoleseminarier». Mot de sakkunnigas approximativa beräkning av utgiftsbeloppet och överstyrelsens nyssberörda förslag har jag intet att invända.

Huru statsbidragen till läraravlöningar vid de nedlagda landstingsseminarierna och utgifterna för läraravlöningarna vid de nedlagda statsseminarierna skulle ställa sig enligt mitt förslag till ny seminarieorganisation framgår av följande beräkning.

Vid seminariet i Murjek finnas 4 ordinarie lärare. Seminariet i Hagaström, som hålles på extra stat, har utom rektor, som innehar ordinarie adjunksbefattning i Västerås och kan återgå till denna, 4 lärare, som samt-

liga äro flyttningsskyldiga. En av dessa, Kerstin Alfving, som är ordinarie småskollärarinna i Valbo skoldistrikt och som har endast 6 år kvar till pensionsåldern, blir oförhindrad att återgå till sin ordinarie befattning, men då hon under en lång följd av år tjänstgjort vid seminariet, synes mig billigheten kräva, att hon, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, dels från förutnämnda indragningsstat erhåller en lönefyllnad såsom kompensation för den mindre avlöningen vid småskolan, dels ock att hon efter seminariets nedläggande får stå kvar i statens pensionsanstalt med det högre pensionsunderlag, som tillkommer henne såsom seminarielärarinna. Vad angår en annan lärarinna vid samma seminarium, Elna Sidvall, vilken har 9 år kvar till uppnådd pensionsålder, har överstyrelsen föreslagit, att hon skulle likställas med ordinarie lärarinna vid nedlagt landstingsseminarium. Det sistnämnda synes mig vara självfallet beträffande såväl henne som en tredje lärarinna, emedan de icke innehava några ordinarie lärarbefattningar att lita till. Den fjärde läraren vid seminariet blir pensionsberättigad år 1932. Under sådana förhållanden skulle av samtliga lärare vid seminarierna i Murjek och Hagaström 6 komma att uppföras på indragningsstat.

En av f. d. rektor Wockatz gjord framställning om företrädesrätt för den nuvarande rektorn vid seminariet i Hagaström till annan rektorsbefattning vid småskoleseminarium kan jag icke förorda. Icke heller kan jag i detta sammanhang tillstyrka en av Wockatz gjord hemställan angående pension åt vaktmästaren vid samma seminarium och hans hustru.

För närvarande finnas 6 lärare med full tjänstgöring vid vartdera seminariet i Lycksele och Haparanda, rektorerna inräknade. Jag förutsätter, att dessa lärare fortfarande stå kvar å sina tjänster. Utgår jag vidare från skolöverstyrelsens av de sakkunniga biträdda beräkning, att 8 ordinarie lärartjänster skulle vara erforderliga vid ett vart av de nya dubbelseminarierna och 5 sådana tjänster vid varje enkelseminarium, skulle för de av mig föreslagna 4 dubbelseminarierna och ett enkelseminarium i Kalmar krävas tillhoppa 37 ordinarie lärartjänster. För besättande av dessa tjänster finnas att tillgå 48 lärare vid landstingsseminarierna, vartill kunna läggas 4 vid seminariet i Murjek och 2 vid seminariet i Hagaström. Antager man, att av dessa 54 lärare 37 överföras till de nya seminarierna, återstå 17, som skulle uppföras på indragningsstat. På sådan stat äro redan 20 lärare uppförda. Hela antalet lärare på indragningsstat skulle således bliva 37. Men om den nya organisationen, såsom skolöverstyrelsen beräknat, tänkes genomförd tidigast 1936, ha enligt de sakkunniga 7 av de 37 lärarna på indragningsstat vid den tiden uppnått pensionsåldern, och endast 30 lärare på indragningsstat återstå. Nu ha de sakkunniga beräknat, att det första årets kostnader för 47 lärare på indragningsstat skulle med hänsyn till de lönegrader, i vilka dessa lärare befinna sig, belöpa sig till 171,500 kronor, oberäknat utgifter för tillfällig löneförbättring, dyrtidstillägg och pensionsavgifter. I medeltal utgör detta ungefär 3,670 kronor per lärare. För 30 lärare skulle då ifrågavarande kostnader uppgå till 110,100 kronor. Detta belopp skulle således utgöra det förslagsanslag, som med den av mig föreslagna seminarieorganisationen skulle behöva uppföras i riksstaten för det första året till avlöning åt lärare på indragningsstat.

E. Den nya seminarieorganisationens genomförande. Slutligen har departementschefen (sid. 126—131 i statsrådsprotokollet) till behandling upptagit frågan om den nya seminarieorganisationens genomförande. Efter redogörelse för skolöverstyrelsens förslag i denna del, har departementschefen för egen del anfört huvudsakligen följande:

Som synes har skolöverstyrelsen föreslagit en övergångstid, som skulle sträcka sig till slutet av vårterminen 1936, då alla de landstingsseminarier, vilka enligt överstyrelsens förslag icke skulle övertagas av staten, skulle vara nedlagda. Som skäl för en sådan övergångstid har överstyrelsen huvudsakligen åberopat dels det nuvarande överskottet av lärarinnor, vilket av överstyrelsen beräknats kunna vara absorberat inom småskolorna under året näst efter nämnda tid, dels det ringa behovet av nya lärarkrafter nu och under de allra närmast kommande åren, oavsett den nu befintliga tillgången på lärarinnor, dels ock den omständigheten, att de folkskoleseminarier, vilkas lokaler skola tagas i bruk för småskollärarytbildning, först måste i viss utsträckning avveckla sin nuvarande verksamhet. Dessa skäl finner jag hållbara även ur synpunkten av mitt eget förslag rörande den nya seminarieorganisationen.

Vidare har överstyrelsen tydligt angivit sin plan för vissa nuvarande seminariers avveckling och nya statsseminariers inträde i den nya av överstyrelsen föreslagna seminarieorganisationen. Denna plan kan jag med hänsyn till den organisation, som jag föreslagit, godtaga i vad den avser intagningen av elever till och med år 1932 och utexamineringen till och med år 1934 samt den därmed i samband stående avvecklingen av angivna seminarier, dock med undantag därav, att enligt min mening 28 elever böra redan år 1932 intagas i vartdera av seminarierna i Lycksele och Haparanda.

Vad beträffar elevintagningen åren 1933—1935 och utexamineringen åren 1935—1937 samt avvecklingen av återstående landstingsseminarier synas mig, med hänsyn till den av mig förordade seminarieorganisationen, följande avvikelser från skolöverstyrelsens plan böra göras.

Enligt min mening böra alla i verksamhet varande seminarier från och med år 1933 intaga 28 elever i varje undervisningsavdelning.

För att produktionen av lärarinnor icke må bli för stor, synes vara nödvändigt, att två seminarier nedläggas med utgången av vårterminen 1934. Skolöverstyrelsen har menat, att seminariet i Göteborg skulle eventuellt kunna därtill komma i fråga, och jag anser, att detta seminarium då bör indragas. Det andra seminariet, som vid nämnda tid synes lämpligen kunna nedläggas, är landstingsseminariet i Linköping, detta särskilt med hänsyn därtill, att det nya statsseminariet i Strängnäs är avsett att 1933 börja sin verksamhet som dubbelseminarium och således skulle kunna år 1935 utexaminera 56 elever. Seminarierna i Göteborg och Linköping skulle då icke intaga nya elever år 1933. Vad beträffar seminariet i Strängnäs synas visserligen de behövliga ändrings- och reparationsarbeten i seminariebyggnaden, vilka i det föregående omförmäls och vilka tänkts bli verkställda under budgetåret 1932/1933, icke kunna komma till utförande under sagda år, emedan medel för ändamålet icke upptagits i samma års riksstat, men med den kännedom jag har om den nuvarande seminariebyggnaden i Strängnäs anser jag, att det nya småskoleseminariet ändå kan sättas i gång med början av läsåret 1933/1934 och att ändrings- och reparationsarbetena kunna påbörjas ett år senare än som ursprungligen varit tänkt.

Landstingsseminarierna i Kalmar, Skara och Falun skulle komma att nedläggas med utgången av vårterminen 1935, emedan de nya statsseminarierna i Kalmar, Skara och Falun äro avsedda att — liksom småskoleseminariet i Landskrona — börja sin verksamhet 1934. Nämnda landstingsseminarier skulle således icke intaga nya elever 1934.

Återstå 3 landstingsseminarier, nämligen i Lund, Kristinehamn och Härnös-

sand. Dessa skulle komma att indragas med vårterminens slut 1936 och således upphöra med elevintagning 1935. Med elevintagningen sistnämnda år skulle alltså hela den nya seminarieorganisationen vara färdigbildad och med utexamineringen 1936 alla landstingsseminarier avvecklade.

De avvikelser från skolöverstyrelsens framlagda plan rörande den nya seminarieorganisationens genomförande, vilka jag nu förordat, framgå mera åskådligt av en översikt, som jag låtit utarbета.

Seminarium	Intagning. Antal avdeln. 1933	Examen 1935	Intagning. Antal avdeln. 1934	Examen 1936	Intagning. Antal avdeln. 1935	Examen 1937
<i>Landstingsseminarier:</i>						
Kalmar	1	28	—	—	—	—
Skara	1	28	—	—	—	—
Falun	1	28	—	—	—	—
Lund	1	28	1	28	—	—
Kristinehamn	1	28	1	28	—	—
Härnösand	1	28	1	28	—	—
<i>Nya statsseminarier:</i>						
Strängnäs	2	56	2	56	2	56
Kalmar	—	—	1	28	1	28
Landskrona	—	—	1	28	2	56
Skara	—	—	1	28	2	56
Falun	—	—	1	28	2	56
Lycksele	(32) 1	28	(33) 1	28	1	28
Haparanda	(32) 1	28	(33) 1	28	1	28
Elever		280		308		308
Avdelningar	10		11		11	
Seminarier	9		10		7	
Beräknat behov		348		402		
Brist		68		94		

Med den utexaminering under åren 1933—1936, som skolöverstyrelsen beräknat, skulle under nämnda år uppstå en brist på nyutexaminerade lärarinnor av respektive 179, 125, 93 och 82 eller tillhoppa 479. Denna brist skulle täckas genom tillgängliga reserver av arbetslösa lärarinnor. Enligt mitt förslag skulle bristen under samma år bli respektive 179, 125, 68 och 94; tillhoppa 466. Skillnaden mellan överstyrelsens och mitt förslag utgör således endast 13 lärarinnor, ett antal, som icke torde hava någon praktisk betydelse.

Slutligen har skolöverstyrelsen på anförda skäl uttalat sig för att småskollärarytbildningens förstärkande måste ske på en gång från början av budgetåret 1933/1934. Häremot har jag intet att invända. Detta innebär givetvis, att staten från och med nämnda budgetår skulle övertaga kostnaderna för all småskollärarytbildning. Under viss övergångstid skulle alltså

staten såsom huvudman svara för småskollärarytbildningen vid seminarierna i Kalmar, Skara, Falun, Lund, Kristinehamn och Härnösand, ehuru dessa seminarier allt fortfarande befinna sig i vederbörande landstings ägo och lärarpersonalen är i landstingens tjänst. För att ordna dessa mellanhavanden mellan staten och vederbörande landsting synes vara lämpligt att särskilda avtal upprättas, vilka för att bli gällande böra vara godkända av Kungl. Maj:t.

II. Folkskoleseminarierna.

Innan departementschefen ingått på de sakkunnigas och skolöverstyrelsens A. Allmänna synpunkter.
förslag rörande folkskoleseminariernas omorganisation, har han (sid. 132—165 i statsrådsprotokollet) till övervägande upptagit några frågor, som skolöverstyrelsen under rubriken »Allmänna synpunkter» framfört i sin senaste utredning och på vilkas avgörande i ena eller andra riktningen den nya organisationen för folkskollärarytbildningen kommer att bero. Dessa frågor avse: 1) folkskollärarytbildningens förläggande till universiteten, 2) fordringarna för inträde vid folkskoleseminarierna, 3) seminariernas rekrytering från landsbygden och femårig utbildningskurs, 4) utbildning av studenter till folkskollärare, 5) småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor.

Efter en redogörelse för de i dessa hänseenden verkställda utredningarna och framkomna förslagen, beträffande vilken redogörelse utskottet tillåter sig hänvisa till statsrådsprotokollet, har departementschefen för egen del anfört huvudsakligen följande:

Vad beträffar frågan om folkskolekårens rekrytering med enbart studenter och *den egentliga folkskollärarytbildningens förläggande till universitet eller särskilda högskolor* har skolöverstyrelsen omförmålt, att en sådan anordning genomförts i vissa av det tyska rikets delstater. Att så förhåller sig är mig ingalunda obekant, och omöjligt är ju icke, att en motsvarande anordning framdeles kan komma att på allvar ifrågasättas även för vårt land. Säkert är dock, att frågan därom ännu icke hos oss föreligger i ett sådant skick, att den här kan bli föremål för något mera ingående övervägande. Jag delar således skolöverstyrelsens uppfattning, att frågan icke är aktuell.

Då det alltså för närvarande gäller att få till stånd en omorganisation av de nuvarande seminarierna, måste givetvis även spörsmålet om de fyraåriga folkskoleseminariernas *inträdesfordringar* komma i betraktande. Fråga är, huruvida ett samband mellan seminariet och det allmänna skolväsendet skulle i förevarande avseende lämpligen kunna åstadkommas. Redan år 1911 upptog folkundervisningskommittén den frågan till behandling, huruvida avlagd realskolexamen skulle kunna uppställas såsom inträdesvillkor vid folkskoleseminarierna. För det dåvarande fann kommittén ett sådant krav icke lämpligt, men kommittén uttalade den meningen, att man i framtiden kunde komma att i väsentlig utsträckning grunda seminariet på realskolan och detta i den mån den kommunala mellanskolan kunde vinna utveckling och därmed tillfällen i ökat mått beredas ungdom ur de bredare folklagen att erhålla den skolorbildning, som vitsordas i realskolexamen. En sådan utveckling har nu ägt rum, och skolöverstyrelsen har i tabellform påvisat, vilket stort inflytande denna utveckling redan haft

på seminariernas elevrekrytering, samt till följd därav ifrågasatt, om icke tiden nu kunde vara inne, då frågan om förhållandet mellan folkskoleseminarium och realskola borde upptagas till förnyad omprövning. Den tiden är enligt min mening inne, och rätta tillfället för frågans avgörande synes mig vara just nu i sammanhang med den större frågan om seminariernas omorganisation.

För närvarande gå fordringarna för inträde i det fyraåriga seminariet icke utöver de kunskaper, som kunna förvärfvas i en folkskola litt. A, utom i historia och geografi, i vilka ämnen fordras kunskaper i huvudsak till den omfattning, som meddelas i realskolans fem lägre klasser. Med hänsyn dels till de vidgade möjligheter, som numera finnas för realexamens avläggande, dels till den omständigheten, på vilken skolöverstyrelsen fäst uppmärksamheten, att ett stort antal av de intagna eleverna numera komma till seminariet med avlagd realexamen eller i fråga om vissa av de kvinnliga eleverna med förvärvat normalskolekompetens — under åren 1926—1930 i medeltal 35,6 procent — anser jag, att inträdesfordringarna kunna och böra höjas till det mått av kunskaper, som realexamen är avsedd att garantera, dock med visst undantag, som jag genast skall nämna. Utan tvivel har överstyrelsen rätt däri, att en sådan anordning icke bör vidtagas, varigenom utpräglat studiebegåvade ynglingar och flickor med särskilt god utrustning för lärarkallet, vilka hava sina hem i mera avlägset liggande bygder, praktiskt taget, utestängas från inträde vid folkskoleseminarium. Inträdesfordringarna böra därför enligt min mening fastställas till avlagd realexamen eller för inträdessökande, som icke avlagt realexamen, till kunskaper, vilka motsvara dem, som intygas genom realexamen, dock att fordringarna må begränsas till vitsord i allenast ett levande språk. Genom det sistnämnda alternativet möjliggöres för ungdom från nyssnämnda avlägsna bygder att i hemmet, eventuellt genom någon närboende lärares hjälp, tillägna sig de kunskaper, som fordras för inträde vid seminariet. Höjas inträdesfordringarna på sätt jag nu föreslagit, skulle därigenom vinnas, dels att arbetet vid det fyraåriga seminariet kunde bli mindre forcerat, dels ock att en förstärkt lärarutbildning kunde komma till stånd. Det sistnämnda synes mig vara av behovet påkallat, särskilt med hänsyn till den starka och snabba pedagogiska utveckling, som i vår tid försiggår i andra delar av världen. Skolöverstyrelsen har visserligen ansett, att en särskild utredning av nu förevarande spörsmål borde åvägbringas, men en sådan synes mig icke erforderlig. De kommunala mellanskolorna och realskolorna hava nu vunnit en så vidsträckt utbredning över hela vårt land, och de äro av allmänheten så väl kända, att det numera ur dessa synpunkter icke behöver möta något hinder att fastslå inträdesfordringarna vid de fyraåriga seminarierna till det kunskapsmått jag ovan angivit. Och vad angår seminarierna har överstyrelsen själv konstaterat, att nämnda inträdesfordringar skulle för dem medföra vissa angivna fördelar. Vad som däremot, under förutsättning att mitt förslag vinner godkännande, sedermera kräver utredning är frågan om en ny undervisningsplan samt om behövliga ändringar i gällande seminariestadga. Men det bör tydligen ankomma på skolöverstyrelsen att efter ett eventuellt riksdagens beslut i ämnet verkställa denna utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i sådana avseenden. Skulle därvid visa sig, att de nya seminarierna med avseende på det kunskapsmått de komma att meddela mera än nu närmade sig hän mot likvärdighet med någon av de nuvarande gymnasielinjerna, skulle också frågan om folkskol-

lärares tillträde till universitet eller högskola för fortsatt vetenskaplig utbildning lättare kunna vinna sin lösning. Denna fråga framlade centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för Kungl. Maj:t redan 1911. Den har sedermera varit föremål för vederbörande myndigheters yttranden, och skolkommissionen avgav i sitt betänkande VI den 27 april 1923 utredning och förslag i ämnet. För min del anser jag, att sagda fråga bör komma till ett avgörande, så fort möjlighet därtill förefinnes.

Beträffande önskvärdheten av *seminariernas rekrytering med ungdom från den rena landsbygden*, även från avlägset liggande bygder, hyser jag samma mening som skolöverstyrelsen och har redan i det föregående angivit detta. Men när överstyrelsen för underlättande av sådan rekrytering visserligen icke nu påyrkat men dock uttalat sig för inrättande av femåriga seminarier för sagda ungdom och för bibehållande av nuvarande inträdesfordringar vid dessa, kan jag icke biträda överstyrelsens mening. Dels finner jag icke lämpligt att anordna så många olikartade seminarielinjer, som då skulle uppkomma, dels skulle, såvitt jag kan se, utbildningen icke bli billigare för eleverna men alldeles givet dyrare för staten.

Rörande de hittillsvarande *studentkurserna* har skolöverstyrelsen vitsordat, att folkskolan genom dessa kurser erhållit ett tillskott av goda krafter, vilka utfört ett samvetsgrant och förtjänstfullt arbete i dess tjänst. Med hänsyn till dels denna omständighet, dels det stora antal studenter, som under de senaste åren anmält sig till inträde i nämnda kurser, dels ock det för staten ekonomiskt fördelaktiga uti anordnandet av studentkurser instämmer jag i skolöverstyrelsens uttalade önskemål, att studentkurserna på ett fastare sätt inordnas i seminarieorganisationen. Jag återkommer i det följande till frågan om den omfattning, i vilken ett sådant inordnande bör ske. Med det nu nämnda vill jag dock i likhet med de sakkunniga icke hava tillmätt den synpunkten, att studentkurser skulle upprättas för att bereda möjlighet till försörjning för arbetslösa studenter, något berättigande. I sammanhang med frågan om studentkursernas fastare anordnande i seminariesystemet har skolöverstyrelsen föreslagit, att studentkurs skulle utsträckas till att omfatta två år. Jag hänvisar till den utförliga, i detalj gående motivering, som överstyrelsen anfört för detta sitt förslag. I denna grundliga motivering har överstyrelsen förebragt så tungt vägande skäl för sin ståndpunkt, att de enligt min mening icke kunna underkännas. För egen del vill jag således livligt förorda, att studentkurserna göras tvååriga. Vinner detta förslag bifall, måste givetvis ny undervisningsplan utarbetas och nya författningsbestämmelser rörande dessa kurser komma till stånd.

I frågan om *småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor* hava de sakkunniga förordat, att försök anställes med en tvåårig kurs, att inträdesfordringarna för denna kurs fastställas till huvudsaklig likhet med de av skolöverstyrelsen föreslagna samt att kursen förläggas till Falun. Skolöverstyrelsen har likaledes förordat upprättande av en tvåårig kurs i Falun. För tillträde till denna kurs skulle fordras kvalificerade betyg från småskoleseminarium, ganska omfattande självstudier i sådana ämnen, som av de inträdessökande kunnat studeras på egen hand, samt lärarverksamhet, som förvärvats genom egen självständig lärarverksamhet.

Vid avgivande av dessa förslag ha de sakkunniga och skolöverstyrelsen utgått ifrån att de fyraåriga seminariernas inträdesfordringar och lärokurser skulle förbliva oförändrade. Jag har däremot, såsom synes av det föregå-

ende, avsett ett höjande av inträdesfordringarna, varav skulle kunna följa bland annat även ett höjande av lärokurserna. Under sådana förhållanden ställer sig saken helt annorlunda. Jag vill genast tillkännagiva, att jag, trots de angivna villkoren för tillträde till den föreslagna tvååriga kursen för småskollärarinnor, icke alls är övertygad om möjligheten att genom en sådan kurs nå fram till en folkskollärarytbildning, som blir likvärdig med den, vilken enligt mitt förslag skulle meddelas vid ett fyraårigt folkskoleseminarium eller en tvåårig studentkurs. Tvärtom synes det mig redan a priori vara klart, att en sådan likvärdighet icke kan uppnås på det av de sakkunniga och skolöverstyrelsen angivna sättet. Man får nämligen icke förbise, att eleverna vid ett tvåårigt småskoleseminarium utbildas till småskollärarinnor och att de därför måste ägna en anseelig del av sin tid åt speciellt sådant arbete, som kräves för deras verksamhet i småskolor. Redan detta innebär för dem, vilka sedermera vilja utbildas till folkskollärarinnor, en tidsförlust, som föranleder en avsevärd brist hos dem vid jämförelse med de elever, vilka genomgått de två första klasserna vid ett folkskoleseminarium. Huru de då komma att stå tillbaka i förhållande till sistnämnda elever framstår kanske klarast, om man besinnar, att utbildningsarbetet i nyssberörda två klasser är i huvudsak direkt inriktat på verksamheten i en folkskola. Att vad de sålunda gått förlustiga om skulle annat än i undantagsfall kunna ersättas genom studier på egen hand i vissa ämnen torde ligga utanför möjlighetens gräns. Även om det medgives, att den allmänbildning och undervisningsskicklighet, som de förvärvat vid ett småskoleseminarium och under några års tjänstgöring i småskola, i viss mån kan komma dem till godo vid en fortsatt utbildning till folkskollärarinnor, synas de dock komma att stå anseeligt tillbaka i jämförelse med dem, som genomgått de två första klasserna av ett folkskoleseminarium. Men om så är, kommer också hela deras folkskollärarytbildning att bli mindervärdig.

Med det nu anförda vill jag ingalunda hava sagt, att icke småskollärarinnor böra beredas tillfälle att utbildas till folkskollärarinnor. Tvärtom delar jag riksdagens, de sakkunnigas och skolöverstyrelsens uttalande mening, att så bör ske, och jag anser, att en särskild kurs för sådant ändamål bör snarast möjligt inrättas. Men frågan härom synes mig med nödvändighet kräva ytterligare utredning, sedan riksdagen fattat beslut angående de nya folkskoleseminariernas organisation. Vid en sådan utredning måste tydligen hänsyn tagas till sagda riksdagsbeslut. För närvarande är jag således icke beredd att framlägga förslag i ämnet.

B. Folkskol- Härefter har departementschefen (sid. 165—203 i statsrådsprotokollet) till lärarbehovet. behandling upptagit frågan om *folkskollärarbehovet*.

Efter en utförlig redogörelse för de utredningar och förslag, som föreligga i detta hänseende, beträffande vilken utskottet tillåter sig att hänvisa till statsrådsprotokollet, har departementschefen för egen del anfört följande:

Såsom synes av det föregående hava såväl de sakkunniga som skolöverstyrelsen låtit verkställa mycket omfattande förhandsberäkningar rörande det framtida folkskollärarbehovet. Men oaktat den omsorg, varmed dessa beräkningar utförts, har man dock ansett sig böra här, liksom när det gällde småskollärarytbildningen, betona beräkningarnas osäkerhet. De sakkunniga anmärka, att folkskolan för närvarande genomlöper en period av kastningar, som göra alla beräkningar om det framtida lärarbehovet mera osäkra än

annars skulle vara fallet, och skolöverstyrelsen förmenar, att lärarbehovet i framtiden som hittills torde komma att bli växlande samt att det, även om man bortser från den osäkerhet, som präglar alla försök till beräkningar å nu förevarande område, måste bli vanskligt eller rättare sagt omöjligt att för en längre period ange behovet med ett fixerat tal. I dessa uttalanden ha de säkerligen rätt. Osäkerhetsmoment ingå nämligen tvivelsutan i beräkningarna icke blott rörande blivande ändringar i folkskolornas organisation och i nativiteten utan ock beträffande avgången från innehavda folkskollärartjänster m. m.

Men den omständigheten, att inga beräkningar angående lärarbehovet för en längre tid framåt kunna bli tillförlitliga, bör enligt min mening mana till den försiktighet vid bestämmande av den nya seminarieorganisationens omfattning, som riksdagen i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 maj 1929 anbefallt, då riksdagen som sin mening uttalat, att en möjligen blivande utökning av lärarbehovet icke bör avskräcka från att avpassa nämnda organisation efter vad som nu kan bedömas utgöra det normala årsbehovet. Vid detta bedömande kunna givetvis de ovan nämnda beräkningarna tjäna till ledning.

Påfallande är emellertid de olika resultat, till vilka de olika beräkningarna lett. De sakkunniga ha föreslagit, att den nya seminarieorganisationen skulle omfatta 22 avgångsklasser med 28 elever i varje utom i två studentklasser, varigenom skulle erhållas en årlig utexaminering av 610 lärare. Reservanten Almkvist har föreslagit 23 avgångsklasser à 25 elever, varigenom 575 lärare skulle komma att utexamineras varje år. Skolöverstyrelsens statistiker byråchefen Göransson har beräknat, att en årlig utexaminering av 475 lärare skulle under den närmaste tiden från och med år 1930 vara tillräcklig men att lärarbrist då skulle efter något tiotal år uppstå. Med hänsyn däremot till det beräknade lärarbehovet för tiden 1934/1935 till läsåret 1964/1965 skulle utexamineringen enligt Göranssons beräkningar behöva sättas till 572 om året. Lektor Wahlund har beräknat, att från och med 1935 tills vidare en årlig utexaminering av 450 skulle vara tillräcklig. Skolöverstyrelsen har övervägt möjligheten att till en början stanna vid en utexaminering av 520 om året men har sedermera på anförda skäl föreslagit en seminarieorganisation på 20 avgångsklasser, vilket skulle ge en årlig utexaminering av 548. Dessa olika beräkningar och förslag framgå mera åskådligt av följande översikt:

	Antal årligen utexaminerade
Sakkunniga: 22 avgångsklasser	610
Almkvist: 23 avgångsklasser	575
Göransson: för tiden från 1930 något tiotal år framåt	475
Göransson: » » » 1934/1935 till 1964/1965	572
Wahlund: från 1935 tills vidare	450
Skolöverstyrelsen: 20 avgångsklasser	548

När det nu gäller folkskollärarutbildningen, har jag samma uppfattning beträffande de beräkningar, på vilka den nya seminarieorganisationen bör byggas, som när fråga var om småskollärarutbildningen. Jag anser således, att sagda organisation icke bör göras för vid utan, såsom 1929 års riksdag uttryckt sig, avpassas efter vad som nu kan bedömas utgöra det normala årsbehovet och således byggas på beräkningar, som avse lärarbehovet en-

dast för den närmaste framtiden. Med hänsyn till den av riksdagen åsyftade elasticiteten inom folkskollärarytbildningen finner jag då riktigast att utgå från ett årligt behov av omkring 450 folkskollärare. Det är dock, såsom jag förut nämnt, min åsikt, att den förutnämnda kursen för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor snarast möjligt bör komma till stånd. I samband med upprättande av denna kurs torde böra tagas under omprövning, huruvida den bör inordnas i den fasta organisationen. Om så prövas lämpligt, skulle den fasta seminarieorganisationen kunna årligen utexaminera ett antal av bortemot 480 folkskollärare, vilket antal något överstiger det av byråchefen Göransson beräknade folkskollärarytbehovet under den närmaste framtiden.

C. Seminariebehovet.

Å sid. 203—225 i statsrådsprotokollet har departementschefen behandlat frågan om *seminariebehovet* och därvid till en början redogjort för de utredningar och framställningar, som i detta hänseende föreligga från seminarie-sakkunniga, skolöverstyrelsen, skattebetalarnas förening, centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärarytörening m. fl. samt lektor A. Wahlund, be-träffande vilket allt utskottet hänvisar till nämnda statsrådsprotokoll.

För egen del har departementschefen anfört huvudsakligen följande:

Den nuvarande seminarieorganisationen omfattar 8 dubbel- och 6 enkel-seminarier samt dessutom 2 studentkurser. Dubbelseminarierna utgöras av 5 manliga, förlagda till Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Karlstad, 2 kvinnliga, nämligen i Falun och Umeå, samt 1 samseminarium i Luleå. Enkelseminarierna utgöras av 2 manliga, i Växjö och Härnösand, samt 4 kvinnliga, i Stockholm, Kalmar, Landskrona och Skara. Studentkurserna äro tillfälliga och utgöras av 1 manlig i Växjö och 1 kvinnlig i Stockholm. Den fasta organisationen rymmer 22 och den tillfälliga 2 avgångsavdelningar; tillhopa 24 avgångsavdelningar. Samtliga dessa avdelningar skulle kunna årligen utexaminera 666 lärare.

Nu ha de sakkunniga föreslagit, att den nya seminarieorganisationen skulle omfatta 7 dubbel- och 6 enkelseminarier samt att de 2 nuvarande tillfälliga studentkurserna skulle fortgå. Av dubbelseminarierna skulle 4 vara manliga och förlagda till Uppsala, Linköping, Lund och Karlstad, 2 kvinnliga, förlagda till Falun och Umeå, samt 1 samseminarium, förlagt till Göteborg. Av enkelseminarierna skulle 3 vara manliga och förlagda till Växjö, Härnösand och Luleå samt 3 kvinnliga, förlagda till Stockholm, Kalmar och Landskrona. Enkelseminarierna skulle vara av fyraårig typ och varje dubbelseminarium motsvara 2 sådana enkelseminarier, dock skulle den ena fyraåriga linjen i Falun kunna utbytas mot en tvåårig för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor. Studentkurserna, 1 manlig och 1 kvinnlig, skulle såsom nu vara förlagda till respektive Växjö och Stockholm. Den fasta organisationen skulle således inrymma 20 avgångsavdelningar med 28 elever i varje och de tillfälliga studentkurserna 2 avgångs-avdelningar med 25 elever i varje, vadan den årliga utexaminationen skulle kunna uppgå till 610 lärare. Folkskoleseminariet i Skara skulle nedläggas.

Under erinran, att folkskoleseminariet i Strängnäs upphör med vårtermi-nens utgång 1932, har skolöverstyrelsen föreslagit, att den nya seminarie-organisationen skulle omfatta 9 dubbel- och 2 enkelseminarier. I denna

fasta organisation skulle inordnas 4 tvååriga studentkurser. Med dubbelseminarium förstår jag här ett sådant seminarium, som årligen utexaminerar 2 avgångsavdelningar, oavsett om dessa tillhöra två fyraåriga seminarielinjer eller de tillhöra en fyraårig och en tvåårig seminarielinje. Av dubbelseminarierna skulle 3 vara manliga, 2 kvinnliga och 4 samseminarier. De manliga skulle förläggas till Linköping (två fyraåriga linjer) samt Uppsala och Göteborg (en fyraårig och en tvåårig linje vid vartdera), de kvinnliga till Falun och Stockholm (en fyraårig och en tvåårig linje vid vartdera) och samseminarierna till Karlstad, Umeå och Luleå (två fyraåriga linjer vid varje) samt Lund (en fyraårig och en tvåårig linje). De tvååriga linjerna skulle utgöras av studentkurser med undantag för den i Falun, som skulle avse småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor. Av de 2 enkelseminarierna skulle 1 i Växjö vara manligt, och 1 i Stockholm vara kvinnligt. Av denna organisation skulle fås 20 avgångsavdelningar med en utexamineringskapacitet av 548 lärare. Folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand skulle nedläggas. .

Beträffande folkskoleseminarierna i Landskrona och Skara biträder jag skolöverstyrelsens förslag om dessas nedläggande. Genom nedläggande av seminariet i Landskrona skulle en väsentlig begränsning ske i utbildningsmöjligheterna för folkskollärarinnor för södra Sverige. Såsom ersättning för det indragna Landskronaseminariet föreslår jag, att seminariet i Växjö, som nu är avsett för manliga elever, omändras till ett folkskoleseminarium för uteslutande kvinnliga elever. Ett kvinnligt folkskoleseminarium i Kalmar skulle därigenom bli öfverflödigt, och jag förordar, att detta sistnämnda seminarium indrages. Något lagligt hinder för dessa seminariers nedläggande förefinnes icke.

Vad angår folkskoleseminariet i Härnösand, har jag funnit de av seminariesakkunniga och av reservanten inom skolöverstyrelsen, undervisningsrådet Almqvist anförda skälen för detta seminariums bibehållande så tungt vägande, att jag ej kunnat biträda överstyrelsens förslag om detta seminariums nedläggande. Jag räknar alltså med bibehållandet av Härnösandsseminariet i den blivande seminarieorganisationen.

Vidkommande frågan om samseminarier har förre rektorn vid folkskoleseminariet i Luleå G. L:son Högsby uttalat som sin erfarenhet från samseminariet därstädes, att varken för- eller nackdelar äro särdeles stora, och den nuvarande rektorn vid samma seminarium Gustaf Melin ävensom seminariets lärarkollegium ha funnit, att samundervisningen vid seminarierna skulle vara enbart till nytta. Skolöverstyrelsen anser, att, där ej rekryteringsförhållandena speciellt motivera samundervisning, den nuvarande anordningen med särskilda seminarier för manliga och särskilda för kvinnliga elever böra bibehållas. Då överstyrelsen nu föreslagit, att vissa seminarier skulle anordnas som samseminarier, har detta skett bland annat därför, att avståndet till seminariestaden ej skulle bli för stort för eleverna vid den nu förestående begränsningen av seminariernas antal.

För egen del kan jag visserligen medgiva, att anordnande av samseminarier skulle kunna i vissa fall komma i fråga, därest förhållandena tvingade därtill. Men då avstånden från elevernas hem till seminaricorten icke med våra nuvarande kommunikationer spela på långt när samma roll som förr, kan jag icke finna, att något tvångsläge i förevarande avseende nu föreligger. Härtill kommer en statsekonomisk synpunkt, som tydligen ävenledes bör beaktas. Att

förvandla sådana seminarier, som de i Lund, Göteborg och Karlstad, vilkas byggnader och inredning äro avpassade för manliga elever, till samseminarier kan icke ske utan särskilda kostnader för sådana ändringar av vissa lokaler, nyinredning och nyanskaffning av undervisningsmateriel m. m., vilka äro erforderliga med hänsyn till de kvinnliga eleverna, exempelvis för deras undervisning i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål. De sakkunniga ha konstaterat detta särskilt beträffande seminariet i Göteborg. För ändringarna i Göteborg har byggnadsstyrelsen räknat med två alternativ, ett större, som skulle kräva en kostnad av 272,400 kronor, och ett mindre, som skulle betinga ett belopp av 9,900 kronor. Men även om nämnda kostnader icke skulle bliva så synnerligen stora, synes det mig dock onödigt att belasta statskassan med dylika utgifter, om de kunna undvikas. I det organisationsförslag jag nu går att framlägga har jag därför eftersträvat, att de nya seminariebyggnaderna skulle kunna, så långt görligt är, utnyttjas i det skick, i vilket de befinna sig.

Vid upprättandet av nyssnämnda förslag har jag dels med hänsyn till det stora antal studenter, som under senaste tiden anmält sig till inträde i studentkurserna men icke kunnat där mottagas, dels ock ur statsekonomisk synpunkt upptagit 6 studentkurser att ingå i den fasta seminarieorganisationen i stället för 4, som föreslagits av skolöverstyrelsen. Vidare har jag i likhet med de sakkunniga och skolöverstyrelsen utgått ifrån att elevantalet i varje klass av en studentkurs skulle utgöra högst 25. Slutligen har jag av såväl pedagogiska som statsfinansiella skäl ansett, att så många seminarier som möjligt böra vara dubbelseminarier, av vilka vart och ett kan utexaminera två avgångsavdelningar.

Jag föreslår sålunda, att den fasta seminarieorganisationen må komma att till en början omfatta 6 dubbelseminarier och 5 enkelseminarier med tillhopa 17 avgångsavdelningar, vilka skulle kunna utexaminera 458 lärare; att varje dubbelseminarium må få en fyraårig och en tvåårig linje (den senare studentkurs); att dessa 6 seminarier förläggas till Stockholm, Uppsala, Växjö, Lund, Göteborg och Umeå; att vart och ett av de 5 enkelseminarierna må få en fyraårig linje; att dessa seminarier förläggas till Linköping, Karlstad, Falun, Härnösand och Luleå; samt att seminarierna i Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg, Karlstad, Härnösand och Luleå må avses för manliga och seminarierna i Stockholm, Växjö, Falun och Umeå för kvinnliga elever.

Med denna organisation fås visserligen en proportion mellan utexaminerade manliga och kvinnliga lärare av ungefär 3:2, men i sagda organisation skulle enligt min mening snarast möjligt såsom en komplettering inordnas den förutnämnda kursen för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor, och när så skett, utjämnas förhållandet mellan manliga och kvinnliga examinander, så att proportionen blir ungefär 11:9, det vill säga just den proportion, som enligt skolöverstyrelsens beräkning nu finnes bland de anställda lärarna.

Om man tills vidare bortser från den sistnämnda kursen, erhålles följande

Plan över den nya seminarieorganisationen.

Seminarier		A n t a l				Seminarier, som böra nedläggas
		examens- avdel- ningar	årligen utexaminerade lärare			
			fyraårig kurs	tvåårig kurs	Summa	
Kv.	Stockholm	2	28	25	53	Kalmar
M	Uppsala	2	28	25	53	Landskrona
M	Linköping	1	28	—	28	Skara
Kv.	Växjö	2	28	25	53	
M	Lund	2	28	25	53	
M	Göteborg	2	28	25	53	
M	Karlstad	1	28	—	28	
Kv.	Falun	1	28	—	28	
M	Härnösand	1	28	—	28	
Kv.	Umeå	2	28	25	53	
M	Luleå	1	28	—	28	
7 M, 4 Kv.	11 seminarier . . .	17	308	150	458	3 seminarier

Ur geografisk synpunkt torde denna plan något så när motsvara den i det föregående föreslagna planen för småskoleseminariernas förläggning. Att enkelseminarium föreslagits i Linköping beror därpå, att södra och mellersta Sverige ändå bliva tillräckligt försedda med seminarier och att Linköping har ett sådant läge i förhållande till de övriga seminariestäderna, att man där lättast kan åtnöjas med ett enkelseminarium. Det föreslagna enkelseminariet i Karlstad är avsett att utvidgas till dubbelseminarium, så fort kursen för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor kommit till stånd. Karlstad synes mig nämligen vara den lämpligaste förläggningsorten för denna kurs, som är avsedd att mottaga elever från hela riket. Att Karlstad på så sätt får ett samseminarium kan icke undvikas, då alla lokaler vid folkskoleseminariet i Falun på grund av förläggandet dit av ett dubbelt småskoleseminarium äro upptagna och då kursen för småskollärarinnor icke lämpligen kan dragas längre söderut. Ur ekonomisk synpunkt spelar förändringen av seminariet i Karlstad till samseminarium ingen nämnvärd roll, enär kostnaderna härför skulle enligt byggnadsstyrelsens beräkning uppgå till endast 1,100 kronor. Vad beträffar seminariet i Luleå har detta föreslagits såsom enkelseminarium, emedan en årlig utexaminering av 81 elever i Umeå och Luleå synes tills vidare fylla behovet av lärare för nordligaste Sverige. För övrigt må ihågkommas, att man vid de nya folkskoleseminariernas förläggning är hänvisad uteslutande till de orter, där seminariebyggnaderna nu äro uppförda.

Genom den av mig föreslagna planen för folkskoleseminariernas organisation skulle reservlokaler för 10 tvååriga tillfälliga kurser komma att förefinnas i de nuvarande seminariebyggnaderna, nämligen för 1 kurs vid ett vart av seminarierna i Uppsala, Kalmar, Lund, Göteborg, Karlstad och Umeå samt

för 2 kurser vid vart och ett av seminarierna i Linköping och Luleå. Fördelas dessa på 5 kurser för småskollärar- och 5 för folkskollärarytbildningen, skulle dessa kurser kunna leverera en tillökning i den årliga utexaminationen av 140 småskollärare och 125 folkskollärare. Läggs dessa tal till dem, som skulle erhållas genom den fasta seminarieorganisationen med en utexamineringskapacitet av 308 småskollärare och 458, eventuellt 486 folkskollärare, fås 448 småskollärare och 583, eventuellt 611 folkskollärare. Reservlokalerna lämna således möjlighet för anordnande av tillfälliga kurser, varigenom ett ökat lärarbehov skulle enligt de förut nämnda beräkningarna kunna tillgodoses ganska långt fram i tiden.

D. Ekonomiska synpunkter.

I fråga om de *ekonomiska synpunkterna* (sid. 225—240 i statsrådsprotokollet) har departementschefen — efter en redogörelse för skolöverstyrelsens och statskontorets i ämnet avlätna yttranden — anfört huvudsakligen följande:

Enligt de sakkunnigas organisationsförslag skulle för seminariets i Göteborg förändring till samseminarium krävas i *engångskostnader* ett belopp av 9,900 kronor.

I skolöverstyrelsens organisationsförslag ingår, att seminarierna i Lund, Karlstad och Umeå skulle förvandlas till samseminarier, och för detta ändamål skulle i engångskostnader erfordras respektive 18,600, 1,100 och 11,200 kronor eller tillhoppa 30,900 kronor.

Då mitt organisationsförslag avser, att de nuvarande seminariebyggnaderna må kunna användas i det skick, vari de nu befinna sig, erfordras således för detta förslags genomförande intet anslag till engångskostnader. Visserligen ingår i mitt förslag, att folkskoleseminariet i Växjö, som nu är manligt, skulle förändras till kvinnligt samt utbyggas med en tvåårig studentkurs, men enligt vad jag från seminariets rektor Sam. Mårtenson inhämtat, kan en sådan förändring genomföras huvudsakligen genom en om-disponering av de nuvarande lokalerna, utan att något särskilt engångsanslag fördenskull är behövt. Sammalunda är förhållandet med seminariet i Stockholm. Under sådana förhållanden besparas, i jämförelse med de sakkunnigas förslag, 9,900 kronor och i jämförelse med skolöverstyrelsens 30,900 kronor.

Omkostnaderna för de nuvarande folkskoleseminarierna uppgingo enligt riksräkenskapsverkets redovisning för budgetåret 1930/1931 till 1,728,387 kronor.

Vad beträffar *årsomkostnaderna* för den seminarieorganisation, som skolöverstyrelsen föreslagit, har överstyrelsen beräknat först det erforderliga antalet rektorer, lektorer och övriga lärare samt därefter de behövligen beloppen för grundlöner, arvoden och omkostnadsstater. Därvid har överstyrelsen utgått ifrån att gymnastiklärarna vid de rent kvinnliga seminarierna och en av gymnastiklärarna vid varje dubbelseminarium i Karlstad, Umeå och Luleå ävensom samtliga lärare i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål skulle vara kvinnliga. I övrigt har överstyrelsen, såsom hittills varit vanligt och i överensstämmelse med den i statsliggaren förefintliga redogörelsen för seminariernas stater, beräknat avlöningarna såsom för manliga lärare. Därigenom har slutsumman för avlöningarna tydligen kommit att ligga i överkant. Men med detta förfaringsätt har varit möjligt att, såsom överstyrelsen erinrar,

från det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna bestrida kostnader för provårskurser i Stockholm och Göteborg, arvodesförhöjning åt seminarievaktmästare och vissa tillfälliga behov. Överstyrelsen har sammanfört ovannämnda årsomkostnader i en översiktstabell, som slutar på en summa av 1,551,395 kronor, vilken avrundas nedåt till 1,550,000 kronor.

Vid en jämförelse mellan kostnaderna för de nuvarande seminarierna, studentkurser och parallellavdelningar inberäknade men beloppet för preparandkursen i Luleå fråndraget, kommer skolöverstyrelsen till det resultatet, att kostnaderna för här ifrågakvarande ändamål skulle vid genomförande av överstyrelsens organisationsförslag minskas med 240,700 kronor. Hade de provisoriska inskränkningar i seminarieorganisationen, vilka under de senare åren vidtagits, icke kommit till stånd utan hade seminarierna varit i verksamhet enligt gällande stater, skulle kostnaderna uppgått till 1,863,000 kronor, och med utgångspunkt härifrån hade överstyrelsens organisationsförslag inneburit en kostnadsminskning av 313,000 kronor.

I 1931/1932 års riksstat är till elevstipendier vid folkskoleseminarierna upptaget ett ordinarie reservationsanslag å 217,000 kronor. Skolöverstyrelsen har beräknat, att detta anslag skulle behöva höjas med 33,000 kronor till 250,000 kronor, när överstyrelsens organisationsförslag blivit fullt genomfört, men förmenar, att utgifterna från anslaget under de närmaste åren efter organisationsförslagens genomförande icke komme att nämnvärt överstiga de nu utgående.

Vid beräkning av de ordinarie seminarielärarnas kontanta löner har överstyrelsen i det föregående räknat endast med grundlönerna. Till dessa komma ålderstillägg, för vilka ett särskilt ordinarie förslagsanslag å 200,000 kronor för budgetåret 1931/1932 är upptaget i riksstaten. För ålderstillägg utbetaltes under budgetåret 1930/1931 tillhopa 203,745 kronor 55 öre. Överstyrelsen har beräknat, att ålderstilläggen skulle med dess organisationsförslag och under antagande, att samtliga lärare befunne sig i näst högsta lönegraden, uppgå till i runt tal 152,000 kronor. På nämnda anslag skulle sålunda vinnas en besparing av omkring 52,000 kronor.

Vidare har överstyrelsen uttalat sig för att preparandkursen i Luleå skulle fortgå och att det för denna kurs erforderliga beloppet å 4,700 kronor skulle i riksstaten uppföras såsom ett särskilt extra anslag, ävensom att de nuvarande extra anslagen till hyresersättning åt rektorerna vid vissa folkskoleseminarier å 15,500 kronor och till hyresbidrag åt lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg å 14,000 kronor skulle fortfarande upptagas i riksstaten med oförändrade belopp.

Slutligen har överstyrelsen beräknat, att utgifterna för tillfällig löneförbättring, provisorisk avlösningsförbättring och dyrtidstillägg åt seminariernas lärarpersonal skulle enligt överstyrelsens organisationsförslag komma att minskas med ett belopp, som approximativt kunde uppskattas till 150,000 kronor. Häremot har statskontoret anmärkt, att sagda minskning skulle bli 160,000 kronor.

Den totala besparing, som skulle vinnas genom överstyrelsens förslag, komme enligt det föregående att uppgå till i runt tal 409,700 kronor eller, om statskontorets nyssnämnda beräkning inbegripes, 419,700 kronor.

Efter denna sammanfattande översikt över årsomkostnaderna, sådana dessa skulle ställa sig enligt skolöverstyrelsens organisationsförslag och beräkningar,

övergår jag till de årsomkostnader, som skulle bliva en följd av mitt organisationsförslag.

Enligt detta förslag skulle seminariernas antal nedbringas till 11. Av dessa skulle finnas två typer: dubbelseminarier med en fyraårig och en tvåårig kurs (studentkurs) samt enkelseminarium med en fyraårig kurs.

Av dubbelseminarier skulle finnas 6, och av enkelseminarier 5. För dessa seminarier skulle behövas 11 rektorer. I fråga om antalet ordinarie lektorer vid dubbelseminarium biträder jag skolöverstyrelsens förslag, att dessa skulle utgöra 6 och att den undervisning, som kräves utöver den de kunna bestrida, meddelas av timlärare. Vid enkelseminarium hava hittills 5 ordinarie lektorer varit anställda, och någon ändring härutinnan synes mig icke vara påkallad. Tillsammans skulle således 61 ordinarie lektorer vara behövliga. För varje övningsämne — teckning, musik, gymnastik med lek och idrott, manlig slöjd, kvinnlig slöjd, hushållsgöromål och trädgårdsskötsel — har hittills i enkelseminarium 1 ordinarie övningslärare varit anställd, dock med undantag därav, att ingen lärare i manlig slöjd funnits vid kvinnligt seminarium och ingen lärarinna i hushållsgöromål vid manligt seminarium. Jag finner icke skäl till ändring i detta avseende. Vad angår övningslärare vid dubbelseminarium har skolöverstyrelsen räknat med samma antal som vid enkelseminarium. Därutinnan följer jag överstyrelsen. Sammanlagda antalet övningslärare skulle sålunda bliva: 11 i teckning, 11 i musik, 11 i gymnastik, 7 i manlig slöjd, 11 i kvinnlig slöjd, 4 i hushållsgöromål och 11 i trädgårdsskötsel; summa 66. Beträffande antalet övningsskollärare har skolöverstyrelsen föreslagit, att 7 ordinarie lärare skulle vara anställda vid sådant dubbelseminarium som ingår i min plan, emedan övningsskolan där behöver vara lika stor som vid de nuvarande dubbelseminarierna. Häremot har jag intet att erinra och har fördenskull räknat med 7 övningsskollärare vid varje dubbelseminarium. För enkelseminarium har jag behållit det nuvarande antalet 4 övningsskollärare. Sammanlagda antalet övningsskollärare skulle alltså bliva 62. Enligt vad nu anförts skulle antalet ordinarie lärare vid folkskoleseminarierna efter mitt organisationsförslag bliva följande: 11 rektorer, 61 lektorer, 66 övningslärare och 62 övningsskollärare.

Vid beräkning av kostnaderna för *dessa lärares avlöning* har jag liksom skolöverstyrelsen räknat med att gymnastiklärarna vid de kvinnliga seminarierna ävensom alla lärare i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål skulle vara kvinnliga men i övrigt vid beräkningarna utgått ifrån att tjänsterna skulle hava manliga innehavare. Även jag har räknat endast med grundlöner.

Beräkning av kostnaderna för *timlärare och vikarier, arvoden åt läkare, bibliotekarier m. fl. samt av omkostnadsstaterna för uppvärmning, belysning, renhållning m. m.* har jag utfört med ledning av dels statsliggaren för budgetåret 1931/1932, dels skolöverstyrelsens beräkningar med hänsyn till dess organisationsförslag.

De beräknade kostnaderna för nu angivna ändamål framgå av följande tabell.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Seminarier	Grundlöner Kronor	Timlärare och vikarier Kronor	Övriga arvoden Kronor	Omkostnads- stater Kronor	Summa Kronor
Stockholm	84,850	17,150	3,350	28,600	133,950
Uppsala	83,320	14,900	3,350	33,500	135,070
Växjö	80,505	14,900	3,350	31,000	129,755
Lund	83,320	14,900	3,350	31,000	132,570
Göteborg	83,320	17,980	3,350	31,000	135,650
Umeå	80,505	14,900	3,350	33,400 ¹⁾	132,155
Linköping	65,360	8,440	2,300	22,500	98,600
Karlstad	65,360	8,440	2,300	22,500	98,600
Falun	64,505	8,275	2,300	22,500	97,580
Härnösand	65,360	8,440	2,300	22,500	98,600
Luleå	65,360	8,440	2,300	33,000 ²⁾	109,100
Summa	821,765	136,765	31,600	311,500	1,301,630

¹⁾ Summan höjd utöver 31,000 kronor med 2,400 kronor till värme, ljus, betjäning och renhållning.

²⁾ Summan höjd utöver 22,500 kronor med 10,500 kronor till värme, ljus, betjäning och renhållning.

Förestående utgifter 1,301,630 kronor skulle utgå från det i riksstaten upptagna ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, posten Folkskoleseminarierna. Från samma post bestridas jämväl kostnaderna för provårskurserna vid seminarierna i Stockholm och Göteborg, enligt skolöverstyrelsen uppgående till ett belopp av i runt tal 20,000 kronor, utgifter för arvodeshöjning åt seminarievaktmästare, av överstyrelsen beräknade till 7,000 kronor, samt utgifter för vissa tillfälliga behov. Detta har, såsom förut antytts, kunnat ske, emedan de förutnämnda beräkningarna legat i överkant. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag, att samma ordning bör tillämpas allt fortfarande.

En jämförelse mellan nu utgående kostnader för de i det föregående angivna ändamål, med tillägg av de nuvarande kostnaderna för studentkurser och parallellavdelningar, och de kostnader för motsvarande ändamål, vilka betingas av mitt organisationsförslag, ger följande resultat:

Under budgetåret 1930/1931 utgingo

- 1) från ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna kronor 1,728,387: —
 - 2) från extra reservationsanslaget till studentkurser och parallellavdelningar . . . » 62,227: — 1,790,614: —
- Enligt mitt förslag skulle samtliga kostnader uppgå till . . . 1,301,630: —
- Besparing kronor 488,984: —

Utgår man, såsom skolöverstyrelsen ävenledes gjort, från det approximativt beräknade kostnadsbelopp å 1,863,000 kronor, som skulle uppkommit,

därest de nuvarande seminarierna, det i Strängnäs undantaget, varit i verksamhet i enlighet med gällande stater, skulle besparingen enligt mitt förslag uppgått till 561,984 kronor.

Såsom skolöverstyrelsen omförmålt, ingår i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna en särskild post: *Stipendier åt elever vid folkskoleseminarierna*. Denna post är upptagen i riksstaten för innevarande budgetår med 217,000 kronor och är beräknad efter ett genomsnittsstipendium å 129 kronor per elev. Antalet elever enligt mitt organisationsförslag framgår av följande beräkning:

$$\begin{array}{rcl} 6 \text{ dubbelseminarier: } & 6 \times (4 \times 28 + 2 \times 25) & = 972 \text{ elever} \\ 5 \text{ enkelseminarier: } & 5 \times 4 \times 28 & = 560 \text{ »} \\ \hline & \text{Summa} & 1,532 \text{ elever} \end{array}$$

Stipendiebeloppet skulle således komma att utgöra $1,532 \times 129$ kronor = 197,628 kronor.

Då anslaget nu är kronor 217,000:—
och det behövlige stipendiebeloppet bleve » 197,628:—
skulle således här uppkomma en *besparing* av kronor 19,372:—

För *ålderstillägg* åt seminarielärare har skolöverstyrelsen med hänsyn till sitt organisationsförslag beräknat ett approximativt belopp å 152,000 kronor. I proportion därtill skulle enligt mitt organisationsförslag för samma ändamål krävas 121,845 kronor.

Från det ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg åt lärare vid folkskoleseminarierna utgingo under budgetåret 1930/1931 kronor 203,745:—
Enligt mitt förslag skulle behövas » 121,845:—
vadan här skulle uppkomma en *besparing* av kronor 81,900:—

Vad skolöverstyrelsen föreslagit rörande uppförande i riksstaten av ett extra anslag å 4,700 kronor till en preparandkurs vid folkskoleseminariet i Luleå samt beträffande kvarstående i riksstaten av dels ett extra anslag å 15,500 kronor till hyresersättning åt rektorerna vid vissa folkskoleseminarier, dels ock ett extra förslagsanslag å 14,000 kronor till hyresbidrag åt lärarna vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg passar in även i det förslag till ny seminarieorganisation, som jag framlagt, varför jag biträder nämnda förslag.

Slutligen har skolöverstyrelsen approximativt beräknat den minskning i kostnaderna för *tillfällig löneförbättring*, *provisorisk avlöningsförbättring* och *dyrtidstillägg* åt seminariernas lärare för den händelse överstyrelsens organisationsförslag komme att genomföras och uppskattat denna minskning till inemot 150,000 kronor. Statskontoret har funnit, att denna siffra bör höjas till 160,000 kronor. Med det organisationsförslag jag framlagt skulle *besparingen* i berörda avseende bliva omkring 265,000 kronor.

Av det föregående erhålles följande jämförande *besparingstabla*.¹

¹ De sakkunniga ha icke lämnat några kostnadsberäkningar rörande folkskoleseminarierna.

	Enligt skolöverstyrelsens beräkning	Enligt min beräkning
	kronor	kronor
Avlöningar, arvoden m. m.	207,700	488,984
Elevstipendier		19,372
Ålderstillägg	52,000	81,900
Tillfällig löneförbättring m. m.	150,000	265,000
Summa besparingar	409,700	855,256
Lägges härtill den årliga besparing, som skulle vinnas genom småskoleseminariernas omorganisation och beräknats till	229,039	364,979
Skulle den totala besparingen på folk- och småskoleseminariernas omorganisation uppgå till	638,739	1,220,235
Eller i avrundade tal	639,000	1,220,000

I det föregående har jag redogjort för de kostnadsberäkningar, som utförts beträffande den nya seminarieorganisation, som enligt mitt förslag skulle upprättas till en början. Till de här beräknade kostnaderna komma kostnaderna för den kurs för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor, vilken framdeles skulle inrättas. Huru stora dessa kostnader bliva kan icke nu angivas, men av den kostnadsberäkning, som skolöverstyrelsen lämnat rörande läraravlöningar m. m. för en fyraårig kurs och därjämte en tvåårig kurs för småskollärarinnor vid seminariet i Falun, framgår, att kostnaderna för en blivande kurs för småskollärarinnor icke komma att uppgå till något avsevärdare belopp.

Skulle mitt organisationsförslag komma att genomföras, bleve följden bland annat den, att ganska många av de nuvarande ordinarie seminarielärarna bleve obehövlige vid de nya seminarierna. Dessa lärare ha visserligen enligt gällande avlöningsförfattning (svensk författningssamling 1918, nr 662) skyldighet att låta sig förflyttas till annan befattning inom undervisningsväsendet, men givet är, att tillräckligt antal befattningar, till vilka alla de ledigvordna lärarna skulle kunna överflyttas, icke finnas att tillgå genast och på en gång, utan att någon övergångstid kräves, under vilken nämnda överflyttning kan ske, allt eftersom tjänster bliva lediga för sådant ändamål. Då emellertid ifrågavarande lärare enligt nyssnämnda författning äga rätt att under tiden före deras förflyttning alltjämt åtnjuta sina avlöningsförmåner, torde vara nödvändigt, att de uppföras på en särskild övergångsstat, på vilken de få kvarstå, tills de hänvisats till ny befattning med den avlöning, som de lagligen äga uppbära, eller ock avgått med pension och att ett lämpligt förslagsanslag beredes, från vilket deras avlöning kan utbetalas. Huru stort detta anslag bör vara är omöjligt att nu beräkna. Den saken bör tydligen bliva föremål för en särskild undersökning något längre fram, då man lättare kan överblicka densamma.

Slutligen (sid. 240—243 i statsrådsprotokollet) har departementschefen — efter en redogörelse för skolöverstyrelsens yttrande i frågan — anfört följande beträffande *seminarieorganisationens genomförande*:

E. Seminarieorganisationens genomförande.

Beträffande tidpunkten för den av skolöverstyrelsen föreslagna seminarieorganisationens ikraftträdande har överstyrelsen såsom sin mening uttalat, att omorganisationen icke bör påbörjas förrän år 1933. Giltigheten av de skäl överstyrelsen förebragt för denna sin mening synes mig icke kunna bestridas.

Vad överstyrelsen i nämnda avseende anfört finner jag vara i huvudsak tillämpligt även på mitt organisationsförslag. Härtill kommer dock, under förutsättning att detta förslag vinner bifall, att nya undervisningsplaner för seminariernas såväl fyraåriga som tvååriga kurser måste utarbetas. Jag finner det sålunda, särskilt av detta skäl, omöjligt, att alla de ofrånkomliga förberedande åtgärderna skulle kunna medhinnas till höstterminens början 1932, och anser därför, att omorganisationen av folkskoleseminarierna kan påbörjas först under år 1933. Att närmare bestämma tiden för den nya seminarieorganisationens ikraftträdande torde böra ankomma på Kungl. Maj:t.

III. Folk- och småskoleseminarierna under läsåret 1932/1933.

A. Folkskoleseminarier.

I fråga om *folkskoleseminariernas anordning under övergångstiden 1932/1933—1936/1937* har departementschefen — efter en utförlig redogörelse för vissa av skolöverstyrelsen i frågan verkställda utredningar — anfört huvudsakligen följande:

Skolöverstyrelsen har nu ånyo lämnat en redogörelse för *antalet lärartjänster, lärartillgången och lärarbehovet* för åren 1932/1933—1936/1937, stödd på nya beräkningar i sådant avseende. Mot denna redogörelse har jag intet att erinra.

Därefter har överstyrelsen angivit, huru överstyrelsen med hänsyn till nämnda redogörelse samt till sitt den 10 november 1931 avgivna förslag till ny seminarieorganisation tänkt sig, att seminarierna skulle anordnas under läsåren 1932/1933—1936/1937, vilka år skulle utgöra den erforderliga övergångstiden till den nya organisationen. Överstyrelsen har därvid tagit hänsyn till den lärarbrist, som enligt de senaste beräkningarna redan uppkommit och fortfarande skulle uppkomma under de närmaste åren, samt tillsett, huru denna brist skulle kunna under övergångstiden avverkas.

Hur överstyrelsen tänkt sig *seminariernas anordning under läsåret 1932/1933* framgår av, bland annat, en utarbetad översiktstabla. Enligt denna tabla skulle 9 manliga och 5 kvinnliga avdelningar höstterminen 1932 intagas å de fyraåriga seminarielinjerna. Dessutom skulle vid samma tid intagas 2 ettåriga studentavdelningar, 1 manlig i Växjö och 1 kvinnlig i Stockholm. De 14 förstnämnda avdelningarna skulle komma att utexamineras vårterminen 1936 och de två sistnämnda vårterminen 1933. Folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand skulle börja att avvecklas, varför dessa seminarier icke vidare skulle intaga nya elever. Mot sistnämnda anordning måste jag erinra, att folkskoleseminariet i Härnösand skulle enligt mitt förslag rörande seminariernas omorganisation fortsätta sin verksamhet, varför detta seminarium tydligen bör intaga nya elever även 1932. Till följd därav måste ettdera av seminarierna i Linköping eller Karlstad sagda år intaga endast en första klass. Då jag tänkt mig, att seminariet i Karlstad framdeles skulle bli en enkelseminarium, tills en bli-

vande kurs för småskollärarinnor kunde förläggas dit, synes mig lämpligast, att detta seminarium nu intager endast en första klass. I övrigt har jag intet att invända mot överstyrelsens förberörda förslag.

Vad sedan angår *seminariernas anordning under läsåren 1933/1934—1936/1937* har skolöverstyrelsen helt naturligt i fråga om elevintagningen utgått från det förslag till ny seminarieorganisation, som överstyrelsen i det föregående avgivit. Överstyrelsen har sålunda tänkt sig följande intagning:

Tabell I.

Antal intagna avdelningar.

	4-årig kurs		2-årig kurs (St. o. Sm.)		Summa
	M.	Kv.	M.	Kv.	
Höstterminen 1933 .	8 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{2}$	1	2 (Därav 1 Sm.)	18
» 1934 .	8 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{2}$	19
» 1935 .	8 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$ (Därav 1 Sm.)	20
» 1936 .	8 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$ (Därav 1 Sm.)	20

Utexamineringen under åren 1934—1937 är given av det antal avdelningar, som intagits under åren 1930—1935. Den skulle enligt överstyrelsen bliva följande:

Tabell II.

Antal utexaminerade avdelningar.

	4-årig kurs		2-årig kurs		Summa
	M.	Kv.	M.	Kv.	
Vårterminen 1934 .	11	7	—	—	18
» 1935 .	10	7	1	2	20
» 1936 .	9	5	2 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{2}$	18
» 1937 .	8 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$	20

Detta överstyrelsens förslag rörande seminariernas anordnande under läsåren 1933/1934—1936/1937 kan jag givetvis icke biträda, enär mitt förslag till ny seminarieorganisation betydligt avviker från skolöverstyrelsens.

Enligt mitt organisationsförslag skulle den nya organisationen tills vidare omfatta 10 manliga och 7 kvinnliga avdelningar, tills den påtänkta avdelningen för småskollärarinnor komme till stånd. Av dessa 17 avdelningar skulle 11 tillhöra den fyraåriga seminarielinjen och 6 den tvååriga studentlinjen. Enär de elever, som höstterminen 1933 intagas å den fyraåriga linjen, icke utexamineras förrän vårterminen 1937, då den förutnämnda övergångstiden skulle vara avslutad, böra redan höstterminen 1933 intagas 28 elever i var och en av de nämnda 11 avdelningarna, varefter bör förfaras på samma sätt varje följande hösttermin. Dessa avdelningar skulle enligt den av mig å sid. 224 framlagda planen över den nya seminarieorganisationen förläggas till de å sagda plan upptagna seminarierna. Folkskoleseminariet i Kalmar skulle nedläggas, vadan nya elever icke skulle där intagas från och med höstterminen 1933.

Nu är jag ense med skolöverstyrelsen däri, att seminarierna böra under övergångstiden anordnas med särskild hänsyn till att den lärarbrist, som förut omnämnts, må kunna vara fylld med utexamineringen vårterminen 1937. Men då elevintagningen i de fyraåriga seminarielinjerna icke inverkar på utexamineringen förrän sistnämnda år, måste givetvis lärartillgången under övergångstiden i mån av behov regleras även genom studentkurser. Skolöverstyrelsen har föreslagit intagning av studentavdelningar och avdelningar för småskollärarinnor på sätt, som framgår av tabell I, varav skulle följa den utexaminering från dessa avdelningar, som synes av tabell II. I analogi härmed föreslår jag för min del upprättande av studentkurser för ifrågavarande reglering. Med avseende på förläggningen av dessa kurser delar jag överstyrelsens mening, att man med hänsyn till övnings-skolan bör tillse, att icke flera än 2 avgångsavdelningar finnas samtidigt vid något seminarium.

Med iakttagande härav bör enligt min mening under övergångstiden intagas följande studentavdelningar:

Höstterminen 1933: 1 manlig i Lund samt 1 kvinnlig vid vardera seminariet i Stockholm och Växjö.

» 1934: 1 manlig vid vardera seminariet i Uppsala, Lund och Göteborg samt 1 kvinnlig vid vardera seminariet i Stockholm, Växjö och Umeå.

» 1935: 1 manlig vid vardera seminariet i Uppsala, Lund och Göteborg samt 1 kvinnlig vid vardera seminariet i Stockholm, Växjö och Umeå.

Dessa studentavdelningar skulle komma att utexamineras respektive vårterminer 1935, 1936 och 1937.

Hela den av mig åsyftade anordningen av seminarierna under läsåren 1933/1934—1936/1937 skulle således i fråga om antalet intagna avdelningar gestalta sig på följande sätt:•

Tabell III.

Antal intagna avdelningar.

	4-årig kurs		2-årig kurs		Summa
	M.	Kv.	M.	Kv.	
Höstterminen 1933 .	7	4	1	2	14
» 1934 .	7	4	3	3	17
» 1935 .	7	4	3	3	17
» 1936 .	7	4	3	3	17

Utexamineringen under nämnda tid skulle bli följande:

Tabell IV.

Antal utexaminerade avdelningar.

	4-årig kurs		2-årig kurs		Summa
	M.	Kv.	M.	Kv.	
Vårterminen 1934 .	11	7	—	—	18
» 1935 .	10	7	1	2	20
» 1936 .	9	5	3	3	20
» 1937 .	7	4	3	3	17

Med utexamineringen vårterminen 1937 skulle således den av mig förordade nya seminarieorganisationen vara fullt genomförd.

Skolöverstyrelsen har uppvisat det sätt, på vilket den nu inträdda lärarbristen skulle enligt överstyrelsens beräkning komma att upphävas. Överstyrelsen har därvid räknat med att 1 manlig och 2 kvinnliga tvååriga avdelningar skulle utexamineras vårterminen 1935 (tabell II). Jag har räknat med detsamma (tabell IV). Vid slutet av läsåret 1934/1935 skulle enligt såväl överstyrelsens som min beräkning förefinnas en brist av 230 lärare. Vad däremot beträffar utexamineringen 1936 och 1937 skilja sig våra beräkningar, såsom synes å tabellerna II och IV. För år 1936 har överstyrelsen räknat med en utexaminering av $2\frac{1}{2}$ manliga och $1\frac{1}{2}$ kvinnliga studentavdelningar, då jag däremot räknat med 3 manliga och 3 kvinnliga studentavdelningar. Enligt min beräkning skulle utexaminationen överstiga den av överstyrelsen beräknade med 50 lärare. Med utgången av vårterminen 1937 skulle hela den av överstyrelsen föreslagna omorganisationen av seminarierna vara genomförd och sammanlagt 20 avdelningar utexamineras. Nu skulle enligt överstyrelsen 440 lärare utexamineras vårterminen 1936, men därigenom skulle vid slutet av läsåret 1936/1937 ändå föreligga en brist å 50 lärare. Denna brist blir tydligen helt och hållet täckt genom de 50 lärare, som enligt mitt förslag skulle utexamineras vårterminen 1936 utöver dem, som skulle utexamineras enligt överstyrelsens förslag.

Skulle nya beräkningar under de följande åren visa, att lärarbehovet blir annorlunda, än skolöverstyrelsen nu angivit, kunna tydligen behövligen jämkningar i det av mig nu framställda förslaget rörande seminariernas anordning under övergångstiden lätt åstadkommas genom indragning eller tillägg av någon studentkurs eller ock genom reglering vid intagning av elever på sätt förut skett. I överensstämmelse med det sistnämnda bör Kungl. Maj:t fortfarande äga bestämma för ett läsår i sänder, att nya elever icke må vinna inträde i 2:a, 3:e och 4:e klasserna, dock med rätt för skolöverstyrelsen att, där särskilda omständigheter prövas böra därtill föranleda, medgiva undantag från denna bestämmelse.

I fråga om *det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna* och vissa därmed sammanhängande frågor har departementschefen — efter en redogörelse (sid. 263—274 i statsrådsprotokollet) för dels skolöverstyrelsens utredning i ämnet, dels en framställning från statens organisationsnämnd i fråga om stipendier åt elever vid folkskoleseminarier — anfört huvudsakligen följande:

Vad angår *folkskoleseminariet i Strängnäs*, som upphör med sin verksamhet med utgången av vårterminen 1932, har skolöverstyrelsen avgivit förslag rörande dels de vid seminariet återstående befattningshavarna, dels ock vården av fastigheten och trädgården under budgetåret 1932/1933 och vissa därmed sammanhängande frågor av ekonomisk natur.

Beträffande de återstående befattningshavarna har överstyrelsen först ytt rat sig om de två kvarvarande lektorerna N. H. Nyman och M. Borgström, vilka båda nu äro rektorer, den förre vid seminariet i Umeå och den senare vid seminariet i Strängnäs. I fråga om dem har överstyrelsen ifrågasatt, att de skulle såsom lektorer förflyttas, Nyman till seminariet i Umeå och Borgström till seminariet i Linköping. En sådan förflyttning står väl i god överensstämmelse med överstyrelsens förslag till ny seminaricorgani-

sation men förlikar sig däremot icke med mitt organisationsförslag. På lönestaten för seminariet i Umeå finnas för närvarande 7 ordinarie lektorsbefattningar. Visserligen är den ena vakant, men vid seminariet skulle enligt mitt organisationsförslag komma att behövas endast 6 ordinarie lektorsbefattningar. Det kan då icke vara lämpligt att nu besätta den vakanta befattningen med ordinarie innehavare. På motsvarande sätt förhåller det sig vid seminariet i Linköping. På lönestaten för detta seminarium finnas för närvarande 6 ordinarie lektorsbefattningar, men enligt mitt organisationsförslag skulle vid seminariet icke komma att behövas mer än 5 sådana befattningar. Där synes då icke böra tillskapas någon ny ordinarie lektorsbefattning. Under nu nämnda förhållanden kan jag således icke tillstyrka bifall till överstyrelsens förslag om Nymans och Borgströms förflyttning. I stället böra dessa båda lektorer enligt min mening uppföras på övergångsstat, tills möjlighet yppar sig att förflytta dem till andra lektorsbefattningar, varom skolöverstyrelsen bör framdeles till Kungl. Maj:t inkomma med förslag. Tills vidare torde deras lektorsavlöning m. m. kunna utgå från det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna.

Vad överstyrelsen därefter anfört rörande förflyttning av de två övnings-skollärarna, gymnastikläraren och musikläraren, biträder jag. Likaså tillstyrker jag på skäl, som överstyrelsen anfört, bifall till överstyrelsens förslag, att frågan om trädgårdsläraren Karlemarks förflyttning till annat folkskoleseminarium må uppskjutas och att han alltså må få kvarstanna i sin nuvarande befattning under budgetåret 1932/1933 med skyldigheter motsvarande dem, som överstyrelsen angivit.

Beträffande seminariets vaktmästare, som den 4 juni 1931 uppnådde pensionsåldern, anser jag i likhet med skolöverstyrelsen, att han bör pensioneras från och med den 1 juli 1932. Överstyrelsens förslag angående det nuvarande trädgårdsbitrådets bibehållande under budgetåret 1931/1932 samt sättet för fastighetens vård och renhållningen under nämnda budgetår synas mig innebära praktiska anordningar, varför jag icke har något att invända mot dessa förslag. Kostnaderna för nämnda anordningar skulle utgå från seminariets omkostnadsstat, vilken sålunda skulle nedbringas från 11,300 kronor med 8,325 kronor till 2,975 kronor.

Enligt överstyrelsens nu nämnda förslag skulle avlöningsstaten för budgetåret 1932/1933 uppgå till 2,692 kronor 50 öre och omkostnadsstaten till 2,975 kronor: summa 5,667 kronor 50 öre. Den totala kostnadsminskningen skulle utgöra 29,025 kronor 50 öre. Mot dessa beräkningar har jag intet att erinra.

I fråga om beräkningen av kostnaderna i sin helhet för folkskolläraryt-bildningen under budgetåret 1932/1933 har skolöverstyrelsen först erinrat om nyssnämnda kostnadsminskning å i runt tal 29,000 kronor vid seminariet i Strängnäs samt därefter beräknat, att besparingar skulle uppkomma dels å i runt tal 20,000 kronor genom det påbörjade nedläggandet av folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand, dels å cirka 5,000 kronor därigenom, att vakantsatta tjänster uppehållas med vikarier. Dessa besparingar skulle tillhoppa utgöra 54,000 kronor. Då medelsåtgången för budgetåret 1931/1932 beräknats till 1,704,000 kronor, skulle alltså medelsbehovet för budgetåret 1932/1933 bliva 1,650,000 kronor. För täckande av dessa behov skulle av reservationerna per den 1 juli 1932 endast 10,000 kronor kunna tagas i anspråk, vadan anslagsposten till folkskoleseminarierna skulle behöva uppföras med 1,640,000 kronor. Beträffande denna översty-

relsens beräkning vill jag endast anmärka, att, då Härnösands-seminariets bibehållande ingår i mitt organisationsförslag, den av överstyrelsen beräknade besparingen genom detta seminariums nedläggande icke kan av mig godtagas. Det oaktat torde dock anslagsposten till folkskoleseminarierna kunna stanna vid det av överstyrelsen föreslagna beloppet 1,640,000 kronor.

Vad angår anslagsposten till stipendier för elever vid folkskoleseminarier, nu 217,000 kronor, har skolöverstyrelsen beräknat, att denna post skulle kunna för budgetåret 1932/1933 minskas med i runt tal 4,500 kronor. Då emellertid statens organisationsnämnd föreslagit, att anslaget till stipendier skulle beskäras med 25 procent och jag med hänsyn till de nuvarande statsfinansiella förhållandena anser mig böra ansluta mig härtill, blir beräkningen av förevarande anslagspost en annan än skolöverstyrelsens. Enligt vad jag från överstyrelsen inhämtat, skulle ett antal av 1,640 elever komma att finnas vid folkskoleseminarierna under budgetåret 1932/1933. Med samma genomsnittliga belopp som hittills, nämligen 129 kronor per elev, skulle fordras ett anslag för stipendier av 211,560 kronor. Beräknar man nu 25 procents minskning å detta belopp, vilken minskning utgör 52,890 kronor, skulle ifrågavarande anslagspost för budgetåret 1932/1933 böra i riksstaten uppföras med 158,670 kronor, vilket belopp kan avrundas till 158,000 kronor. Då anslagsposten för budgetåret 1931/1932 är upptagen med 217,000 kronor, skulle den för budgetåret 1932/1933 kunna nedsättas med 59,000 kronor.

Då sålunda anslagsposten: Folkskoleseminarierna skulle ökas med 20,000 kronor och anslagsposten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier minskas med 59,000 kronor, skulle det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna kunna minskas från 1,837,000 kronor med 39,000 kronor till 1,798,000 kronor.

Beträffande det *extra reservationsanslaget till studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m.* har departementschefen — efter en redogörelse för skolöverstyrelsens förslag i ämnet — anfört följande:

Vid beräkning av kostnaderna under budgetåret 1932/1933 för studentkurser vid seminarierna i Stockholm och Växjö, parallellavdelningar vid seminarierna i Linköping, Karlstad, Umeå och Luleå samt en preparandkurs i Luleå har skolöverstyrelsen kommit till en slutsumma av 67,300 kronor. Överstyrelsen har därvid utgått ifrån att nuvarande lektorn vid seminariet i Strängnäs skulle förflyttas till seminariet i Linköping och att fördenskull endast 1 extra ordinarie lektor skulle vara behövlig vid sistnämnda seminarium. Då jag, såsom i det föregående omförmälts, icke kunnat tillstyrka bifall till överstyrelsens förslag om Borgströms förflyttning, följer därav, att jag måste beräkna medel till avlöning åt 2 extra ordinarie lektorer vid parallellavdelningarna i Linköping, vadan den av överstyrelsen beräknade summan, 67,300 kronor, måste höjas med 4,000 kronor till 71,300 kronor. Något annat har jag icke att erinra rörande överstyrelsens beräkningar i förevarande avseende.

Av tillgängliga reservationer å anslaget för ifrågavarande ändamål skulle enligt skolöverstyrelsens mening kunna för budgetåret 1932/1933 tagas i anspråk ett belopp av 9,730 kronor. Jag anser emellertid, att ytterligare 2,000 kronor, således tillhoppa 11,730 kronor, av nämnda reservationer kunna beräknas för angivna ändamål. Drages detta belopp från 71,300 kronor, återstå 59,570 kronor. Det extra reservationsanslaget till studentkurser och parallellavdelningar m. m. skulle således enligt min beräkning böra uppföras

i riksstaten för nämnda budgetår med sistnämnda belopp, 59,570 kronor, eller i runt tal 59,500 kronor, vilket innebär en minskning av det nuvarande anslaget, 74,000 kronor, med 14,500 kronor. Det sålunda beräknade anslaget överstiger visserligen med 2,000 kronor det i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln punkt 174 beräknade anslagsbeloppet, 57,500 kronor, men härvid bör erinras, att det nu beräknade ordinarie anslaget till folkskoleseminarierna m. m., 1,798,000 kronor, med 2,000 kronor understiger det i nyssnämnda punkt beräknade anslaget för sistberörda ändamål, 1,800,000 kronor, vadan sammanlagda anslagsbeloppen till folkskoleseminarierna och till studentkurser och parallellavdelningar m. m. bliva desamma, som i statsverkspropositionen beräknats för budgetåret 1932/1933.

Såsom skett beträffande anslag för ändamålet från och med år 1915 torde även det nu beräknade anslaget böra beviljas i en summa utan specificering i särskilda poster och fördelningen av de beviljade beloppen seminarierna emellan ske sedermera efter inhämtande av förnyade upplysningar rörande anslagsbehoven samt till de för kursernas och avdelningarnas uppehållande lämpligaste anordningarna.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag höjde 1931 års riksdag det ordinarie *förslagsanslaget till ålderstillägg åt lärare vid folkskoleseminarierna*, då 180,000 kronor, med 20,000 kronor till 200,000 kronor.

Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning för budgetåret 1930/1931 uppgingo de verkliga utgifterna från detta anslag under nämnda budgetår till 203,704 kronor 55 öre.

Skolöverstyrelsen har meddelat, att någon minskning av ifrågavarande utgifter ej torde vara att påräkna under budgetåret 1932/1933 men att överskridandet av anslaget ej vore av den art, att någon höjning av detsamma fördenskull vore påkallad.

Departementschefen har förklarat sig vara av samma mening som skolöverstyrelsen och sålunda ansett ifrågavarande anslag böra uppföras med 200,000 kronor.

B. Småskoleseminarierna. Till sist har departementschefen (sid. 279—287 i statsrådsprotokollet) behandlat frågan om de för *småskoleseminarierna* under budgetåret 1932/1933 erforderliga anslagen.

Det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier är för budgetåret 1931/1932 i riksstaten uppfört med ett belopp av 178,000 kronor. Från detta anslag bestridas kostnaderna för uppehållande av de staten tillhöriga småskoleseminarier, vilka äro uppförda på ordinarie stat, nämligen seminarierna i Haparanda, Murjek och Lycksele.

Skolöverstyrelsen, som i skrivelse den 31 augusti 1931 beräknat anslagsbehovet för budgetåret 1932/1933 till 175,000 kronor, har härefter i skrivelse den 20 november 1931 föreslagit, att ifrågavarande reservationsanslag skulle ytterligare minskas till 169,000 kronor, och till stöd härför anfört:

Överstyrelsen har föreslagit, att seminariet i Murjek skulle nedläggas och ny klassavdelning där icke intagas år 1932. Detta kunde i och för

sig motivera indragning av en extra ordinarie ämneslärartjänst redan läsåret 1932/1933. Överstyrelsen finner sig emellertid icke nu kunna bestämt förorda en sådan åtgärd, enär de ämnen, som den extra ordinarie lärarinnan företräder, bland annat naturkunnighet i samtliga klasser, svårigen kunna delas upp på de övriga lärarna, och några timlärare icke stå att erhålla i Murjek. Vad som däremot kan inbesparas är stipendiemedel för en klassavdelning med ett beräknat elevantal av 15, sålunda 15×400 kronor eller 6,000 kronor. Enär överstyrelsen föreslagit, att vissa landstingsseminarier skulle av statsverket övertagas först med budgetåret 1933/1934, behöver någon utökning av anslaget till statens småskoleseminarier icke ske för budgetåret 1932/1933. Det erforderliga anslaget för sistnämnda budgetår skulle alltså med ovannämnda minskning bliva 169,000 kronor.

Departementschefen har anfört, att det med hänsyn till omöjligheten att i Murjek erhålla timlärare syntes honom oundgängligt, att den av skolöverstyrelsen omförmälda extra ordinarie ämneslärarinnan finge stå kvar å sin tjänst även under budgetåret 1932/1933. Mot vad överstyrelsen i övrigt anfört hade departementschefen intet att erinra. Enligt överstyrelsens förslag skulle det nuvarande anslaget komma att minskas med tillhopa 9,000 kronor.

I riksstaten för budgetåret 1931/1932 är för *uppehållande av verksamheten vid statens småskoleseminarium i Hagaström* upptaget ett extra reservationsanslag av 36,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i sin förberörda skrivelse den 20 november 1931 beräknat, att sagda anslag skulle kunna för budgetåret 1932/1933 nedsättas till 29,000 kronor. Härom anför överstyrelsen:

Överstyrelsen hade beräknat det extra reservationsanslaget till detta seminarium för budgetåret 1932/1933 till ett belopp av 36,000 kronor. Sedan överstyrelsen nu föreslagit seminariets nedläggande och verksamhetens avveckling från och med läsåret 1932/1933, kommer detta att medföra minskat anslagsbehov.

Då en manlig ämneslärare i högsta lönegraden avgår med pension den 1 juli 1932, kan en lönebesparing göras å ett belopp av 3,800 kronor. Vidare synes den beräknade summan för timlärare kunna minskas med 1,000 kronor samt elevstipendierna med, utöver förut föreslagen nedsättning, ytterligare 2,000 kronor. Hela minskningen blir sålunda 6,800 kronor, eller i avrundat tal 7,000 kronor. Det erforderliga anslaget skulle sålunda bliva 29,000 kronor.

Med instämmande i vad skolöverstyrelsen anfört och under erinran, att i det föregående föreslagits seminariets nedläggande, tillstyrker departementschefen, att förevarande anslag nedsättes till 29,000 kronor.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen *dels* för budgetåret 1931/1932 i riksstaten uppfört det ordinarie *förlagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier* med oförändrat belopp, 310,000 kronor; *dels ock* medgivit, att där av landsting eller stad, som ej i landsting deltagit, upprättat småskoleseminarium, vilket åtnjuter statsunderstöd, under tiden den 1 juli

1931—den 30 juni 1932 nedlägges eller ordinarie lärare vid dylikt seminarium eljest genom inskränkning av verksamheten blivit för seminariet obehörlig, statsbidrag likväl må efter Kungl. Maj:ts beprövande kunna utgå för nämnda tid till belopp, motsvarande grundlön och ålderstillägg ävensom tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg till sådana ordinarie lärare, som genom nedläggandet eller inskränkningen ej längre erfordras för seminariets uppehållande, dock att Kungl. Maj:t må äga för varje särskilt fall bestämma det antal lärare, för vilkas avlönande statsbidrag må utgå, samt meddela de villkor och bestämmelser Kungl. Maj:t eljest finner för gott föreskriva.

I skrivelse den 31 augusti 1931 föreslog skolöverstyrelsen, att ovannämnda anslag skulle för budgetåret 1932/1933 nedsättas till 250,000 kronor.

I sin merberörda skrivelse den 20 november 1931 har skolöverstyrelsen beräknat, att anslagsbeloppet skulle kunna nedsättas med ytterligare 10,000 kronor till 240,000 kronor. Härom yttrar överstyrelsen:

Överstyrelsen hade beräknat det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier till ett belopp av 250,000 kronor. De seminarier, som nu avses, äro sådana, som upprättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar. Sedan överstyrelsen i sin den 10 november 1931 framlagda utredning angående bland annat småskollärarytbildningens förstataligande föreslagit, att vissa landstingsseminariers övertagande av statsverket borde ske först med budgetåret 1933/1934, överensstämmande de förutsättningar, på vilka överstyrelsen grundade sina beräkningar den 31 augusti 1931, i stort sett med överstyrelsens nyss nämnda förslag den 10 november 1931. En jämkning i kostnadsberäkningen är endast i så måtto erforderlig, att anslaget till seminarierna i Halmstad och Östersund, vilka enligt den senaste utredningen icke skulle komma att intaga ny klassavdelning hösten 1932, kan minskas för vardera seminariet med 3,700 kronor, eller sammanlagt 7,400 kronor. Anslagsbeloppet i det hela kan sålunda ytterligare nedsättas till i avrundat tal 240,000 kronor.

För egen del har departementschefen anfört följande:

Då den omorganisation av småskoleseminarierna, som jag i det föregående föreslagit, icke skulle påbörjas förrän med höstterminen 1933, kommer den icke att öva inflytande på nämnda seminariers kostnadsstater för budgetåret 1932/1933. Under sådana förhållanden lägger skolöverstyrelsens nu gjorda beräkning av det erforderliga anslagsbeloppet för nämnda budgetår icke något hinder i vägen för genomförandet av mitt organisationsförslag. Mot sagda beräkning, enligt vilken anslagsbeloppet skulle nedsättas med 70,000 kronor till 240,000 kronor, har jag ingenting att invända. I likhet med överstyrelsen anser jag, att landstingen böra erhålla statsbidrag även för budgetåret 1932/1933 till avlönning och ålderstillägg jämte tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt vissa lärare på indragningsstat.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har 1931 års riksdag för budgetåret 1930/1931 till *stipendier åt elever vid småskoleseminarier* beviljat ett ordinarie reservationsanslag av 65,000 kronor. Här avses seminarier, som upprättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar.

I skrivelse den 31 augusti 1931 föreslog skolöverstyrelsen, att anslaget skulle minskas till 26,000 kronor. Sedermera har överstyrelsen jämlikt sin skrivelse den 20 november 1931 beräknat, att anslagsbeloppet skulle ytterligare nedsättas, nämligen i det hela med 40,500 kronor.

I detta ärende har statens organisationsnämnd yttrat sig den 13 oktober 1931.

För egen del har departementschefen anförde:

Jag har intet att erinra mot skolöverstyrelsens senaste beräkning, enligt vilken anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål skulle med nuvarande normer för stipendiemedlens fördelning uppgå för budgetåret 1932/1933 till ett belopp av 36,500 kronor. Nu har emellertid statens organisationsnämnd föreslagit, att stipendiemedlen för småskoleseminarierna skulle nedsättas med 25 procent. På grund av nu rådande statsfinansiella förhållanden biträder jag detta förslag. Till följd härav skulle nyssnämnda belopp, 36,500 kronor, böra minskas med 9,125 kronor till 27,375 kronor. Efter fråndragning av den senast beräknade reserven, 12,000 kronor, återstå 15,375 kronor, med vilket belopp det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier bör uppföras i riksstaten. Sagda anslag skulle således minskas med 49,625 kronor.

I enlighet med Kungl. Maj:ts framställning har riksdagen beslutat, att *tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier*, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagit, skall även för budgetåret 1931/1932 utgå med $\frac{3}{4}$ av det belopp, som må tillkomma motsvarande lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor och vid statens småskoleseminarier, samt för sådant ändamål anvisat ett extra förslagsanslag å 49,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1931 föreslog skolöverstyrelsen, att nämnda anslag skulle för budgetåret 1932/1933 minskas med 9,000 kronor till 40,000 kronor. Sedermera har överstyrelsen i skrivelse den 20 november 1931 öfvermält, att någon ändring i ovannämnda betäckningar ej synes erforderlig.

Departementschefen har meddelat, att han intet hade att invända mot vad skolöverstyrelsen anförde rörande förberörda anslag.

Kungl. Maj:ts föreliggande proposition avser att bringa till ett definitivt avgörande den sedan flera år svävande frågan om organisationen av lärarutbildningen för vårt folkundervisningsväsende. Initiativet till en genomgripande omdaning av denna organisation kan otvivelaktigt sägas hava utgått från riksdagen själv dels genom dess skrivelse nr 230 av år 1923 med begäran om utredning i fråga om statens övertagande av de av landstingen och vissa städer inrättade småskoleseminarierna, dels ock genom dess skrivelse nr 145 av år 1929, i vilken ej mindre med styrka framhölls, att den nuvarande folkskoleseminarieorganisationen vore avsevärt större än vad det förefintliga lärarbehovet krävde och att det därför vore nödvändigt att taga under öfvervägande mera vittgående inskränkningar i sistberörda organisation, än även betonades såsom i hög grad angeläget, att frågorna om folkskoleseminariernas organisation och småskollärarutbildningens förstatligande behandlades såsom ett enda sam-

*Utskottets
yttrande.*

manhängande spörsmål om statens anordningar för utbildning av lärare för folkundervisningsväsendet. Härigenom torde — heter det i sistnämnda skrivelse — det bliva möjligt att särskilt beträffande lokalfrågorna vinna den mest praktiska och för staten minst kostsamma lösningen av berörda organisationsfrågor.

Sedan Kungl. Maj:t efter omfattande utredningar förelagt 1931 års riksdag själva principfrågan om småskollärarytbildningens förstatligande ävensom ett par viktiga detaljspörsmål beträffande denna utbildning, nämligen angående utbildningstidens längd och elevantalet per klassavdelning, beslöt sistnämnda riksdag (skrivelse nr 199), att staten skulle, i den omfattning, som framdeles bleve av Kungl. Maj:t och riksdagen närmare bestämd, övertaga småskollärarytbildningen under förutsättning, att vederbörande landsting och stad kostnadsfritt och med full äganderätt till staten överlämnade den för seminarieutbildningen använda fasta och lösa egendom, varav staten funne sig vara i behov. Lärokursens längd bestämdes till två år (utom vad angick de redan treåriga statliga småskoleseminarierna i Haparanda och Lycksele, där lärokursen fortfarande skulle vara treårig). Elevantalet bestämdes till 28 per klass.

Efter dessa grundläggande beslut i fråga om småskollärarytbildningsanstalterna har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med den mening, som 1929 års riksdag uttalat, till definitiv prövning i ett sammanhang upptagit hela den omfattande frågan om den närmare gestaltningen av lärarytbildningen för folkundervisningsväsendet, alltså ej blott småskoleseminariernas utan även folkskoleseminariernas organisation.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en högst avsevärd beskärning av de nuvarande anordningarna för lärarytbildningen och skulle enligt de i propositionen framlagda beräkningarna medföra betydande besparingar. Emellertid har Kungl. Maj:t icke stannat vid att ifrågasätta ändringar blott i fråga om den yttre organisatoriska ramen, såsom av riksdagen i dess tidigare uttalanden i ämnet närmast torde hava avsetts. Propositionen innehåller nämligen därutöver några synnerligen betydelsefulla reformförslag, avseende mera den inre strukturen av seminarieorganisationen, nämligen fastställande av inträdesfordringarna till ett kunskapsmätt, motsvarande realexamen, de ettåriga studentkursernas utvidgning till tvååriga kurser samt ökning av studentkursernas antal.

Innan utskottet övergår till att yttra sig rörande förslagets olika delar, vill utskottet framhålla, att föreliggande ärende i mer än vanlig grad är ägnat att framkalla meningsbrytningar ej blott därför, att frågan i och för sig är omfattande och svårlöst, utan även och ej minst därför att den så nära berör de särskilda orternas intressen. Härom vittna bl. a. åtskilliga av de framkomna motionerna. Det synes emellertid utskottet för en lycklig lösning av frågan vara av vikt, att dylika lokalt betonade intressen få träda tillbaka för vad som ur hela rikets, ur statens synpunkt är önsk-

värt, i den mån berörda intressen icke kunna bringas till överensstämmelse härmed. Vidare önskar utskottet framhålla, att, även om utskottet på åtskilliga punkter måste ställa sig tveksamt inför eller helt avvisande till Kungl. Maj:ts förslag, detta förslag enligt utskottets uppfattning i flera avseenden äger obestriddliga förtjänster. Såsom särskilt erkännansvärd betraktar utskottet den allvarliga strävan till sparsamhet och förenkling, som präglar förslaget i dess helhet och som står väl i samklang med vad tidsläget kräver.

Då utskottet härefter har att angiva sin ståndpunkt i de olika spörsmål, som äro föremål för behandling i propositionen, förefaller det utskottet lämpligast, att utskottet först upptar till prövning de angelägenheter, som angå folkskollärarytbildningen.

Härvid böra till en början komma under bedömande de i propositionen framställda förslagen i fråga om dels ändring av inträdesvillkoren och dels förlängning av studentkurserna, utökning av deras antal samt dessa kursers inordnande såsom en fast beståndsdel av seminarieorganisationen. *seminarierna.* Det förra spörsmålet inverkar visserligen icke omedelbart på den yttre organisationen men är av grundläggande betydelse för det inre arbetet vid seminarierna och kan även komma att sträcka sina verkningar till den organisatoriska utformningen av utbildningsanstalterna. Vad åter beträffar det senare spörsmålet, frågan om studentkursernas anordning, är det, med hänsyn till den roll, dessa kurser spela i Kungl. Maj:ts förslag, av avgörande betydelse, vilken ställning riksdagen intager till förslaget i denna del.

I fråga om inträdesfordringarna gäller för närvarande, såsom i propositionen erinrats, att desamma ungefärligen motsvara de kunskaper, som förvärfvas i en folkskola av A-formen, dock att i historia och geografi fordras kunskaper i huvudsak till den omfattning, som meddelas i realskolans tre, respektive fyra lägsta klasser. Departementschefen har, med hänsyn dels till de vidgade möjligheterna för realexamens avläggande dels ock till att ett stort antal av de intagna eleverna numera kommer till seminariet med avlagd realexamen eller, i fråga om vissa av de kvinnliga eleverna, med förvärfvad normalskolekompetens, ansett, att inträdesfordringarna böra höjas till det mått av kunskaper, som realexamen är avsedd att garantera. Enligt departementschefens mening borde inträdesfordringarna fastställas till avlagd realexamen eller, för inträdessökande, som icke avlagt realexamen, till kunskaper, vilka motsvarade dem, som intygades genom nämnda examen, dock att i fråga om främmande levande språk fordringarna finge begränsas till vitsord i allenast ett sådant språk. Genom det sistnämnda alternativet skulle för ungdom från mera avlägset liggande bygder, där tillfälle till avläggande av realexamen saknades, möjliggöras att i hemmet tillägna sig de kunskaper, som fordrades för inträde vid seminariet.

Berörda förslag angående inträdesfordringarna har föranlett vissa motionsvis framställda yrkanden.

Sälunda hemställas i motionen I: 328, att riksdagen måtte göra det uttalandet, att inträdesfordringarna till fyraårigt folkskoleseminariums första klass böra höjas till det mått av kunskaper, som realexamen eller — beträffande kvinnliga elever — jämväl avgångsbetyg från vare sig högre flickskolas högsta klass (normalskolekompetens) eller kommunal flickskolas högsta klass å den teoretiska linjen äro avsedda att garantera.

I motionerna I: 333 och II: 483 påyrkas, att riksdagen måtte i fråga om inträdesvillkoren till fyraårigt folkskoleseminarium besluta dels att samtliga inträdessökande skola avlägga inträdesprov i vissa föreskrivna ämnen dels ock att rätt till avläggande av nämnda prov må tillerkännas 1:o den, som avlagt realexamen, 2:o) den, som erhållit avgångsbetyg från en högre flickskolas eller en kommunal flickskolas teoretiska eller praktiska linje, 3:o) under vissa villkor den, som avlagt godkänd avgångsexamen från av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd högre folkskola, samt 4:o) den, som efter tidigare företagen prövning vid seminariet i enlighet med fordringarna i realexamen erhållit minst betyget godkänd i de av realskolans kunskapsämnen, vilka icke ingå i det nyss nämnda, för alla inträdessökande gemensamma inträdesprovet, dock att prov endast behöver avläggas i ettdera av språken tyska och engelska.

Under det att nämnda motioner kunna sägas komplettera Kungl. Maj:ts förslag, påkallas i motionerna I: 338, II: 495 och II: 496 närmare utredning angående inträdesfordringarna till den fyraåriga seminariekursen. I motionen I: 338 föreslås skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en skyndsam utredning i ämnet. I motionen II: 495 hemställas, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning av frågan om inträdesvillkoren vid folkskoleseminarierna och därav följande spørsmål om nämnda seminariers organisation samt, i den mån så kunde anses påkallat, förelägga riksdagen resultatet av denna utredning. Slutligen yrkas i motionen II: 496, att riksdagen måtte besluta att icke biträda propositionen i fråga om de föreslagna höjda inträdesfordringarna till den fyraåriga seminariekursen samt hemställa hos Kungl. Maj:t om ytterligare utredning beträffande inträdesfordringar. Det bör nämnas, att i motionen II: 496 i detta sammanhang framställs krav på närmare utredning även i fråga om kursplanerna.

Såsom föranledda av Kungl. Maj:ts förslag angående inträdesfordringarna kunna även upptagas de i motionerna I: 325 och II: 476 gjorda yrkandena, att riksdagen måtte besluta, att utredning skall verkställas om hur landsbygdens ungdom, som fått sin skolbildning uteslutande eller huvudsakligen i folk- och fortsättningsskolor, i begränsad omfattning må kunna utbildas till folkskollärare.

Enligt utskottets uppfattning kan en sådan ändring av inträdesvillkoren vid det fyraåriga folkskoleseminariet, varigenom realexamen uppställas såsom normgivande för det erforderliga kunskapsmåttet, icke betraktas såsom eftersträfvansvärd. Departementschefen har visserligen icke tänkt sig, att avlagd sådan examen skulle göras till en oeftergivlig fordran, utan föreslagit, att en annan väg alternativt skulle hållas öppen sålunda, att ett genom självstudier förvärvat kunskapsmått, motsvarande realexamens, jämväl skulle kunna berättiga till inträde, vilket alternativ upptagits med tanke på ungdomen från mera avlägset liggande bygder, där möjligheter till skolgång i realskola saknas. Detta oaktat håller utskottet före, att, därest berörda förslag genomfördes, en stor del av den landsbygdsungdom, som hittills rekryterats våra folkskoleseminarier och som utgör en värdefull tillgång för dessa, skulle avhållas från att söka sig till seminarierna på den grund att blotta förefintligheten av stadgandet om realexamen skulle för dem, som icke varit i tillfälle att avlägga denna examen, framstå såsom ett hinder. Säkerligen skulle också avsaknaden av realexamensvitsord för vederbörande försvåra tillträdet till seminariet.

Därest å andra sidan — såsom med en viss grad av sannolikhet kan antagas — en bestämmelse av det innehåll, Kungl. Maj:t föreslagit, komme att föranleda en ökad tillströmning till de teoretiska skolorna, måste en sådan verkan enligt utskottets mening betecknas såsom icke önskvärd.

Såsom ett vägande skäl för den föreslagna höjningen av inträdesfordringarna har åberopats det förhållandet, att den del av de inträdessökande, som kunnat förete vitsord om avlagd realexamen eller om normalskolekompetens, alltjämt varit stadd i tillväxt under de senare åren och numera är betydande. Med anledning härav synes det vara skäl att påminna om att den andra delen av de inträdessökande, den del, som ej kunnat stödja sig på nämnda meriter, dock alltjämt utgör det övervägande flertalet.

Utskottet kan icke finna, att, med hänsyn till statsintresset, tillräckliga skäl föreligga att företaga en så väsentlig höjning av inträdesfordringarna, som den av Kungl. Maj:t ifrågasatta. I det stora hela förefaller det utskottet, som om våra folkskoleseminarier i den gestaltning, de erhöles genom 1914 års seminariereform, visat sig väl skickade att fylla sin uppgift. Våra folkskollärares utbildning torde i allmänhet motsvara de krav, deras blivande verksamhet ställer på dem i fråga om insikter och färdigheter och även sätta dem i stånd att följa utvecklingen på det pedagogiska området och därav tillägna sig det, som för deras arbetsförhållanden kan vara användbart. Utskottet känner sig därför icke övertygat om att den tilltänkta förhöjningen av inträdesfordringarna kan motiveras med ett verkligen förefintligt behov av en förstärkt lärarutbildning; i varje fall synes det icke vara på denna väg, som ett sådant mål lämpligen bör eftersträvas.

Den påtalade forceringen i seminariearbetet har även ansetts kunna minskas genom inträdesfordringarnas höjning på av Kungl. Maj:t föreslaget sätt. Utskottet tvivlar icke på att det härutinnan kan vara behöfligt med en lättnad för seminariernas elever, men håller före, att en sådan lättnad bör sökas genom gallring och koncentration av lärostoffet, vilket torde vara möjligt utan någon genomgripande höjning av kunskapsnivån hos de i första klassen inträdande eleverna.

Av nu anförda skäl måste utskottet ställa sig avvisande mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och de motioner, I: 340 och II: 494 samt I: 328, I: 333 och II: 483, som åsyfta dels bifall till, dels ock en komplettering av nämnda förslag.

Vad beträffar de motionsvis framkomna yrkandena på förnyad utredning i fråga om inträdesfordringarna, torde av det förut anförda vara klart, att utskottet icke kan biträda dessa yrkanden, för så vitt de åsyfta utredning angående en väsentlig höjning av inträdesfordringarna av det slag, Kungl. Maj:t föreslagit. Däremot vill det synas utskottet, som om det kunde vara nyttigt, att en undersökning verkställdes, huruvida icke de gällande inträdesfordringarna i ett eller annat avseende kunna vara i behov av en omarbetning. Att härvid i ett eller flera ämnen en höjning kan finnas motiverad, får givetvis icke betraktas såsom uteslutet. Med hänsyn till önskvärdheten av att en dylik undersökning eller utredning kommer till stånd vill utskottet förorda, att riksdagen hos Kungl. Maj:t gör särskild framställning härom. Utskottet anser sig böra tillägga, att utskottet förutsätter, att fordran på särskild inträdesprövning under alla förhållanden bibehålles. Enligt utskottets mening erbjuder nämligen inträdesprövningen ett lämpligt medel att tillförsäkra seminarierna ett gott elevmaterial.

Utskottet kommer härefter till frågan om studentkursernas anordning. I detta avseende har Kungl. Maj:t likaledes föreslagit synnerligen betydelsefulla förändringar, nämligen dessa kursers förlängning från ettåriga till tvååriga, utökande av kursernas antal från nuvarande två till sex, vilket innebär, att omkring en tredjedel av årsproduktionen av folkskollärare skulle ske genom studentkurserna, samt kursernas infogande såsom fasta beståndsdelar av seminarieorganisationen, i det att kurserna, från att hittills hava utgjort mera tillfälliga utbyggnader av nämnda organisation, avsedda ursprungligen att snabbt möta ett ökat lärarbehov, enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle på var och en av sex olika platser tillsammans med en fyraårig seminariekurs bilda ett dubbelseminarium. Dubbelseminarier av annan typ skulle icke finnas.

I fråga om studentkursernas förlängning stöder sig Kungl. Maj:t på ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag, vari såsom de viktigaste skälen för en sådan förändring angivits dels att den nuvarande ettåriga kursen icke lämnade tillräcklig tid för utbildning i övningsämnen och för undervis-

ningsövningar, dels ock att arbetsbelastningen därstädes vore alltför stor. Det bör emellertid uppmärksammas, att skolöverstyrelsen framhållit, att det på den begränsade tid, som stått överstyrelsen till buds, icke kunnat åvägabringas en fullständig utredning av förevarande organisationsspörsmål, och att särskilt behov uppenbarligen föreläge av närmare utredning angående timplaner och kursplaner.

Beträffande studentkursernas antal och fastare inordnande i seminarieorganisationen har likaledes skolöverstyrelsen framlagt ett förslag, som går i samma riktning som Kungl. Maj:ts; dock har överstyrelsen begränsat kursernas antal till fyra, motsvarande omkring en femtedel av den årliga lärarproduktionen. Till stöd för sistberörda åtgärder har av skolöverstyrelsen och departementschefen åberopats, huvudsakligen, att de hittillsvarande studentkurserna visat sig kunna utbilda goda lärarkrafter, att ett stort antal studenter under de senaste åren anmält sig till dessa kurser, samt att studentkurserna innebure en för staten ekonomiskt fördelaktig anordning.

Det torde böra nämnas, att 1929 års seminariesakkunniga icke ifrågasatt några förändringar i fråga om studentkursernas organisation och antal.

Beträffande studentkurserna har i motionerna I: 329 och II: 484, I: 331, I: 339 och II: 495 Kungl. Maj:ts förslag i fråga om lärokursens utökning med ett år biträffts. I motionerna I: 338 och II: 472 har åter påyrkats bibehållande av kursernas nuvarande längd, dock att i den förra motionen därjämte påkallats förnyad utredning angående studentkursernas gestaltning.

Vad angår studentkursernas antal föreslås i motionerna I: 329 och II: 484 samt I: 339 och II: 495, att detta skall bestämmas till det av skolöverstyrelsen föreslagna eller fyra. I motionerna I: 338 och II: 472 yrkas, att kurserna måtte bliva, liksom nu, två till antalet, varjämte emellertid i motionen I: 338 begäres förnyad utredning angående studentkursernas antal.

I fråga om studentkursernas fastare inordnande i organisationen synas sist berörda motioner icke åsyfta annat än Kungl. Maj:ts förslag, dock med undantag för motionerna I: 338 och II: 472, vilka utgå från att studentkurserna skola, åtminstone tills vidare, hava samma mera tillfälliga karaktär som hittills.

En särställning intar motionen I: 331 i fråga om studentkurserna. Där föreslås en helt ny organisation, nämligen inrättandet av tre särskilda studentseminarier, varje innefattande en tvåårig kurs med 75 elever i vardera kursen. Deras årliga utbildningskapacitet skulle alltså sammanlagt motsvara omkring hälften av den årliga lärarproduktionen.

Spörsmålet om en omläggning av studenters utbildning till folkskol-lärare och vad därmed sammanhänger, synes utskottet icke befinna sig i sådant läge, att det är möjligt för utskottet att nu taga definitiv ståndpunkt till denna fråga. Frånsett att de framkomna motionerna vittna

om huruledes meningarna bryta sig på detta område, bör det uppmärksammas, att skolöverstyrelsen uppenbarligen haft en känsla av att saken tarvade ytterligare övervägande och även låtit detta komma till tydligt uttryck i sitt förslag. Särskilt synes utskottet viktigt, att förslag till undervisningsplaner för tvååriga studentkurser utarbetas i syfte att få närmare klargjort, huruvida verkligen behov föreligger av en fördubbling av kursernas längd. Samtidigt bör undersökas, huruvida icke genom lämpliga åtgärder en ettårig utbildning kan göras fullt effektiv. Härvid torde särskilt böra beaktas, vad i motionen I: 338 framhållits angående möjligheten för studenterna att under sommaruppehållet mellan studentexamens avläggande och inträdet i seminariet genom självstudier eller beivstande av särskilda kurser stärka sina kunskaper och färdigheter i vissa ämnen. I samband därmed bör jämväl lärarbehovet för sådana kurser närmare undersökas samt ingående övervägas vilken inverkan, en förlängning av studentkurserna skulle kunna få för det fyraåriga seminariet. Emellertid torde även frågorna om kursernas antal och ställning i organisationen förtjäna en närmare prövning. Vad angår frågan om ökning av studentkursernas antal, har på många håll påkallats en avsevärd utökning av antalet studentfolkskollärare i förhållande till antalet folkskollärare utan studentexamen. Å andra sidan ha starka betänkligheter yppats gentemot en sådan utveckling, särskilt med hänsyn till folkskoleväsendet på landsbygden, där det ansetts vara till stort gagn, att folkets tänkesätt, vanor och arbetsliv icke är något för läraren främmande utan fastmera något, varmed han är väl förtrogen. Det har synts mindre sannolikt, att sådana lärare skola stå att finna bland dem, som normalt tillbragt hela sin uppväxttid eller det mesta därav i en läroverksstad, än bland de folkskollärare, som icke äro studenter. Ytterligare har anförts, att den folkskollärarytbildning, som går över studentexamen, i själva verket icke är för staten billigare än vägen genom det fyraåriga seminariet utan snarare motsatsen. Utskottet vill emellertid med hänsyn till föreliggande omständigheter ej motsätta sig en viss utökning av studentkursernas antal, därest så efter närmare prövning skulle visa sig erforderligt och lämpligt.

Då utskottet sålunda vill förorda en utredning rörande här berörda olika spörsmål, finner sig utskottet slutligen böra uttala, att utskottet anser skäl saknas att ifrågasätta en mera genomgripande förändring, som skulle giva anstalterna för utbildning av studenter till folkskollärare en annan karaktär, måhända mera akademiskt betonad, än de vanliga seminariekurserna. Däremot torde, med hänsyn till den utveckling det högre skolväsendet numera undergått och de rön som kunna hava gjorts i fråga om studenter såsom folkskollärare, intet vara att erinra mot att utredningen får omfatta jämväl frågan om studentkursernas infogande såsom en fast bestandsdel i seminarieorganisationen.

Utskottet kan alltså icke heller i förevarande del biträda Kungl. Maj:ts

förslag eller motionerna I: 329 och II: 484, I: 331, I: 339 och II: 495, utan anser, i likhet med vad i motionen I: 338 yrkats, att riksdagen bör hos Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning angående studentkursernas antal och gestaltning i övrigt.

Då utskottet sålunda icke kunnat tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag angående studentkursernas anordning, kommer frågan om folkskoleseminariernas organisation i ett sådant läge, att det icke synes utskottet tillrådligt att riksdagen i år träffar något avgörande rörande nämnda seminariers framtida gestaltning. Enligt utskottets mening är det önskvärt, att Kungl. Maj:t får tillfälle att i samband med förut omförmälda, av utskottet förordade utredningar taga under förnyat övervägande förevarande spörsmål och vad därmed äger sammanhang. Utskottet anser sig dock kunna och böra göra visst undantag härifrån, nämligen vad angår frågan om nedläggandet av folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona. Beträffande seminariet i Skara hava såväl 1929 års seminariesakkunniga som skolöverstyrelsen och Kungl. Maj:t samstämmigt föreslagit dess indragning. Skolöverstyrelsen har därutöver hemställt, att jämväl seminarierna i Härnösand och Landskrona skulle nedläggas, och Kungl. Maj:t har biträtt denna mening, i vad den angår Landskrona. Samtliga tre seminarierna äro enkelseminarier och skulle enligt överstyrelsens förslag utnyttjas till dubbla småskoleseminarier.

Utskottet vill visserligen icke i övrigt för närvarande taga någon bestämd ställning till frågan om det antal folkskoleseminarier, som bör ingå i den framtida definitiva seminarieorganisationen, eller de platser, där dessa folkskoleseminarier lämpligen böra vara belägna, men vad beträffar de nyss nämnda tre enkelseminarierna, synes det utskottet av den förebragta utredningen vara uppenbart dels att det för en god lösning av småskoleseminariefrågan — vartill utskottet snart skall komma — är önskvärt, att folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona få lämna rum för dubbla småskoleseminarier på dessa platser, dels ock att en indragning av omförmälda tre folkskoleseminarier kan ske, utan att härigenom ur statens synpunkt några allvarliga olägenheter uppkomma.

Utskottet inser väl, att det ur ortssynpunkt måste te sig beklagligt, att nämnda tre bildningsanstalter, vilka var i sin stad under en avsevärd tid varit verksamma på ett förtjänstfullt sätt, nu måste se sig ställda inför avslutningen av denna verksamhet, men i förevarande fall måste ortsin-tresset vika för riksintresset, som avgjort synes utskottet tala för här förordade åtgärd. För staten innebär åtgärden bestämda fördelar i både organisatoriskt och ekonomiskt hänseende. Och — såsom förut antytts och av det följande skall framgå — de tre städerna avses skola erhålla kom-pensation för angivna förlust genom förläggande därstädes av dubbla småskoleseminarier. Det bör också bemärkas, att några invändningar mot

det även av Kungl. Maj:t framställda förslaget om indragning av folkskoleseminarierna i Skara och Landskrona icke motionsvis framkommit. Vad folkskoleseminariet i Härnösand beträffar, har Kungl. Maj:t ansett detsamma böra bibehållas, och energiska ansträngningar hava, enligt vad av propositionen framgår, från ortshåll gjorts i denna riktning. Utskottet måste dock, på sätt förut framhållits, finna de skäl starkare, som tala för folkskoleseminariets i Härnösand ersättande med ett dubbelt småskoleseminarium. Det bör i detta sammanhang även framhållas, att lokalförhållandena vid Härnösandsseminariet, enligt vad utskottet erfarit, äro sådana, att, om folkskoleseminariet skulle bibehållas därstädes, staten inom en nära framtid har att förvänta ej ringa ny- eller ombyggnadskrav för folkskoleseminariets behov, under det att, såsom av propositionen inhämtas, förläggandet av ett dubbelt småskoleseminarium till folkskoleseminariets lokaler skulle medföra en ombyggnadskostnad av endast omkring 10,000 kronor.

Utskottet har icke förbisett, att två av de till indragning här förordade folkskoleseminarierna äro anordnade för utbildning av kvinnliga lärare och båda dessa belägna i Götaland. Det bör emellertid observeras, att verkningarna av berörda indragning på utexaminationen tidigast kunna göra sig gällande år 1936. Utskottet förutsätter, att vid denna tid spörsmålet om folkskoleseminariernas organisation skall hava nått sin slutgiltiga lösning, och att, i den mån så anses erforderligt, provisoriska åtgärder i avbidan på effekten av sagda slutgiltiga lösning vidtagas i syfte att motverka de rubbningar och ojämnheter med avseende å folkskolläraryrket och dess fördelning på manliga och kvinnliga lärare och på olika landsdelar, som av nyss angivna indragningsåtgärd kunna bliva följden.

Vid ett förnyat överbäggande av frågan om den yttre organisationen av folkskolläraryrket är det ett par spörsmål, som i första rummet måste avgöras, innan man kan skrida till att närmare utarbete planen för nämnda organisation, nämligen dels avgångsklassernas antal och dels proportionen mellan manliga och kvinnliga lärare.

Vad den första frågan, avgångsklassernas antal, beträffar, är ju för denna bestämmande, vilken siffra som anses motsvara det normala årliga behovet av nya lärare. I likhet med seminariesakkunniga, skolöverstyrelsen och departementschefen anser utskottet det icke vara möjligt att härutinnan göra några säkra beräkningar, gällande för en avsevärd tid framåt. De ytterst ingående undersökningar, som på området blivit gjorda, hava alla lett till ganska olika resultat. Den högsta siffra, man kommit till, är 610 och den lägsta 450. Om tillbörlig hänsyn tages till det av riksdagen tidigare hävdade önskemålet, att organisationen bör göras elastisk, vill det förefalla utskottet, som om det skulle vara klokt att hålla ungefärligen medelvägen mellan dessa båda siffror. Detta betyder, med utgångspunkt från ett elevantal av 28 per klass i det fyraåriga seminariet och 25

per klass i studentkurs — tal, som på grund av avgång före avslutad utbildning och kvarsittning dock äro underkastade modifikationer — att en organisation, som innehölle högst 20 avgångsklasser, skulle kunna anses väl avvägd.

Vad angår proportionen mellan manliga och kvinnliga lärare, har tidigare förutsatts, att den skulle utgöra 3:2, men skolöverstyrelsen har numera för sin del förordat proportionen 11:9, detta bl. a. under hänvisning till att sistberörda proportion överensstämde med den faktiska sammanställningen av folkskollärarkåren. Kungl. Maj:ts förslag synes i princip ansluta sig till skolöverstyrelsens uppfattning, ehuru detsamma, genom att den enligt förslaget planerade kursen för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor ej tills vidare inrättas, i praktiken upprätthåller proportionen 3:2. Utskottet anser, att lärarproduktionen bör i förevarande hänseende avpassas enligt proportionen 11:9, och att denna proportion bör iakttagas, även om ej sagda kurs träder i verksamhet samtidigt med den nya organisationen. Utskottet vill emellertid framhålla, att det synes utskottet angeläget, att kursen i det blivande organisationsförslaget ej ställas på framtiden utan förutsättes begynna i och med att den nya organisationen i övrigt sättes i gång.

Ett annat spørsmål, som synes förtjänt att närmare övervägas vid den förnyade prövning, förevarande ärende enligt utskottets mening bör undergå, är frågan om inrättande av samseminarier, d. v. s. seminarier, där både manlig och kvinnlig ungdom erhåller utbildning. Skolöverstyrelsen har i sitt förslag räknat med fyra sådana seminarier, under det att Kungl. Maj:ts förslag icke upptager något samseminarium, om man bortser från att till seminariet i Karlstad tänkts i en framtid skola förläggas den förut omtalade kursen för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor. Det förefaller utskottet, som om det skulle vara möjligt att genom anordnande av samseminarier komma förbi vissa svårigheter, som eljest möta för en tillfredsställande fördelning av lärarproduktionen på olika delar av landet. Utskottet vill dock icke nu taga ställning till frågan utan endast fästa uppmärksamheten på densamma, på det att den må beaktas vid den kommande förnyade utredningen.

I övrigt vill utskottet beträffande nämnda utredning allenast framhålla, att det enligt utskottets mening bör eftersträvas att så långt sig göra låter i första rummet utnyttja de lokalmöjligheter, som de förefintliga dubbelseminarierna erbjuda. Genom att låta lärarproduktionen företrädesvis ske genom dubbelseminarierna vinnas nämligen avsevärda fördelar, ej blott ur ekonomisk utan även ur pedagogisk synpunkt.

Angående övergångsförhållanden och anslagsfrågor kommer utskottet att uttala sig längre fram i föreliggande utlåtande, sedan utskottet klargjort sin ställning även till småskoleseminariefrågan.

Sammanfattningsvis kan utskottets ståndpunkt till föreliggande för-

slag, i vad det avser folkskollärarytbildningen, angivas sålunda. Utskottet kan icke biträda Kungl. Maj:ts förslag i vidare mån än vad angår nedläggandet av folkskoleseminarierna i Skara och Landskrona. Härjämte föreslår utskottet i motsats till Kungl. Maj:t, att folkskoleseminariet i Härnösand skall nedläggas. Nedläggandet av folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona står i överensstämmelse med de i motionerna I: 331, I: 338 och II: 495 föreslagna organisationsplanerna. I övrigt anser utskottet något definitivt beslut angående folkskoleseminariernas framtida gestaltning icke nu böra fattas, vilket innebär ett avböjande av Kungl. Maj:ts förslag i nyss ej angivna delar ävensom av de motionsvis framställda yrkanden, som åsyfta sådant definitivt beslut likaledes i nyss ej angivna avseenden. Dylika yrkanden förekomma i motionerna I: 327, I: 329, I: 330, I: 331, I: 334, I: 338, I: 339, I: 340, II: 472, II: 481, II: 482, II: 484, II: 487, II: 494, II: 495 och II: 496. Emellertid förordar utskottet, att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om ytterligare utredning angående organisationen av folkskollärarytbildningen och framläggande för riksdagen av det förnyade förslag i berörda hänseende, som den ytterligare utredningen kan föranleda.

I motionen II: 497 har framställts förslag i fråga om folk- och småskoleseminariernas övningsskolor. Motionen behandlas i detta sammanhang, för så vitt den avser folkskoleseminarierna. Förslaget åsyftar dels ett övervägande av möjligheterna till någon utvidgning av dessa skolor utöver vad i propositionen föreslagits, dels ock att en del av kostnaderna för avlönning åt lärarna vid berörda övningsskolor skulle överföras från staten till vederbörande skoldistrikt. Vad det senare förslaget beträffar, synes det stå i strid med den tendens i fråga om kostnaderna för folkundervisningsväsendet, som numera allt starkare gör sig gällande i riktning mot att öka statens ansvarighet härutinnan. Utskottet kan icke finna tillräckliga skäl föreligga att rubba den hittills tillämpade principen, att staten skall bära alla kostnader för seminariernas övningsskolor, varför utskottet i denna del avstyrker motionen. Vad åter angår frågan om övnings-skolornas storlek, vilken fråga jämväl berörts i motionerna I: 330 och II: 482, torde den bliva föremål för övervägande vid den av utskottet förordade omprövning, som spörsmålet om folkskoleseminariernas organisation skulle underkastas.

Småskoleseminarierna.

Utskottet övergår härefter till frågan om småskoleseminarierna. Såsom förut framhållits, har riksdagen redan år 1931 fattat det grundläggande principbeslutet om statens övertagande av småskollärarytbildningen ävensom träffat för organisationens grunddrag bestämmande avgöranden angående utbildningstidens längd och elevantalet per klass.

Vad som nu återstår, är väsentligen att bestämma avgångsklassernas antal samt seminariernas antal och förläggning.

I fråga om avgångsklassernas antal gäller här detsamma som beträffande folkskollärarytbildningen, nämligen att meningarna rörande den rätta siffran för årsbehovet gå rätt mycket i sär. Högsta och lägsta talet äro respektive 420 och 300. Svårigheterna att åstadkomma hållbara beräkningar äro ju ock synnerligen stora på grund av de många ovissas faktorer, som inverka på kalkylerna. Med hänsyn härtill har departementschefen ansett organisationen böra byggas på beräkningar, som avse lärarbehovet endast för den närmaste framtiden. Då nämnda beräkningar utvisa en stark nedgång i lärartjänsternas antal, har departementschefen ansett siffran för årsproduktionen böra hållas relativt låg, vilket även skulle bidraga till den av riksdagen önskade elasticiteten i organisationen. Departementschefen har för sin del stannat vid talet 300 »eller något därutöver». Seminariesakkunnigas motsvarande siffra utgjorde 412 och skolöverstyrelsens i dess organisationsplan 420. Såväl de sakkunniga som skolöverstyrelsen föreslogo 15 avgångsavdelningar; departementschefen har i enlighet med sin uttalade uppfattning om den behövliga årsproduktionen under de närmaste åren bragt ned antalet avgångsklasser till 11.

Frågan om avgångsklassernas antal är föremål för behandling i motionerna I: 331, som i detta hänseende biträder Kungl. Maj:ts förslag, I: 338, vari påyrkas 14 avgångsklasser, I: 339, vari föreslås att antalet avgångsklasser skall bestämmas till minst 14, I: 340 och II: 494, i vilka Kungl. Maj:ts förslag vinner anslutning, samt II: 495, som överensstämmer med seminariesakkunnigas och skolöverstyrelsens ståndpunkt i fråga om avgångsklassernas antal.

Enligt utskottets mening är den av Kungl. Maj:t föreslagna organisationen av småskollärarytbildningen alltför knappt tillmätt. Utskottet vill erinra om, att det här gäller att avlösa det nuvarande provisoriet med definitiva anordningar, vilka skola kunna äga bestånd under en avsevärd tid framåt. Det är då av vikt att icke räkna alltför mycket i underkant, ty det torde komma att visa sig förbundet med svårigheter att ernå en eventuellt erforderlig utvidgning, sedan organisationen en gång blivit stöpt i sin fasta form. Om tillbörlig hänsyn tages till de olika omständigheter, som framkommit vid utredningarna rörande lärarbehovet, och de faktorer, som kontinuerligt inverka på nämnda behov och äro av någorlunda beräknelig natur, synes det utskottet, som om ett antal av fjorton avgångsklasser eller omkring 390 nyexaminerade ungefärligen skulle motsvara det normala årsbehovet, varvid dock bör uppmärksammas, att en av dessa avgångsklasser rätteligen bör åtminstone delvis fränräknas med hänsyn till den i det föregående omnämnda kursen för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor, vilken kurs utskottet förväntar snarligen skola komma i gång. Skulle det under de närmaste åren, medan ännu ett betydande överskott av småskollärarinnor föreligger, visa sig önskvärt att något inskränka lärarproduktionen, har ju Kungl. Maj:t all-

tid i sin hand att låta detta ske genom minskad nyintagning i seminarier-
nas första klass.

Vad härefter angår småskoleseminariernas antal och förläggning, vill
utskottet först erinra om att Kungl. Maj:t föreslagit sju seminarier, var-
av fyra dubbelseminarier och tre enkelseminarier med förläggning, dub-
belseminarierna till Strängnäs, Skara, Landskrona och Falun samt enkel-
seminarierna till Kalmar, Lycksele och Haparanda. Det är vidare att
märka, att enligt Kungl. Maj:ts förslag staten icke skulle i något fall för
seminarieorganisationen taga i anspråk landstingens eller av stadskom-
muner erbjudna lokaler utan helt reda sig med sina egna fastigheter. Följ-
aktligen förutsätter Kungl. Maj:ts förslag — förutom den redan beslu-
tade indragningen av folkskoleseminariet i Strängnäs och av utskottet
ovan omförmälda indragning av folkskoleseminarierna i Skara och Lands-
krona — folkskoleseminariets i Falun förändring från dubbelseminarium
till enkelseminarium samt nedläggande av Kalmar folkskoleseminarium,
allt för att lämna utrymme för de föreslagna småskoleseminarierna. Stats-
seminarierna i Murjek och Hagaström skulle nedläggas, likaså landstings-
seminarierna i Linköping, Jönköping, Växjö, Lund, Halmstad, Borås,
Kristinehamn, Örebro, Västerås, Falun, Härnösand, Bollnäs och Östersund
samt Göteborgs stads småskoleseminarium i Göteborg.

Ytterligare bör erinras, att seminariesakkunniga föreslagit, att den nya
seminarieorganisationen skulle omfatta 3 dubbelseminarier och 9 enkel-
seminarier. Dubbelseminarierna skulle förläggas till Strängnäs, Skara och
Kalmar; enkelseminarierna till Murjek, Haparanda, Lycksele, Östersund,
Falun, Hagaström, Linköping, Lund och Halmstad. Staten skulle över-
taga landstingsseminarierna i Östersund, Falun, Linköping, Lund och
Halmstad. Övriga landstingsseminarier ävensom Göteborgsseminariet
skulle nedläggas.

Skolöverstyrelsen har i sin senaste utredning föreslagit en organisation,
omfattande 5 dubbelseminarier och 5 enkelseminarier. Dubbelseminarierna
skulle förläggas till Strängnäs, Kalmar, Landskrona, Skara och Härnös-
sand, enkelseminarierna till Linköping, Kristinehamn, Falun, Lycksele
och Haparanda. Seminarierna i Jönköping, Växjö, Lund, Halmstad, Göte-
borg, Borås, Örebro, Västerås, Hagaström, Bollnäs, Östersund och Murjek
skulle indragas.

Kungl. Maj:ts förslag angående småskoleseminariernas antal och för-
läggning har uppkallat ett stort antal varierande, motionsvis framställda
önskemål. Här nedan följer en kortfattad redogörelse för dessa.

Statens övertagande av landstingsseminariet i Kristinehamn har på-
yrkats i motionerna I: 325 och II: 476. Även i motionerna I: 338 och II: 495
föreslås detta seminarium skola bibehållas.

I motionerna I: 326 och II: 485 begäres inrättande av ett enkelt små-
skoleseminarium i Linköping (genom övertagande av därvarande lands-

tingsseminarium). Bibehållande av småskoleseminariet därstädes påyrkas jämväl i motionerna I: 331, I: 338 och II: 495.

I motionerna I: 332 och II: 486 hemställas, att småskoleseminariet för det inre mellan-Norrland måtte förläggas till Östersund.

Småskoleseminariets i Murjek bibehållande, åtminstone tills vidare, påkallas i motionerna I: 334 och II: 487.

I motionerna I: 340 och II: 494 föreslås bibehållande av Hagaströmsseminariet, vilket enligt sistnämnda motioner bör föranleda sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att seminarierna bestämmas till åtta, därav tre dubbla, förlagda till Strängnäs, Skara och Landskrona, samt fem enkla, förlagda till Kalmar, Lycksele, Haparanda, Falun och Hagaström.

Till Göteborg bör enligt yrkande i motionen I: 339 ett dubbelt småskoleseminarium förläggas.

Småskoleseminariet i Härnösand bör vidare bibehållas enligt vad som begäres i motionen II: 454, i vilken jämväl för ändamålet hemställas om ett driftsanslag för budgetåret 1932/1933 å högst 39,050 kronor.

Slutligen hava fullständiga organisationsplaner för småskoleseminarierna framlagts i motionerna I: 331, I: 338 och II: 495.

I motionen I: 331 föreslås inrättande av sju småskoleseminarier, därav fyra dubbla, förlagda till nuvarande folkskoleseminarierna i Luleå, Karlstad, Växjö och Landskrona, samt tre enkla, förlagda till Lycksele, Falun och Linköping. Luleåseminariet skulle ersätta Haparandaseminariet, och kursen skulle därför bli treårig.

I motionen I: 338 föreslås inrättande av fem dubbelseminarier, förlagda till Härnösand, Strängnäs, Skara, Kalmar och Landskrona, samt fyra enkelseminarier, förlagda till Haparanda, Lycksele, Kristinehamn och Linköping.

I motionen II: 495 påyrkas samma organisation som den ovan omförmälda, av skolöverstyrelsen föreslagna.

Det torde icke förvåna, om utskottet inför denna mångfald av olika yrkanden och önskemål känt en viss tvekan, huruvida frågan om organisationen av småskolläroverutbildningen verkligen är mogen för ett slutgiltigt avgörande. Utskottet har emellertid ansett, att denna frågas lösning är särskilt trängande, och därför icke velat tillråda ett ytterligare uppskov, även om ett bestämt ståndpunktstagande är förbundet med ej ringa svårighet.

Redan det förhållandet, att utskottet har ett något högre antal avgångsklasser än Kungl. Maj:t, medför, att utskottet icke kan i allo följa Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet biträder emellertid detta förslag, i vad det avser förläggande av dubbelseminarier till Strängnäs, Skara och Landskrona och dessa dubbelseminariers inrymmande i därvarande folkskoleseminariers lokaler samt förläggande av enkelseminarier till Haparanda och Lycksele. Vad särskilt Haparandaseminariet angår, har i motionen I: 331 fram-

ställt ett förslag, som innebär, att detta seminarium skulle indragas. Med hänsyn till de betydelsefulla uppgifter, sistberörda seminarium har att fylla på denna plats, kan utskottet under inga förhållanden medverka till en sådan åtgärd, även om seminariets bibehållande medför, att staten i en framtid blir ställd inför nödvändigheten att anskaffa bättre lokaler åt seminariet. Kungl. Maj:t har vidare föreslagit, att till Falun skulle förläggas ett dubbelt småskoleseminarium, vilket — samtidigt med att därvarande dubbla folkskoleseminarium förvandlades till enkelseminarium — skulle inrymmas i folkskoleseminariets lokaler. Bortsett från att utskottet icke är berett att nu förordna en förändrad organisation av folkskoleseminariet i Falun, kan utskottet icke finna lämpligt, att den betydande del av landet, som ligger mellan Lycksele och Falun, skulle lämnas utan något seminarium för utbildning av småskollärarinnor. Så skulle nämligen bli förhållandet enligt Kungl. Maj:ts förslag. Någonstädes mellan sistnämnda båda platser bör enligt utskottets mening en sådan utbildningsanstalt finnas, och utskottet har för sin del, i likhet med skolöverstyrelsen samt i överensstämmelse med i motionerna I: 338 och II: 495 framställda yrkanden, vid sitt val av lämplig förläggningsplats stannat vid Härnösand. Vad som särskilt gjorts, att utskottet föredragit Härnösand framför t. ex. Östersund, som eljest även synes kunna komma i fråga, är, att här ifrågavarande seminarium bör vara ett dubbelseminarium och lokaler för ett sådant stå till buds i statens egen för ett folkskoleseminarium nu använda fastighet i Härnösand. Folkskoleseminariet i Härnösand anser åter utskottet, på sätt förut anförts, böra nedläggas.

Vad Falun beträffar, anser utskottet, att där bör finnas ett enkelseminarium för utbildning av småskollärarinnor. Då utmärkta lokaler med utrustning för ett sådant seminarium kostnadsfritt och med full äganderätt erbjudits staten i det nuvarande landstingsseminariets fastighet, kan utskottet icke finna annat än att det är för staten ekonomiskt fördelaktigt att antaga ett dylikt erbjudande, varför utskottet förordar, att så sker.

Utöver nu framställda erinringar mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet ytterligare en invändning, nämligen beträffande Kalmarförläggningen. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle därvarande folkskoleseminarium indragas och ersättas av ett enkelt småskoleseminarium. Utskottet vill av förut anförda skäl icke för närvarande förordna någon förändring i fråga om folkskoleseminarieorganisationen, utom vad angår seminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona, och kan således icke ansluta sig till förslaget om nedläggandet av folkskoleseminariet i Kalmar. Emellertid anser utskottet att med hänsyn till befolkningsfördelningen ytterligare tre avgångsklasser krävas för Götaland utöver de föreslagna dubbelseminarierna i Skara och Landskrona. Såvitt möjligt synes detta behov i första rummet böra tillgodoses genom inrättande av ett dubbelseminarium med hänsyn till de pedagogiska och ekonomiska fördelar, som

härigenom vinnas. Då Kalmar i och för sig synes lämpligt såsom förläggningsplats för ett småskoleseminarium och staden därtill gjort staten ett synnerligen förmånligt anbud i fråga om tillhandahållande av lokaler, anser utskottet starka skäl tala för att med antagande av nämnda anbud till Kalmar förläggas ett dubbelt småskoleseminarium. Den tredje därutöver behövliga avgångsklassen synes utskottet med hänsyn till kommunikations- och bebyggelseförhållanden lämpligen böra placeras i Linköping. Även där har vederbörande landsting utan anspråk på vederlag och med full äganderätt ställt landstingsseminariets lokaler med utrustning till statens förfogande. Skolöverstyrelsen har förordat seminariets övertagande av staten, och utskottet ansluter sig till detta förslag, varvid utskottet emellertid förutsätter, att uppförande av särskild gymnastikbyggnad, som ifrågasatts av byggnadsstyrelsen, icke behöver ske. Seminariet torde enligt utskottets mening, på sätt även i motionen I: 326 framhålles, utan olägenhet kunna för ändamålet använda det gamla folkskoleseminariehusets gymnastiklokal.

Härmed har utskottet framlagt sin organisationsplan för småskoleseminarierna. Den innefattar inrättande av nio seminarier, därav fem dubbelseminarier, förlagda till de nuvarande folkskoleseminarierna i Härnösand, Strängnäs, Skara och Landskrona ävensom till av Kalmar stad erbjudna lokaler i sistnämnda stad, samt fyra enkelseminarier, förlagda till de nuvarande statsseminarierna i Haparanda och Lycksele och de nuvarande landstingsseminarierna i Falun och Linköping.

Denna plan innebär alltså, att utskottet, så vitt angår småskoleseminarierna, i vissa delar förordat bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 331, I: 338, I: 340, II: 454, II: 494 och II: 495, ävensom helt bifall till motionerna I: 326 och II: 485. Däremot har utskottet avstyrkt motionerna I: 325, I: 332, I: 334, I: 339, II: 476, II: 486 och II: 487.

Innan utskottet lämnar frågan om småskoleseminariernas organisation, vill utskottet erinra om vad utskottet ovan anfört angående de i motionen II: 497 framställda yrkandena rörande övningsskolorna. Utskottet har, såvitt angår småskoleseminarierna, icke funnit skäl föreligga att på denna punkt ifrågasätta någon ändring i vad Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet avstyrker alltså i denna del ifrågavarande motion.

Mot vad Kungl. Maj:ts förslag i övrigt innehåller angående småskoleseminarierna har utskottet, såvitt förslaget ej strider mot utskottets i det föregående angivna ståndpunkt, intet att erinra.

Utskottet har nu att behandla frågan om genomförandet av de av utskottet i det föregående förordade organisatoriska förändringarna.

I överensstämmelse med skolöverstyrelsens i skrivelse den 20 november 1931 framställda förslag anser utskottet indragningen av folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona böra taga sin början redan innevarande år genom att några elever icke intagas i första klassen. Upp-

rättandet av de föreslagna dubbla småskoleseminarierna i nyssnämnda tre städer torde böra taga sin början först från och med hösten 1933, då likväl endast en klassavdelning av småskoleseminariet kan intagas på varje plats. Först med höstterminen 1934 kunna dessa seminarier träda i verksamhet som dubbelseminarier. Indragningen av de nuvarande statliga småskoleseminarierna i Murjek och Hagaström synes böra successivt påbörjas från och med läsåret 1932/1933 genom att inga elever därstädes intagas i första klassen hösten 1932. Beträffande det av utskottet till nyupprättande föreslagna dubbelseminariet för utbildning av småskollärarinnor i Kalmar synes tidpunkten för igångsättande av seminarieverksamheten därstädes lämpligen böra bestämmas av en kommande riksdag.

Dubbelseminariet i Strängnäs torde, i enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit, böra träda i verksamhet från och med hösten 1933. Visserligen komma till följd härav seminarielokalerna därstädes att stå oanvända under läsåret 1932/1933, men utskottet anser icke möjligt, att det till hösten 1932 skall kunna medhinnas att på ett väl genomtänkt sätt vidtaga de förberedande åtgärder, som erfordras för verksamhetens begynnande därstädes redan samma höst. Det befarade ersättningskravet från stadens sida i anledning av detta uppskov, varom i propositionen talas, tillmåter utskottet ingen avgörande betydelse.

I övrigt biträder utskottet det av Kungl. Maj:t framställda förslaget, att småskollärarytbildningens förstatligande bör ske på en gång från och med budgetåret 1933/1934.

I vilken utsträckning elever böra intagas i första klassen vid de nuvarande landstingsseminarierna för läsåret 1932/1933 synes lämpligen böra överlätas åt Kungl. Maj:t att bestämma, på samma sätt som skett för läsåret 1931/1932. Överhuvudtaget torde det böra läggas i Kungl. Maj:ts händer att, med iakttagande av vad ovan anförts, meddela de föreskrifter i fråga om elevintagning och eljest, som för genomförande på lämpligt sätt av de av utskottet föreslagna organisatoriska åtgärderna finnas erforderliga, varvid utskottet dock givetvis förutsätter att, i den mån berörda föreskrifter föranleda anslagskrav utöver vad som av riksdagen prövats och godkänts och medel eljest icke finnas för Kungl. Maj:t disponibla, frågan först underställes riksdagen.

Till övergångsförhållandena hör även frågan huru lämpligen bör förfaras med de lärare vid statsseminarier, vilka till följd av påbörjad indragning av det seminarium, vid vilket de äro anställda, bliva obehövliga därstädes. Såvitt angår småskoleseminarierna, har utskottet intet att erinra mot vad Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit.

I fråga om folkskoleseminarierna innebär Kungl. Maj:ts förslag, att de lärare, som, på sätt nyss sagts, bliva obehövliga, skola uppföras på övergångsstat, till dess lämpligt tillfälle yppat sig att förflytta dem till annan tjänst inom undervisningsväsendet. Härutöver innehåller propositionen

ett särskilt förslag i fråga om vissa av folkskoleseminariets i Strängnäs upphörande med utgången av vårterminen 1932 föranledda förhållanden, avseende bl. a. att lektorerna därstädes N. H. Nyman och M. Borgström i stället för att, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, förflyttas, Nyman till folkskoleseminariet i Umeå och Borgström till folkskoleseminariet i Linköping, skulle uppföras på övergångsstat, till dess möjlighet yppade sig att förflytta dem till andra lektorsbefattningar. Detta Kungl. Maj:ts förslag har föranletts av vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om organisationen av folkskoleseminarierna i Umeå och Linköping.

Utskottet anser sig för närvarande sakna anledning att taga ståndpunkt i förevarande ämne, utom för så vitt angår budgetåret 1932/1933. Ehuru utskottet föreslagit, att frågan om folkskoleseminariernas organisation skall underkastas ny utredning, anser utskottet det icke böra möta hinder att vidtaga de av skolöverstyrelsen föreslagna förflyttningarna av Nyman och Borgström till dubbelseminarierna i Umeå och Linköping. I den mån i övrigt liknande förflyttningar av lärare skulle på grund av vad utskottet föreslagit behöva vidtagas under budgetåret 1932/1933, synas de, så vitt de ej lämpligen kunna äga rum till andra delar av undervisningsväsendet, böra verkställas, under förutsättning att flyttningen kan ske till något av de förefintliga dubbelseminarierna. Skulle så ej kunna ske, torde nästkommande riksdag bliva i tillfälle att bestämma, huru med ifrågasvarande lärare skall förfaras.

Vad Kungl. Maj:t eljest föreslagit beträffande övergångsförhållandena, anser sig utskottet böra tillstyrka, förutsatt att det icke står i strid med utskottets i det föregående angivna ståndpunkt. Härav framgår, att utskottet icke finner sig kunna tillmötesgå de i motionerna I: 318 och II: 475 framställda yrkandena, avseende att staten skulle dels beträffande avlöningsförmånerna åt lärare vid nedlagda seminarier ikläda sig längre gående förpliktelser än propositionen förutsätter, dels ock lämna ersättning för vissa vaktmästarlöner.

I fråga om anslagsförhållandena synes det utskottet icke vara erforderligt, att utskottet yttrar sig annat än om det nu aktuella, nämligen de för budgetåret 1932/1933 behövligen anslagen. De avvikelser från Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet ovan ifrågasatt, föranleda icke beträffande småskoleseminarierna någon ändring i de av Kungl. Maj:t för nyssnämnda år äskade anslagssummorna. I fråga om folkskoleseminarierna är förhållandet enahanda, utom såvitt rör det extra reservationsanslaget till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m., vilket på grund av utskottets förslag om förflyttning av förenämnde Borgström kan minskas med 4,000 kronor från 59,500 kronor till 55,500 kronor. I övrigt tillstyrker alltså utskottet vad Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. beträffande organisationen av statens folkskoleseminarier

A. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar J. P. Johanssons och Paulis, Olof Olssons, Norlings och Carl Carlssons, Månssons i Furuvik och Holmströms, Thomsons samt Weijnes ovannämnda motioner (I: 331, 338 och 340 samt II: 494, 495 och 496) besluta, att folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona skola från och med början av läsåret 1932/1933 successivt nedläggas;

B. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Bergmans m. fl., Petrus Nilssons m. fl., Tjällgrens m. fl., Oscar Olssons m. fl., J. P. Johanssons och Paulis, Asplunds och Sandströms, Olof Olssons, Norlings och Carl Carlssons, Perssons i Falla m. fl., Nilssons i Karlstad m. fl., Schöts m. fl., Andersons i Norrköping m. fl., Hammarlunds m. fl., Hages m. fl., Månssons i Furuvik och Holmströms, Thomsons, Weijnes ovannämnda motioner (I: 325, 327, 329, 330, 331, 334, 338 och 340 samt II: 472, 476, 481, 482, 484, 487, 494, 495 och 496), såvitt de avse annat än höjning av inträdesfordringarna vid det fyraåriga seminariet, samt herr Lundquists i Rotebro ovannämnda motion (II: 497), sistnämnda motion dock endast så vitt den angår övningsskolornas vid folkskoleseminarierna utvidgning, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad utredning i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier i övrigt, med beaktande av de synpunkter, utskottet ovan anført, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna förnyade utredning kan giva anledning;

C. avslå herr Lundquists i Rotebro ovannämnda motion (II: 497), i vad den avser bidrag till avlöning av folkskoleseminariernas övningsskollärare;

D. besluta, att herrar Thelins, Karl Andreas Anderssons, Wijkanders och Forssells ovannämnda motioner (I: 328, I: 333 och II: 483), ävensom herrar Bergmans m. fl., Tjällgrens m. fl., J. P. Johanssons och Paulis, Olof Olssons, Sjödahls, Norlings och Carl Carlssons, Nilssons i Karlstad m. fl., Hammarlunds m. fl., Månssons i Furuvik och Holmströms, Thomsons och Weijnes ovannämnda motioner (I: 325, 329, 331, 338, 339 och 340 samt II: 476, 484, 494, 495 och 496), i vad dessa motioner avse höjning av inträdes-

fordringarna vid det fyraåriga seminariet, må anses besvarade med vad utskottet ovan anfört;

II. beträffande organisationen av statens småskoleseminarier

A. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar J. P. Johanssons och Paulis, Olof Olssons, Sjödahls, Norlings och Carl Carlssons, Molanders m. fl., Månssons i Furuvik och Holmströms, Thomsons och Weijnes ovannämnda motioner (I: 331, 338, 339 och 340 samt II: 454, 494, 495 och 496) samt med bifall till friherre Lagerfelts m. fl. och herr Petterssons i Bjälbo m. fl. ovannämnda motioner (I: 326 och II: 485) men med avslag å herrar Bergmans m. fl., Henrik Anderssons och Frändéns, Asplunds och Sandströms, Nils-sons i Karlstad m. fl., Hedlunds i Häste m. fl. och Hages m. fl. ovannämnda motioner (I: 325, 332 och 334 samt II: 476, 486 och 487) besluta följande att, med iakttagande av vad utskottet ovan anfört, successivt träda i tillämpning enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må finna gott meddela:

Småskoleseminarierna skola vara till antalet nio, därav fem dubbelseminarier, förlagda till de nuvarande folkskoleseminarierna i Härnösand, Strängnäs, Skara och Landskrona och till av Kalmar stad erbjuden fastighet i sistberörda stad samt fyra enkelseminarier, förlagda till Haparanda och Lycksele samt till de nuvarande landstingsseminarierna i Falun och Linköping. Varje dubbelseminarium skall omfatta två tvååriga linjer. Enkelseminarierna skola omfatta, seminarierna i Haparanda och Lycksele vardera en treårig linje samt seminarierna i Falun och Linköping vardera en tvåårig linje;

B. avslå herr Lundquists i Rotebro ovannämnda motion (II: 497), i vad den avser småskoleseminarierna;

C. avslå herrar Bissmarks m. fl. och Anderssons i Falckenberg m. fl. ovannämnda motioner (I: 318 och II: 475);

III. medgiva, att den av förre rektorn J. Wockatz till staten såsom gåva överlämnade fastigheten vid småskoleseminariet i Hagaström må efter nämnda seminariums nedläggande utan vederlag återgå till Wockatz,

IV. beträffande anslagen till folkskoleseminarierna under budgetåret 1932/1933

a) öka den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m. ingående anslagsposten: Folkskoleseminarierna, nu 1,620,000 kronor, med 20,000 kronor till 1,640,000 kronor;

b) minska den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m. ingående anslagsposten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier, nu 217,000 kronor, med 59,000 kronor till 158,000 kronor;

c) minska det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna m. m., nu 1,837,000 kronor, med 39,000 kronor till 1,798,000 kronor;

d) till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 55,500 kronor;

e) uppföra det ordinarie förslagsanslaget till ålderstilllägg åt lärare vid folkskoleseminarierna med oförändrat belopp 200,000 kronor;

V. beträffande anslagen till småskoleseminarierna under budgetåret 1932/1933

a) minska det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 178,000 kronor, med 9,000 kronor till 169,000 kronor;

b) för uppehållande av verksamheten vid statens småskoleseminarium i Hagaström för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 29,000 kronor;

c) för budgetåret 1932/1933 minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier, nu 310,000 kronor, med 70,000 kronor till 240,000 kronor;

d) medgiva, att där landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, upprättat småskoleseminarium, vilket åtnjuter statsunderstöd, blivit nedlagt eller ordinarie lärare vid dylikt seminarium eljest genom inskränkning av verksamheten blivit för seminariet obehövlig, statsbidrag likväl må efter Kungl. Maj:ts beprövande kunna utgå för tiden 1 juli 1932—30 juni 1933 till belopp, motsvarande grundlön och ålderstilllägg ävensom tillfällig löneförbättring och dyrtidstilllägg till sådana ordinarie lärare, som genom nedläggandet eller inskränkningen ej längre erfordras för seminariets uppehållande, dock att Kungl. Maj:t må äga för varje särskilt fall bestämma det antal lärare, för vilkas avlönande statsbidrag må utgå, samt

meddela de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t eljest finner för gott föreskriva;

e) minska det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier, nu 65,000 kronor, med 49,625 kronor till 15,375 kronor;

f) besluta, att tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, skall även för budgetåret 1932/1933 utgå med $\frac{3}{4}$ av det belopp, som må tillkomma motsvarande lärare vid folkskoleseminariernas övningskolor och vid statens småskoleseminarier;

g) till tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, anvisa för budgetåret 1932/1933 ett extra förslagsanslag av 40,000 kronor.

Stockholm den 31 maj 1932.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius*, *Olof Olsson*, *Bergqvist*, *Nilsson* i Gränebo, *Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson*, *Wallen*, *Carlsson* i Gävle, *Thelin*, *Pauli*, *Nylander* och *Björck* samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Bengtsson* i Norup, *Törnkvist* i Karlskrona, *Strindlund*, *Olsson* i Blädinge, *Wigforss*, *Olofsson* i Digernäs, *Lindskog*, *Jonsson* i Eskilstuna, *Järte*, *Persson* i Falla och *Andersson* i Prästbol.

Reservationer:

vid punkt I. B. och D.

beträffande *inträdesfordringarna*:

1:o) av herrar *Kvarnzelius, Bergqvist, Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson, Thelin, Pauli, Nylander, Wigforss, Lindskog, Järte* och *Jonsson* i Eskilstuna, vilka ansett, *dels* att utskottets motivering i förevarande del bort hava följande lydelse:

»Såväl av departementschefens anförande som av de i ämnet väckta motionerna synes framgå, att de nuvarande bestämmelserna angående inträdesfordringarna vid det fyraåriga folkskoleseminariet icke kunna anses tillfredsställande. Den omdaning, som det pedagogiska arbetet för närvarande över hela världen undergår, ställer större krav på folkskolans lärare än tidigare. I samma riktning verka även de förändringar, som skett i vårt allmänna skolväsende till följd av 1927 års skolreform, varigenom folkskolan i större utsträckning än tidigare varit fallet har att tjäna såsom underlag för den högre skolan. Utvecklingen har vidare medfört, att det faktiska kunskapsmått, som fordras för inträde i första klassen av fyraårigt seminarium, numera genomsnittligt torde ligga avsevärt högre än nämnda bestämmelser angiva. Även häri ser utskottet ett tungt vägande skäl att taga frågan om inträdesfordringarnas revidering under övervägande. Enligt utskottets mening föreligger ingen anledning att avskaffa fordran på särskild inträdesprövning, något som väl näppeligen heller torde hava varit departementschefens avsikt. Tvärtom anser utskottet inträdesprövningen erbjuda ett lämpligt medel att tillförsäkra seminarierna ett gott elevmaterial, varför berörda prövning under alla förhållanden torde böra bibehållas. Men vad själva kunskapsfordringarna beträffar, anser utskottet det väl befogat att ifrågasätta, huruvida icke dessa böra bringas till bättre överensstämmelse med de faktiska förhållandena. Härmed vill utskottet icke hava sagt, att utskottet delar departementschefens uppfattning om att realexamen bör stadgas såsom kunskapsnorm. Utskottet anser sig härutinnan icke böra intaga någon bestämd ståndpunkt, emedan utskottet — i motsats till departementschefen men i överensstämmelse med skolöverstyrelsen och de i motionerna I: 338, II: 495 och II: 496 framställda yrkandena — finner detta spörsmål ännu icke vara moget för ett avgörande. Frågan tarvar enligt utskottets mening en ingående, ytterligare utredning, vid vilken tillfälle jämväl bör lämnas lärarkollegierna vid seminarierna att säga sin mening i ämnet. En sådan utredning kommer givetvis även att beröra kursplanernas innehåll och kan på sådant sätt jämväl rulla upp betydelsefulla rent organisatoriska spörsmål. Då utskottet anser här föreliggande fråga

vara av stor vikt för folkskollärarutbildningen, vill utskottet förorda, att riksdagen hos Kungl. Maj:t gör särskild framställning om utredning i ämnet. För att frågan må kunna allsidigt bedömas, synes utredningskravet lämpligen böra helt allmänt angivas såsom avseende ändring av inträdesfordringarna vid det fyraåriga folkskoleseminariet.

Av vad utskottet nu anfört framgår, att utskottet icke i förevarande del kan biträda vare sig Kungl. Maj:ts förslag eller motionerna I: 328 samt I: 333 och II: 483 men däremot ansluter sig till de i motionerna I: 338, II: 495 och II: 496 framställda utredningsyrkandena. Så till vida blir även det i motionerna I: 325 och II: 476 framförda utredningskravet tillgodosett, som givetvis intet hindrar, att vid den blivande utredningen även i sistnämnda motioner berörda spörsmål vinner beaktande, i den händelse skäl härtill befinnas föreligga.»

dels ock att utskottets hemställan under B. bort hava följande lydelse:

»B. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Bergmans m. fl., Petrus Nilssons m. fl., Thelins, Tjällgrens m. fl., Oscar Olssons m. fl., J. P. Johanssons och Paulis, Karl Andreas Anderssons, Asplunds och Sandströms, Olof Olssons, Sjödahls, Norlings och Carl Carlssons, Perssons i Falla m. fl., Nilssons i Karlstad m. fl., Schötts m. fl., Andersons i Norrköping m. fl., Wijkanders och Forssells, Hammarlunds m. fl., Hages m. fl., Månssons i Furuvik och Holmströms, Thomsons, Weijnes samt Lundquists i Rotebro ovannämnda motioner (I: 325, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 338, 339 och 340 samt II: 472, 476, 481, 482, 483, 484, 487, 494, 495, 496 och 497), sistnämnda motion (II: 497) dock endast så vitt den angår övnings-skolornas vid folkskoleseminarierna utvidgning, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad utredning i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier i övrigt, med beaktande av de synpunkter, utskottet ovan anfört, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna förnyade utredning kan giva anledning;»

samt att utskottets hemställan under D. bort utgå;

2:o) av herr *Björck*, som ansett, *dels* att utskottets motivering i förevarande del bort hava följande lydelse:

»Såväl av departementschefens anförande som av de i ämnet väckta motionerna synes framgå, att de nuvarande bestämmelserna angående inträdesfordringarna vid det fyraåriga folkskoleseminariet icke kunna anses tillfredsställande. Den omdaning, som det pedagogiska arbetet för närvarande över hela världen undergår, ställer större krav på folkskolans lärare än tidigare. I samma riktning verka även de förändringar, som skett i vårt allmänna skolväsende till följd av 1927 års skolreform, varigenom folkskolan i större utsträckning än tidigare varit fallet har att tjäna såsom underlag för den högre skolan. Utvecklingen har vidare med-

fört, att det faktiska kunskapsmått, som fordras för inträde i första klassen av fyraårigt seminarium, numera genomsnittligt torde ligga icke oväsentligt högre än nämnda bestämmelser angiva. Även häri ser utskottet ett vägande skäl att taga frågan om inträdesfordringarnas revidering under övervägande. Enligt utskottets mening föreligger ingen anledning att avskaffa fordran på särskild inträdesprövning, något som väl näppeligen heller torde hava varit departementschefens avsikt. Tvärtom anser utskottet inträdesprövningen erbjuda ett lämpligt medel att tillförsäkra seminarierna ett gott elevmaterial, varför berörda prövning under alla förhållanden torde böra bibehållas. Men vad själva kunskapsfordringarna beträffar, anser utskottet det väl befogat att ifrågasätta, huruvida icke dessa böra bringas till bättre överensstämmelse med de faktiska förhållandena. Mot departementschefens uppfattning om att realexamen bör stadgas såsom kunskapsnorm har emellertid gjorts gällande, att, därest berörda förslag genomfördes, en stor del av den landsbygdsungdom, som hittills rekryterat våra folkskoleseminarier och som utgör en värdefull tillgång för dessa, skulle avhållas från att söka sig till seminarierna på den grund att blotta förefintligheten av stadgandet om realexamen skulle för dem, som icke varit i tillfälle att avlägga denna examen, framstå såsom ett hinder, varjämte torde med en viss grad av sannolikhet kunna antagas, att en bestämmelse av sådan innebörd komme att föranleda en ökad tillströmning till de teoretiska skolorna.

Såsom ett vägande skäl för den föreslagna höjningen av inträdesfordringarna har åberopats det förhållandet, att den del av de inträdessökande, som kunnat förete vitsord om avlagd realexamen eller om normalskolekompetens, varit stadd i tillväxt under de senare åren och numera är betydande. Med anledning härav synes det förtjänt att uppmärksammas, att den andra delen av de inträdessökande, den del, som ej kunnat stödja sig på nämnda meriter, dock alltjämt utgör ett flertal.

Under dessa förhållanden anser sig utskottet härutinnan icke nu böra intaga någon bestämd ståndpunkt. I motsats till departementschefen men i överensstämmelse med skolöverstyrelsen och de i motionerna I: 338, II: 495 och II: 496 framställda yrkandena måste utskottet finna detta spörsmål ännu icke vara moget för ett avgörande. Frågan tarvar enligt utskottets mening en ingående, ytterligare utredning, vid vilken tillfälle jämväl bör lämnas lärarkollegierna vid seminarierna att säga sin mening i ämnet. En sådan utredning kommer givetvis även att beröra kursplanernas innehåll och kan på sådant sätt jämväl rulla upp betydelsefulla rent organisatoriska spörsmål. Då utskottet anser här föreliggande fråga vara av stor vikt för folkskollärarytbildningen, vill utskottet förordna, att riksdagen hos Kungl. Maj:t gör särskild framställning om utredning i ämnet.

Av vad utskottet nu anfört framgår, att utskottet icke i förevarande del kan biträda vare sig Kungl. Maj:ts förslag eller motionerna I: 328 samt

I: 333 och II: 483 men däremot ansluter sig till de i motionerna I: 338, II: 495 och II: 496 framställda utredningsyrkandena. Så till vida blir även det i motionerna I: 325 och II: 476 framförda utredningskravet tillgodosett, som givetvis intet hindrar, att vid den blivande utredningen även i sistnämnda motioner berörda spörsmål vinner beaktande, i den händelse skäl härtill befinnas föreligga.»

dels ock att utskottets hemställan under B. bort hava följande lydelse:

»B. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Bergmans m. fl., Petrus Nilssons m. fl., Thelins, Tjällgrens m. fl., Oscar Olssons m. fl., J. P. Johanssons och Paulis, Karl Andreas Anderssons, Asplunds och Sandströms, Olof Olssons, Sjödahls, Norlings och Carl Carlssons, Perssons i Falla m. fl., Nilssons i Karlstad m. fl., Schötts m. fl., Andersons i Norrköping m. fl., Wijkanders och Forssells, Hammarlunds m. fl., Hages m. fl., Månssons i Furuviik och Holmströms, Thomsons, Weijnes samt Lundquists i Rotebro ovannämnda motioner (I: 325, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 338, 339 och 340 samt II: 472, 476, 481, 482, 483, 484, 487, 494, 495, 496 och 497), sistnämnda motion (II: 497) dock endast så vitt den angår övnings-skolornas vid folkskoleseminarierna utvidgning, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad allsidig utredning i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier i övrigt, med beaktande av de synpunkter, utskottet ovan anført, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna förnyade utredning kan giva anledning;»

samt att utskottets hemställan under D. bort utgå;

beträffande *studentkurserna*:

av herr *Törnkvist* i Karlskrona;

vid punkt *II. A.*

av herrar *Kvarnzelius*, *Bergqvist*, *Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson*, *Bengtsson* i Norup, *Olsson* i Blädinge, *Wallen*, *Carlsson* i Gävle, *Thelin* och *Pauli*, vilka ansett, *dels* att utskottets motivering i förevarande del bort hava följande lydelse:

»Utskottet övergår härefter — — — — om avgångsklassernas antal.

Utskottet finner för sin del övervägande skäl tala för att, såsom departementschefen förordar, seminarieutbildningens omfattning nu bestämmas med särskild hänsyn till de närmaste årens behov. Härvid är att bemärka ej endast vad skolöverstyrelsen anført i fråga om minskningen i antalet lärartjänster utan även vad riksdagen i år beslutat i fråga om åtgärder för folkskoleväsendets rationalisering. Ävenledes bör uppmärksammas, att ett avsevärt överskott av småskollärarinnor för närvarande föreligger. Berörda förhållanden göra, att utskottet känner sig benäget att förordna, att antalet avgångsklasser vid småskoleseminarierna för närvarande be-

stämmer till en relativt låg siffra. Dock anser utskottet, att det av Kungl. Maj:ts föreslagna antalet är något för knappt tillmätt; det torde i alla händelser böra höjas med en enhet eller till 12 med tanke på den i det föregående omnämnda kursen för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor, vilken utskottet förväntar snarligen skola komma i gång och varigenom en avgångsavdelning småskollärarynnor kan åtminstone delvis beräknas bortfalla. Utskottet vill tills vidare stanna vid 12 avgångsklasser men anser icke osannolikt, att det inom ej alltför avlägsen framtid, sedan ovannämnda överskott blivit förbrukat, kan bliva behöfligt att för undvikande av lärarbrist upprätta ytterligare en å två avgångsklasser.

Vad härefter — — — — — att så sker.

Utöver nu framställda erinringar mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet ytterligare en invändning, nämligen beträffande Kalmarförläggningen. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle därvarande folkskoleseminarium indragas och ersättas av ett enkelt småskoleseminarium. Utskottet vill av förut anförda skäl icke för närvarande förorda någon förändring i fråga om folkskoleseminarieorganisationen, utom vad angår seminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona, och kan således icke för närvarande ansluta sig till förslaget om nedläggandet av folkskoleseminariet i Kalmar. Då emellertid förutom dubbelseminarierna i Landskrona och Skara ett enkelt småskoleseminarium bör finnas i Götaland, har utskottet ansett att med hänsyn till kommunikations- och bebyggelseförhållanden Linköping bör i första rummet ifrågakomma såsom förläggningsplats för detta småskoleseminarium. Även där har vederbörande landsting utan anspråk på vederlag och med full äganderätt ställt landstingsseminariets lokaler med utrustning till statens förfogande. Skolöverstyrelsen har förordat seminariets övertagande av staten, och utskottet ansluter sig till detta förslag, varvid utskottet emellertid förutsätter att uppförande av särskild gymnastikbyggnad, som ifrågasatts av byggnadsstyrelsen, icke behöver ske. Seminariet torde enligt utskottets mening, på sätt även i motionen I: 326 framhålles, utan olägenhet kunna för ändamålet använda det gamla folkskoleseminariehusets gymnastiklokal.

Skulle framdeles visa sig behöfligt att upprätta ytterligare en å två avgångsklasser — något som utskottet tidigare antytt möjligheten av — torde denna eller dessa klasser i första rummet böra förläggas till landets sydligare delar, t. ex. i Kalmar eller annorstädes.

Härmed har utskottet framlagt sin organisationsplan för småskoleseminarierna. Den innefattar inrättande av åtta seminarier, därav fyra dubbelseminarier, förlagda till de nuvarande folkskoleseminarierna i Härnösand, Strängnäs, Skara och Landskrona, samt fyra enkelseminarier, förlagda till de nuvarande statsseminarierna i Haparanda och Lycksele och de nuvarande landstingsseminarierna i Falun och Linköping.

Denna plan innebär alltså, att utskottet, så vitt angår småskolesemina-

rierna, i vissa delar förordat bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 331, I: 338, I: 340, II: 454, II: 494 och II: 495, ävensom helt bifall till motionerna I: 326 och II: 485. Däremot har utskottet avstyrkt motionerna I: 325, I: 332, I: 334, I: 339, II: 376, II: 486 och II: 487.

Innan utskottet lämnar — — — — — organisatoriska förändringarna.

I överensstämmelse med skolöverstyrelsens i skrivelse den 20 november 1931 framställda förslag anser utskottet indragningen av folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona böra taga sin början redan innevarande år genom att några elever icke intagas i första klass. Upprättandet av de föreslagna dubbla småskoleseminarierna i nyssnämnda tre städer torde böra taga sin början först från och med hösten 1933, då likväl endast en klassavdelning av småskoleseminariet kan intagas på varje plats. Först med hästterminen 1934 kunna dessa seminarier träda i verksamhet som dubbelseminarier. Indragningen av de nuvarande statliga småskoleseminarierna i Murjek och Hagaström synes böra successivt påbörjas från och med läsåret 1932/1933 genom att inga elever därstädes intagas i första klassen hösten 1932.

Dubbelseminariet i Strängnäs — — — — — Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit.»

dels ock att utskottets hemställan under punkt II. A. bort hava följande lydelse:

»II. beträffande organisationen av statens småskoleseminarier

A. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar J. P. Johanssons och Paulis, Olof Olssons, Sjödahls, Norlings och Carl Carlssons, Molanders m. fl., Månssons i Furuviik och Holmströms, Thomsons och Weijnes ovannämnda motioner (I: 331, 338, 339 och 340 samt II: 454, 494, 495 och 496) samt med bifall till friherre Lagerfelts m. fl. och herr Petterssons i Bjälbo m. fl. ovannämnda motioner (I: 326 och II: 485) men med avslag å herrar Bergmans m. fl., Henrik Anderssons och Frändéns, Asplunds och Sandströms, Nilssons i Karlstad m. fl., Hedlunds i Häste m. fl. och Hages m. fl. ovannämnda motioner (I: 325, 332 och 334 samt II: 476, 486 och 487) besluta följande att, med iakttagande av vad utskottet ovan anført, successivt träda i tillämpning enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må finna gott meddela:

Småskoleseminarierna skola vara till antalet åtta, därav fyra dubbelseminarier, förlagda till de nuvarande folkskoleseminarierna i Härnösand, Strängnäs, Skara och Landskrona, samt fyra enkelseminarier, förlagda till Haparanda och Lycksele samt till de nuvarande landstingsseminarierna i Falun och Linköping. Varje dubbelseminarium skall omfatta två tvååriga linjer. Enkelseminarierna skola omfatta, seminarier i Haparanda och Lycksele vardera en treårig linje samt seminarier i Falun och Linköping vardera en tvåårig linje;»